

ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ЖАБАРИ ЗА ПЕРИОД 2023-2030. ГОДИНА

Октобар, 2023

Садржај

1	Методолошке напомене и поступак израде Плана развоја	5
2	Процес израде	6
3	Преглед и анализа постојећег стања у општини Жабари	7
3.1	Основне информације	7
3.2	Географски подаци	8
3.3	Организациона структура општине	9
3.4	Буџет и финансијски капацитет општине Жабари	10
3.5	Природни ресурси и животна средина	14
3.6	Друштвени развој	20
3.7	Економски развој	47
3.8	Саобраћај, енергетика, урбанизам и комунална инфраструктура	60
4	SWOT анализа	66
5	Визија општине Жабари за период 2023-2030. године	71
6	Опис приоритетних циљева и мера у оквиру развојних праваца	76
7	Развојни правац: Унапређење услова за рад и подизање квалитета услуга у области демографије, образовања, здравства, социјалне заштите, културе, спорта и локалне самоуправе	77
7.1	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.1: Унапредити услове за свеобухватни развој и доступност образовања и васпитања, укључујући и развој спорта	78
7.2	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.2: Унапређени услови и капацитети за очување јавног здравља и здравствену заштиту становништва	84
7.3	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.3: Обезбеђење приступачне и свеобухватне социјалне сигурности свих грађана и грађанки на територији општине Жабари	88
7.4	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.4: Унапређени капацитети за развој и јачање културног идентитета општине Жабари и подигнут ниво квалитета слободног времена становништва	92
7.5	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.5: Позитивна демографска структура општине Жабари	96
7.6	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.6: Адекватни капацитети локалне администрације за пружање квалитетних услуга свим грађанима и грађанкама	99
8	Развојни правац: Економски развој и смањење незапослености	105
8.1	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.1: Унапређен пословни амбијент омогућава развој МСП и предузетништва као и повећање запошљивости младих	106
8.2	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.2: Конкурентна пољопривреда заснована на добро развијеним прерађивачким капацитетима и модерном механизацијом	109

8.3	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.3: Туристички потенцијал општине Жабари адекватно искоришћен и доприноси квалитетнијем животу становништва	114
9	Развојни правац: Урбани и развој комуналне инфраструктуре	120
9.1	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1: Унапређено управљање водама и задовољавајући квалитет воде	121
9.2	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.2: Унапређено стање животне средине и квалитета живота грађана изградњом канализационе мреже	123
9.3	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.3: Квалитетно и стабилно снабдевање електричном енергијом укључујући и довољно коришћење обновљивих извора енергије	126
9.4	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.4: Квалитетна путна инфраструктура олакшава транспорт путника и робе	129
10	Развојни правац: Заштита животне средине	132
10.1	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.1: Унапређени капацитети и повећана свест грађана у погледу одрживог развоја и одговорног управљања отпадом и отпадним водама	133
10.2	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.2: Одрживо коришћење природних ресурса и смањење утицаја климатских промена и степена угрожености биодиверзитета	136
10.3	ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.3: Висока свест и знање грађана и привреде о заштити животне средине	141
11	Институционални оквир за спровођење, праћење и извештавање о спровођењу Плана развоја општине Жабари за период 2023-2030. године	144
12	Спровођење, праћење спровођења и извештавање о спровођењу Плана развоја општине Жабари за период 2023-2030. година	144
12.1	Спровођења Плана развоја Општине Жабари	144
12.2	Праћење спровођења и извештавање о спровођењу Плана развоја општине Жабари за период 2023-2030. године	145
12.3	Извештавање о спровођењу Плана развоја општине Жабари за период 2023-2030. година	146
13	Анекс 1: Извештај о степену реализације претходне Стратегије одрживог развоја општине Жабари 2015-2020	147

Листа скраћеница

АПР	Агенција за привредне регистре
ДЗ	Дом здравља
ДПН	Додатак за помоћ и негу
ЕУ	Европска унија
ЗоПС	Закон о планском систему
ЗУ	Здравствена установа
ЈКП	Јавно комунално предузеће
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
КУД	Културно-уметничко друштво
ЛЕР	Локално економски развој
НСЗ	Национална служба за запошљавање
НСП	Новчана социјална помоћ
ОШ	Основна школа
ПВО	Предшколско васпитање и образовање
ПИО фонд	Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање
ППП	Припремни предшколски програм
ПССС	Пољопривредна саветодавна и стручна служба
ПУ	Предшколска установа
ПУК	Помоћ у кући
РЗС	Републички завод за статистику
РС	Република Србија
РСЈП	Републички секретаријат за јавне политике
СО	Скупштина општине
ТО	Туристичка организација
ЦСР	Центар за социјални рад

1 Методолошке напомене и поступак израде Плана развоја

План развоја општине Жабари израђен је у складу са Законом о планском систему¹ и Уредбом о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе².

План развоја постављен је као плански документ најширег обухвата и највишег стратешког значаја за јединице локалне самоуправе (ЈЛС). План развоја ЈЛС је дугорочни документ развојног планирања који за период од најмање седам година усваја Скупштина ЈЛС, а на предлог надлежног извршног органа ЈЛС.

Закон о планском систему детаљно дефинише обавезу локалних самоуправа да планирају јавне послове у својој надлежности, путем успостављања ефикасног, транспарентног, координисаног и реалног система планирања на свим нивоима власти, обухватајући кључне аспекте социјалне и економске развојне политике, реалног и развојног просторног развоја, уз оптимално коришћење буџетских средстава и обезбеђење одрживог раста и развоја.³

План развоја ЈЛС, према Закону о планском систему обавезно садржи следеће елементе:

- преглед и анализу постојећег стања;
- визију односно жељено стање;
- приоритетне циљеве развоја који се желе постићи;
- преглед и кратак опис одговарајућих мера које се даље разрађују документима јавних политика и средњорочним планом јединице локалне самоуправе.

Предложене мере се детаљније разрађују средњорочним планом ЈЛС и документима јавних политика (стратегије, програми, акциони планови и концепти политике), док је ЈЛС обавезна да годишњи извештај о спровођењу плана развоја ЈЛС припрема у поступку прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана. Истеком сваке треће календарске године од доношења, Општинско веће ЈЛС утврђује Предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја, који подноси на усвајање Скупштини ЈЛС, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

Приликом израде Плана развоја ЈЛС је дужна да води рачуна о његовој усклађености и са планским документима донетим на републичком нивоу, водећи рачуна о изворним надлежностима ЈЛС у домену планирања, прописаних Уставом и законима, како матичним Законом о локалној самоуправи тако и другим секторским законима и подзаконским актима којима су додељене – делегиране одређене регулаторне и извршне надлежности ЈЛС, укључујући и усклађеност развојног плана ЈЛС са Просторним планом ЈЛС, као и шире са просторним планом Републике Србије.

¹ Службени гласник РС, 30/2018

² Службени гласник РС, 107/2020.

³ „Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе“, СКГО: Милена Радомировић, Драгана Алексић, Александар Маринковић, Београд, април 2020. године (Публикација је израђена уз помоћ Владе Савезне Републике Немачке, посредством пројекта немачко-српске развојне сарадње „Подршка реформи јавне управе у Србији“, који спроводи GIZ); https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Prirucnik-za-lokalnu-samoupravu-web_final.pdf

Узимајући у обзир процес ЕУ интеграција на чијем путу се Република Србија тренутно налази, и ЕУ политике чији саставни део представљају и принципи одрживог развоја утврђени кроз међународни глобални оквир представљен Агендом 2030 за одрживи развој, у оквиру Плана развоја општине Жабари утврђен је и допринос Плана развоја циљевима одрживог развоја односно веза Плана развоја за конкретним преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција.

Израда Плана развоја општине Жабари започела је у новембру 2022. године и подржана је кроз пројекат „Платформа за одрживо управљање јавним финансијама“ који се спроводи у 5 општина на територији Републике Србије, у периоду од новембра 2022. године до половине октобра 2023. године. Пројекат се финансира из бесповратних средстава званичне Развојне помоћи Републике Словачке (*SlovakAid*), а спроводи га Програм Уједињених нација за развој у Србији (*UNDP*).

2 Процес израде

Процес израде Плана развоја спроведен је кроз следеће главне фазе:

1. Припремна фаза и организација процеса;
2. Преглед и оцена постојећег стања;
3. Дефинисање визије, односно жељеног стања;
4. Дефинисање приоритетних циљева;
5. Дефинисање мера;
6. Успостављање институционалног оквира за спровођење Плана развоја ЈЛС;
7. Усвајање плана развоја ЈЛС.

3 Преглед и анализа постојећег стања у општини Жабари

3.1 Основне информације

Табела 1. Основни профил општине Жабари /округа/републике

	Општина Жабари	Браничевски округ	Република Србија
Површина у km ²	264	3.857	88.499
Коришћено пољопривредно земљиште (ha)	14.192 ⁴ (2018)	150.190 ⁵ (2018)	3.475.894 ⁶ (2018)
Број становника процена стања 30.6.2021.	8.903 (4.429 м; 4.474 ж)	160.070 (78.115 м; 81.955 ж)	6.834.326 (3.327.001 м; 3.507.325 ж)
Број активних становника	4.019 ⁷ (2011)	67.252 ⁸ (2011)	2.971.220 ⁹ (2011)
Број незапослених	191 ¹⁰ (од чега 98ж) (2022)	5.586 ¹¹ (од чега 3.367ж) (2022)	427.152 ¹² (од чега 239.448ж) (2022)
% незапослених у укупном броју активног становништва	16 ¹³ (2011)	17,3 ¹⁴ (2011)	22,4 ¹⁵ (2011)
Број запослених	1.478 ¹⁶ (2021)	41.282 ¹⁷ (2021)	2.273.591 ¹⁸ (2021)
% регистрованих индивидуалних пољопривредника	27,7 ¹⁹ (2021)	11,4 ²⁰ (2021)	2,7 ²¹ (2021)
% запослених у државној управи и обавезном социјалном осигурању	6,3 ²² (2021)	7,0 ²³ (2021)	3,5 ²⁴ (2021)

⁴ Републички завод за статистику

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Национална служба за запошљавање, Статистички билтен, децембар 2022. године

¹¹ Ibid.

¹² Ibid

¹³ Републички завод за статистику

¹⁴ Ibid

¹⁵ Ibid

¹⁶ Републички завод за статистику

¹⁷ Републички завод за статистику

¹⁸ Ibid

¹⁹ Ibid

²⁰ Ibid

²¹ Ibid

²² Ibid

²³ Ibid

²⁴ Ibid

3.2 Географски подаци

Општина Жабари се налази у источном делу Србије, у средишту доњег Поморавља, на десној обали реке Велике Мораве у Браничевском округу. Простире се на површини од 264 км² (од чега на пољопривредну површину отпада 21963 ha, а на шумску 1628 ha) и обухвата 15 насеља сеоског типа, односно 17 месних заједница. По својој просторној величини она је једна од мањих општина у Србији.

Општина Жабари се граничи са општинама Пожаревац на северу, Петровац на Млави на истоку, Свилајнац на југу, Велика Плана на западу и малим делом са општином Смедерево на северозападу. Административно, општина припада Браничевском округу, а географски Поморављу.

Слика 1. Положај општине Жабари у Браничевском округу

Извор: Википедија

Општина Жабари као значајна раскрсница путева у геостратегијском смислу, повезана је са свим деловима Србије и са свим путним правцима који повезују Србију са међународним окружењем, Државни путеви II А реда; 160 Пожаревац – Жабари – Свилајнац – Деспотовац – Двориште – Ресавица – Сење - Туприја, 147 Липовичка шума – Барајево – Дучина – Младеновац - Смедеревска Паланка - Велика Плана – Жабари - Петровац на Млави - Кучево, као и 10 Државни пут IIБ реда 379 Александровац – Орљево - веза са државним путем 161²⁵.

У погледу географског положаја седиште општине удаљено је 10 км од ауто-пута Е-75 Београд - Ниш (коридор 10), Смедерева 50 км (лука - коридор 7), Свилајнца 12 км, Петроваца на Млави 23 км, Пожареваца 30 км као и Београда 100 км, што општини Жабари и целом овом подручју отвара могућности убрзаног развоја. Укупна дужина путева другог реда (регионалних) је 48 км, укупна општинских путева је 202,7 км, (дужина локалних улица је 126,51 км и локалних путева 76,19 км), што укупно износи 250,7 километара путне мреже, од чега савременог коловоза 139,1 км²⁶.

²⁵ „Службени гласник РС“, бр.93/2015

²⁶ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G202213049.pdf>

Просечна надморска висина општине Жабари у равничарском делу износи 90 метара, док у брдском износи 200 метара. Подручје општине се налази у умереном климатском појасу, има прелазне одлике степско-континенталне и умерено континенталне климе. Годишња количина падавина износи 720 mm. Подручје општине Жабари се налази у сливу Велике Мораве чији западни део припада алувијону Велике Мораве и Ресаве који је за време високих водостаја бивао изложен поплавама. Постојеће климатске, педолошке, хидролошке и геолошке карактеристике погодују квалитетној пољопривредној производњи.

3.3 Организациона структура општине

Општином Жабари руководе Скупштина општине са 37 одборника, Општинско веће са 7 чланова, Председник Општине и заменик председника Општине.

Општинска администрација запошљава 36 службеника, са јавним установама и предузећима укупно има 66 запоселних. Одлуком о максималном броју запослених Владе Републике Србије дозвољени максимални број запослених у локалној самоуправи је 107, што јасно говори да општина Жабари има мање запослених него што је планирано од стране Министарства државне управе и локалне самоуправе.

Општина се састоји од 17 месних заједница којима руководе демократски изабрани председници месних заједница.

У оквиру Општинске управе образују се унутрашње организационе јединице за вршење сродних послова и Кабинет председника општине као посебна организациона јединица. Основна унутрашња организациона јединица је одељење. Ако природа и обим послова налажу, унутар основних унутрашњих организационих јединица могу се образовати уже организационе јединице: одсеци, службе и групе. Општинском управом руководи Начелник Општинске управе а у његовом одсуству замењује га заменик начелника Општинске управе. Радом основних и ужих унутрашњих организационих јединица руководе: руководилац одељења, шеф одсека, шеф службе, координатор групе и координатор канцеларије. Основне организационе јединице у општинској управи су:

1. Одељење за привреду, урбанизам и друштвене делатности;
2. Одељење за буџет и финансије;
3. Одељење за општу управу, заједничке и инспекцијске послове.

Унутрашње организационе јединице су:

1. Одсек за утврђивање и наплату локалних прихода;
2. Служба рачуноводства;
3. Матичарска служба;
4. Група за обједињену процедуру;
5. Група за инвестиције и инфраструктуру;
6. Група за инспекцијске послове.

Стална радна тела Скупштине Општине су:

1. Савет за буџет и финансије општине;
2. Савет за урбанизам, стамбено - комуналне делатности и заштиту животне средине;
3. Савет за привредно - економски развој општине;

4. Комисија за статутарна питања, организацију и нормативна акта Скупштина општине;
5. Комисија за кадровска и административна питања и радне односе;
6. Мандатно - имунитетска комисија;
7. Комисија за представке и жалбе;
8. Савет за пољопривреду;
9. Савет за омладину, образовање, спорт и културу;
10. Савет за социјална питања;

3.4 Буџет и финансијски капацитет општине Жабари

Законом о регионалном развоју²⁷ и Уредбом Владе Републике Србије о утврђивању листе развијености локалних самоуправа²⁸, општина Жабари је сврстана у IV категорију неразвијених општина са просеком испод 60% од републичког просека. Анализа буџета и финансијских капацитета општине Жабари указује на тенденцију раста прихода у буџету.

Табела 2. Приходи и примања у буџету општине Жабари

Година	Приходи и примања у 000 РСД
2018	292.148.193,68
2019	284.075.207,55
2020	300.930.983,81
2021	384.507.744,85
2022	407.915.554,22

Извор: Одељење за финансије општине Жабари

Анализа буџета из 2022. године указује на следећу структуру извора финансирања:

- трансфер других нивоа власти износи 47,51 %,
- порез на зараде је 105,88%
- порез на доходак на имовину који износи 96,43%
- донације које чине 0%.

Расходи и издаци буџета општине Жабари из аспекта функционалне класификације

У погледу основних категорија функционалне класификације издатака и расхода, по заступљеним функционалним класама можемо представити следећу прелиминарну анализу према учешћу појединих функција у укупним расходима буџета општине:

Табела 3. Приказ трошкова и расхода

Редни број	Категорија функционалне класификације	Укупна реализација по функционалној класификацији у периоду 2018-2022	Процент учешћа функције у односу на укупан износ извршења буџета у периоду 2018-2022
1	Социјална заштита (шифра 0), укључује функционалне класификационе ознаке: 040, 060, 070, 080 и 090	129.419.436,20	8.31

²⁷ "Sl. glasnik RS", br. 51/2009, 30/2010 i 89/2015 - dr. zakon

²⁸ "Sl. glasnik RS", br. 104/2014

2	Опште јавне услуге (шифра 1), укључује функционалне класификационе ознаке: 110, 111, 112, 130, 160, 170	621.805.829,98	39.94
3	Јавни ред и безбедност (шифра 3), укључује функционалне класификационе ознаке: 360	3.178.606,18	0.20
4	Економски послови (шифра 4), укључује функционалне класификационе ознаке: 411		
4a	Економски послови (шифра 4), укључује функционалне класификационе ознаке: 420, 421	4.517.338,06	0.29
4b	Економски послови (шифра 4), укључује функционалне класификационе ознаке: 450, 451	227.063.658,14	14.59
4c	Економски послови (шифра 4), укључује функционалне класификационе ознаке: 473, 474, 490	4.109.522,06	0.26
5	Заштита животне средине (шифра 5), укључује функционалне класификационе ознаке: 500, 510, 520, 530, 540, 550 и 560	68.194.363,43	4.38
6	Послови становања и заједнице (шифра 6), укључује функционалне класификационе ознаке: 610, 620, 630, 640 и 660	57.160.204,06	3.67
7	Здравство (шифра 7), укључује функционалне класификационе ознаке: 721, 722 и 760	20.173.132,60	1.30
8	Рекреација, спорт, култура и вере (шифра 8), укључује функционалне класификационе ознаке: 810	69.166.946,77	4.44
8a	Рекреација, спорт, култура и вере (шифра 8), укључује функционалне класификационе ознаке: 820 и 830	45.223.330,14	2.91
9	Образовање (шифра 9), укључује функционалне класификационе ознаке: 911, 912, 920, 960 и 980	265.080.303,14	17.03

Према представљеном табеларном распореду по категоријама трошкова и расхода можемо закључити следеће: највећи проценат учешћа функције у односу на укупан износ извршења буџета у периоду 2018-2022 је за Опште јавне услуге (шифра 1), укључује функционалне класификационе ознаке: 110, 111, 112, 130, 160, 170, где износи 39,94%.

Расходи и издаци буџета општине Жабари из аспекта економске класификације

Када се посматрају подаци о расходима и издацима буџета једне јединице локалне самоуправе потребно је извршити анализу планираних издвајања у конкретне сврхе са циљем утврђивања распоређених средстава за само функционисање општине/града и разграничења укупних потенцијала за одређена улагања – капитални издаци/пројекти. Наредни приказ, сходно доступним подацима, показује планске величине расхода у општини Жабари и указује на величину расхода за потребе рада/функционисања општине (класа 4), са једне стране, односно планске величине издвајања за издатке за набавку нефинансијске имовине (класа 5), са друге стране. Овде су приказани и расходи за отплату кредита (класа 6), а који се отплаћују према плану отплате за преузете обавезе по кредитним задужењима из ранијих година, ради финансирања капиталних улагања.

Што се тиче финансирања основних надлежности општине, оне укључују плате, односно зараде запосленима и друге накнаде, сталне трошкове, трошкове путовања, уговорене услуге, текуће поправке и одржавања, материјал, субвенције, трансфере за трошкове школа, социјална давања и финансирање невладиног сектора. Реализација наведених расхода се врши у складу са законским прописима и другим актима локалноправног карактера о чијој сврси је донета одлука од стране локалне скупштине.

Исти се евидентирају на контима класе 4 и представљени су у планским величинама кроз табеларни приказ, који следи:

Табела 4. Планске вредности и распоред расхода

Година	Планирани обим расхода (ек. класификација у класи 4)	Планирани обим расхода (издаци за набавку нефинансијске имовине - класа 5)	Планирани обим расхода за отплату кредите - класа 6	Укупан планираног обима буџетских расхода и издатака	Процент планираних издвајања за капиталне издатке
	a	b	c	d=a+b+c	e=b/d*100
2018	302.608.634,42	99.361.603,99		404.970.238,41	25
2019	322.248.220,94	77.436.211,88		399.684.432,82	19
2020	339.274.249,38	83.185.296,95		422.459.546,33	20
2021	346.681.464,36	132.606.765,00		479.288.229,36	28
2022	380.721.149,57	223.111.094,85		603.832.244,42	37

Према датој табели приказаних планских вредности и распоређивања расхода и издатака, можемо закључити да у појединим буџетским годинама планирају се издаци за капитална улагања виши од расхода за функционисање, што значи да однос расхода за функционисање општине и издатака за капитална улагања је:

Класа 4: 227.251.203,00

Класа 5: 105.874.674,00.

Међутим, реализација планираних капиталних издатака заостаје за планским величинама представљеним у претходној табели, те извршење издатака по капиталним издацима можемо анализирати помоћу следећег приказа:

Табела 5. Аналитичка табела

Година	Планирани обим расхода (издаци за набавку нефинансијске имовине - класа 5)	Планирани обим расхода за капиталне издатке финансираних из различитих извора		Реализовани обим расхода (издаци за набавку нефинансијске имовине - класа 5)	Реализовани обим расхода за капиталне издатке финансираних из различитих извора		Процент реализације капиталних издатака у односу на планске величине	Процент учешћа реализованих капиталних издатака у односу на укупне расходе буџета општине
		Извор буџета - 01	Други извори		Извор буџета - 01	Други извори		
2018	99.361.603,99	99.361.603,99		50.123.325,35	50.123.325,35		50.45	12.47
2019	77.436.211,88	76.012.239,08	1.423.972,80	42.658.227,58	41.234.254,78	1.423.972,80	55.09	10.67
2020	83.185.296,95	83.185.296,95		47.844.356,50	47.844.356,50		57.52	11.33
2021	132.606.765,00	132.606.765,00		51.890.966,29	51.890.966,29		39.13	10.83
2022	223.111.094,85	217.096.513,15	6.014.581,70	105.874.674,61	99.860.092,91	6.014.581,70	47.45	17.53

Аналитичка табела приказује однос планираних и реализованих обима расхода за капиталне издатке са посебним освртом на изворе финансирања свих капиталних пројеката, вредносно. Према анализи, велики део планираних капиталних пројеката се финансира из других извора (конкурси различитих органа вишег нивоа власти), а њихова реализација је неизвесна, у одређеној мери.

Када се погледа проценат реализације издатака у капиталне пројекте исти варира од 39,13% до 57,52%, а када се упоређује проценат реализованих капиталних издатака у односу на укупну реализацију буџета општине у конкретним годинама, онда је тај распон 10,67%-17,53% што изразито заостаје у односу на планирани обим инвестиција у конкретним годинама.

Табела такође показује, планиране изворе финансирања инвестиција и њихово остварење у конкретним годинама, што указује на способност буџета да из изворних и уступљених прихода финансира капиталне издатке, односно реализацију уговорених наменских трансфера са виших нивоа власти (други извори) ради финансирања планираних инвестиција. Према општем закључку, реализација планираних величина са различитих извора финансирања заостаје за планским вредностима.

Однос планираног буџета и извршења у временском периоду 2018-2022

За потребе вршења анализе досадашњих приоритета – издвајања средстава за одређене функције у буџету општине Жабари потребно је прегледати начин планирања укупног обима буџета према донетим Одлукама о буџету (у децембру претходне године за текућу годину – „основне одлуке“ без усвојених измена и допуна – ребаланса) и коначне реализације, односно извршења буџета на крају буџетске године, закључно са 31.12.

Начин планирања и извршења буџета показује следећа табела (са подацима који су били доступни у моменту израде прелиминарне анализе):

Табела 6. Планирање и извршење буџета општине 2018-2022. година

Године	Планирани обим расхода и издатака (и отплате дуга по кредитима) према Одлуци о буџету општине	Извршење буџета, расходна страна у класама 4, 5 и 6	Процент реализације планираног обима буџета - расходна страна
2018	401.970.238,41	293.170.882,87	72.93
2019	399.684.432,82	285.128.963,77	71.33
2020	422.459.546,33	288.319.700,63	68.23
2021	479.288.229,36	306.973.303,93	64.04
2022	603.832.244,42	3873.125.877,89	63.44

У складу са подацима из претходне табеле можемо закључити да је општина успела да реализује преко 60% планираних расхода. У циљу сагледавања реалних капацитета општине да планиране расходе и реализује морамо пажњу обратити и на динамику очекиваних прилива односно прихода са других нивоа власти у односу на њихову реализацију до краја буџетске године, што је и представљено у следећој табели.

Табела 7. Планирани обим прилива и прихода општине

Године	Планирани обим прихода и примања према Одлуци о буџету општине	Остварење прихода и примања у буџетској години према Одлуци о завршном рачуну	Процент реализације планираног обима буџета - приходна страна
2018	287.745.836,00	292.148.193,68	101.53
2019	291.536.836,00	284.075.207,55	97.44
2020	299.420.000,00	300.930.983,81	100.50
2021	362.096.397,15	384.507.744,85	106.19
2022	409.223.581,70	407.915.554,22	99.68

3.5 Природни ресурси и животна средина

Клима

Подручје општине Жабари се налази у умерено климатском појасу. Карактеристике климе овог подручја су умерено хладне зиме и умерено топла лета. Највише падавина у току једног месеца имају мај и јун, а најмање падавина месеци јануар и фебруар. Годишња количина падавина износи 720 mm.

Рељеф

Подручје општине припада равничарско - брежуљкастим просторима, тако да се надморска висина креће у равничарском делу од 90 метара до највише 279 метара у брдским пределима. Равничарски део општине заузима 12,676 ha или 59%, а брежуљкасти део 8,760 ha или 41% површине општине.

Воде и водно земљиште

Општина Жабари, највећим делом смештена у долином амфитеатру десног приобаља доњег тока Велике Мораве, хидрографски, као и у погледу расположивих вода и концепције развоја водопривредне инфраструктуре, превасходно зависи од Велике Мораве. Највећи део територије општине гравитира ка току Велике Мораве, док само један мањи део у источном побрђу Коса (Пожаревачка Грета), преко притока Чокордина припада сливу Млаве. Водно богатство општине, поред река Велика Морава и Чокордин, чине и природна језера у Александровцу и Полатни.

У сливу Велике Мораве нема других значајнијих водотока, јер су неке њене мале десне притоке (Ресавчина и више потока: Булињак, Зли, Сајковачки, Суви, Ореовички, Точак) инкорпориране у систем за одводњавање тзв. Жабарске касете, једног од највећих и најзначајнијих дренажних система Србије за уређење и заштиту земљишта од унутрашњих вода. У свим развојним плановима водопривреде тај систем за одводњавање третиран је као прва технолошка фаза за реализацију комплексног мелиорационог система на долином подручју Жабарске касете. Управо из тих разлога су на том подручју обављени и опсежни радови на комасацији земљишта, ради формирања крупнијих парцела које су неопходне да би могао да се реализује комплексни хидротехнички мелиорациони систем.

Подручје општине Жабари карактеришу следеће одлике у погледу вода и постојеће инфраструктуре:

- Површинске воде су готово искључиво транзитне воде Велике Мораве, тако да општина њима располаже само по западном рубном подручју своје територије.
- Сопствених, тзв. домицилних површинских вода има врло мало на подручју општине и оне су највећим делом укључене у канале система за одводњавање Жабарске касете.
- Површинске воде тока Велике Мораве су изразито неравномерне, са бујичним поводњима који прелазе протоке од $3.000 \text{ m}^3/\text{s}$ и са врло дугим маловодним периодима, када се протоци на Великој Морави спуштају и на вредности мање од $30 \text{ m}^3/\text{s}$.
- Подземне воде су значајне, јер се формирају у долином шљунковитом аливиону Велике Мораве, али и оне по количини и квалитету прате режим површинских вода у Великој Морави, јер се ради о непосредној хидрауличкој вези површинских и подземних вода.
- Подручје општине, суочено на западу са опасностима од поплава поводњима тока Велике Мораве, угрожено и бујичним водама из брдовитог залеђа на источном делу, као и унутрашњим подземним водама које у периода високих нивоа Велике Мораве угрожавају насеља и пољопривредно земљиште - заштићено је на хидротехнички једино ефикасан начин: насипима је формирано од површинских вода заштићено подручје, тзв. Жабарска касета, у оквиру које је реализован дренажни систем који, уз добро одржавање, може врло ефикасно да заштити територију и од спољних и од унутрашњих вода. Тиме је добијен управљан режим подземних вода, који је најефикаснији вид заштите неке брањене територије. Уједно, тиме се стварају сви неопходни предуслови да се приступи и другој фази уређења и коришћења тог подручја, које подразумева системе за наводњавање, у оквиру комплексних хидротехничких мелиорација

- Формирање затворених брањених касета подразумева потребу да се каналисањем насеља и пречишћавањем отпадних вода одржава задовољавајући ниво санитације насеља, како би се спречило загађивање подземних и површинских вода у дренажним каналима. То у случају Жабарске касете није реализовано, тако да се стање квалитета постепено погоршава. Још увек нису достигнута критична стања, али је неопходно да се што пре приступи систематском решавању каналисања и санитације насеља, како не би дошло до загађивања подземних вода, што би могло да доведе до озбиљног угрожавања изворишта свих насеља, која се ослањају искључиво на подземне воде из алувијалних аквифера.

Стање квалитета вода на току Велике Мораве је лошије од захтеваног стања и условљено је чињеницом да се узводно од разматраног подручја на току Мораве и њених притока налази велики број концентрисаних загађивача који немају уређаје за пречишћавање отпадних вода. Посебно је лоше стање квалитета вода неких мањих водотока који се уливају у Велику Мораву на потезу који се одражава на услове коришћења те реке у општини Жабари. Незадовољавајуће стање се посебно исказује у маловодним топлим деловима године, када се због синергетског деловања малих протока, високе температуре воде и смањеног садржаја кисеоника, све реке, укључујући и читаву деоницу Велике Мораве на разматраном потезу, налазе на граници еколошког колапса чак и без икаквих додатних загађујућих материја који се испуштају у реку.

Наводњавање

Подручје општине Жабари се налази у сливу Велике Мораве, чији западни део припада алувијону Велике Мораве и Ресаве који је за време високих водостаја бивао изложен поплавама. Висок бонитет обрадивог земљишта у Жабарској касети условио је израду и реализацију пројекта комасације и мелиорације системом канала за одводњу и наводњавање обрадивих површина. Укупна наводњавана површина у општини Жабари је 1.484 ha.

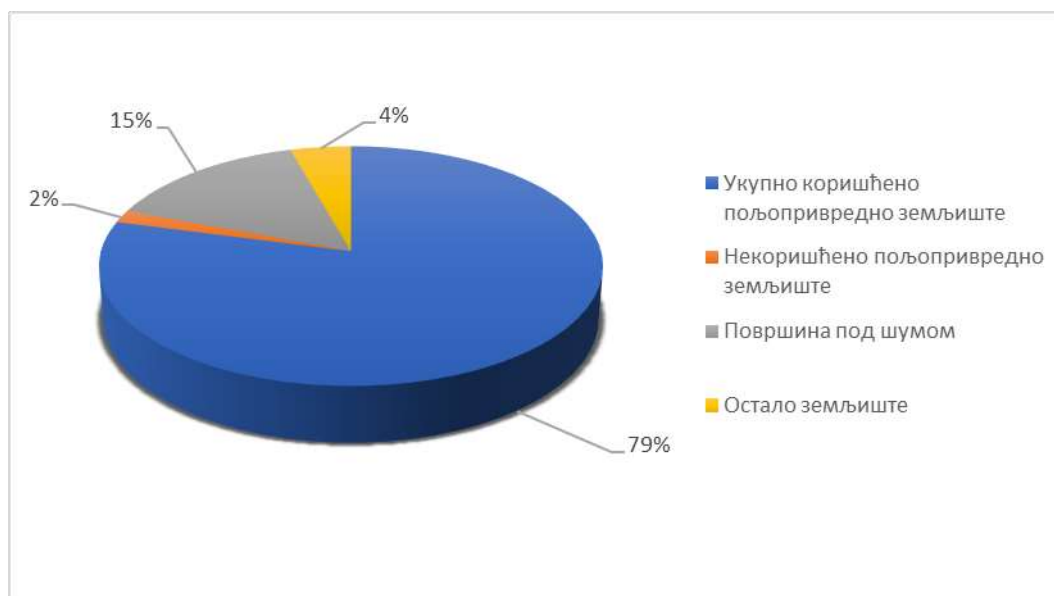
Земљиште

Земљиште је главни природни ресурс општине Жабари имајући у виду да је општина Жабари претежно пољопривредна средина.

Пољопривредно земљиште је главни производни потенцијал великих, али недовољно искоришћених могућности. Укупна површина пољопривредног фонда је 17,938 ha или 37,9% укупног земљишног фонда, што представља смањење у односу на 2012. годину када је укупни пољопривредни фонд износио 21.225 ha односно 80,4% укупног земљишног фонда.

Према подацима Републичког завода за статистику, а на бази података Анкете о структуру пољопривредних газдинстава из 2018. године укупно коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ) је 14.192 ha односно 79,1% укупног пољопривредног фонда.

График 1. Структура укупног пољопривредног фонда

Извор: Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018, Републички завод за статистику

У структури коришћеног пољопривредног земљишта доминирају **оранице и баште** са површином од 13.473 ха односно 94,9% укупног КПЗ, **ливаде и пашњаци** 404 ха односно 2,84%, **воћњаци и виногради** 278 ха односно 1,96%²⁹, што представља велики потенцијал за развој ратарске, повртарске, воћарске и виноградарске производње. Од укупног пољопривредног земљишта 75% чини земљиште од 1. до 4. класе.

Табела 8. Коришћено пољопривредно земљиште у ха, попис 2012

Окућнице	37
Оранице и баште	13.473
Воћњаци	197
Виногради	81
Ливаде и пашњаци	404
Укупно (у ха)	14.192

Извор: Републички завод за статистику, Анкета о пољопривредним газдинствима, 2018

Преко 90% обрадивог земљишта чине типови земљишта погодни за све ратарске културе и за воћарско-виноградарску производњу, чернозем, гојњаче, алувијалне смолнице.

Комасација је урађена на 8.545 хектара, на укупно 6 катастарских општина. Према ораничној површини ратарство има приоритет, а у оквиру њега производња кукуруза и пшенице, мада је све више заступљена и производња индустријског биља. На територији општине Жабари је традиционално заступљено повртарство, па баштовани својим производима снабдевају све веће пијаце у Србији.

Шуме и шумско земљиште

Општина Жабари је релативно сиромашна шумама. Укупна површина шума и шумског засада износи приближно 2.656³⁰ ха са тенденцијом смањивања. Степен шумовитости

²⁹ Републички завод за статистику, Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018

³⁰ Републички завод за статистику

износи 6,19% што је далеко испод просека Браничевског региона и Републике. Ниска стопа пошумљености општине Жабари доводи до јаких струјања ветрова. Најучесталији ветрови су из правца југоистока и истока, те са северозапада и запада, познатији као кошава.

Све шуме су у приватној својини, док државних шума на територији општине Жабари нема. Данас су на територији општине остале само у групама површине под шумама, које обухватају око 10% простора општине (постоје одступања процењеног и стварног стања због обрастања запушеног пољопривредног земљишта и вештачког пошумљавања).

Шумске површине су највећим делом заступљене поред Велике Мораве и у брежуљкастим деловима општине. Највише су распрострањене састојине лишћара: багрем, тополе, врбе, хроста лужњака и јасена. Уређење и заштита површина под шумом је од вишеструког значаја: поред еколошког ови локалитети се могу користити за гајење шумских плодова и лековитог биља, као и за развој ловства и рекреативних активности.

По начину настанка шуме се деле на:

- високе природне састојине генеративног порекла (настале из семена), којих има 670 ha или 27% у приватном власништву;
- изданачке састојине или састојине вегетативног порекла (тзв. пањаче, настале од изданака шумских стабала) којих у приватном власништву има 1405 ha или 56%;
- шикаре, шибљаци, вештачки подигнутих састојина – четинара и осталих врста има 445 ha или 17%

Наведени подаци указују да је структура шума лоша, са малим процентом (26%) високих шума, природно или вештачки насталим. У зависности од начина коришћења шума издвајају се три наменске целине:

- наменска целина за коришћење, односно производњу дрвне масе (површине 870 ha);
- наменска целина за заштиту земљишта и за коришћење дрвне масе (површине 109 ha);
- наменска целина у којој је основна функција шуме трајна заштита и у којима нема газдинског третмана (површине 693ha).

Основна ограничења у погледу коришћења и очувања шума и шумског земљишта су:

- уситњеност површина под шумама;
- прекомерна и непланска експлоатација;
- лош квалитет и недовољно развијена локална путна мрежа, што отежава доступност шумском земљишту;
- лоша структура шума, односно мали проценат високих шума (26%); и
- недостатак државних шума у укупном шумском фонду, што би омогућило планску експлоатацију са плановима и програмима газдовања.

Структура и квалитет шума у приватној својини је неповољна, јер се газдовање овим шумама обавља без планских докумената и квалитетних улазних података. У шумама у приватном власништву није вршена процена дрвне масе, прираста, бонитирање земљишта и снимање осталих параметара који би могли допринети квалитетнијем

приступу у планирању узгоја и експлоатације. Највећи проценат дрвне масе приватних шума се користи као огревно дрво.

Животна средина

Према Просторном плану Републике Србије, простор општине Жабари је у погледу заштите животне средине сврстан у четврту категорију, где се налазе локалитети малих загађивача од прехранбене, текстилне индустрије и зоне интензивне пољопривреде. Простор општине Жабари дефинисан је као:

- сточарско-воћарско-виноградарски (источни део) и ратарско сточарски макрорејон
- (западни део) са површинама погодним за наводњавање (I и II класе);
- земљиште од I до IV бонитетне класе и део V бонитетне класе без ерозије;
- станиште дивљачи (срна, зец и фазан);
- извориште подземних вода (алувијална равна Велике Мораве), и
- истражни простор неметала (простор уз Велику Мораву) – грађевински материјал

Општина Жабари се налази у контактної зони Великоморавске и Посавско-подоунавске зоне. Као основни проблем ове зоне, наведен је недостатак воде, као и загађивање малих водотокова.

Према плану заштите и унапређења животне средине западни део општине (уз Велику Мораву) има интензивно загађено земљиште, а источни део умерено загађено земљиште услед примене агротехничких мера. Генерално квалитет земљишта у општини Жабари карактерише висок бонитет и педолошки састав високе потенцијалне плодности. С обзиром да је на великој површини извршена комасација и започета мелиорација (пољопривредно земљиште између регионалног пута Р-103 и Велике Мораве), овај део општине плански се штити од ширења насеља и планирају се мере заштите земљишта од деградације (ерозија, поплава, пожар и побољшање природне отпорности простора).

Значајне површине земљишта у брдској зони општине (исток), без обзира на вегетацију којом су обраста, су на подлогама подложним ерозији.

Услед миграторних кретања становништва од села ка граду, старења и депопулације села долази и до природног обрастања запуштеног пољопривредног земљишта.

Непланска сеча шума и смањење површина под шумама може резултирати већим загађењем ваздуха и интензивнијим ветром услед смањене заштитне функције шума.

Загађивање ваздуха се јавља у урбаним срединама као последица великог броја појединачних ложишта, непостојања даљинског грејања, коришћења чврстих горива (дрва, угаљ) и производних постројења. Додатни извор загађивања ваздуха су саобраћај, неконтролисано спаљивање отпада (из производних погона, при домаћинствима, на дивљим депонијама, укључујући биолошки отпад из пољопривредне производње и са зелених површина). Наведени извори загађења емитују сумпор-диоксид (SO₂), оксиде азота (NO_x), угљенмоноксид (CO) и чађ, посебно у зимском периоду.

Главни узроци загађивања вода је неконтролисано коришћење хемијских средстава у пољопривреди, непостојање канализационе мреже и непостојање система за пречишћавање отпадних вода. Систем за одвођење отпадних и атмосферских вода у општини није повезан нити постоји континуално дуж путног правца Пожаревац-

Свилајнац у насељима, док у сеоским срединама брдско-планинске зоне је потпуно неконтролисан. На територији општине Жабари не постоји ни једна легална сабирна септичка јама. У оквиру насеља Жабари постоји изграђена сабирна септичка јама без употребне дозволе.

Адекватан третман и одлагање отпада један је од највећих проблема општине Жабари, посебно обзиром да на територији Општине не постоји прописна депонија за одлагање отпада. Недостатак ових одлагалишта или начина за безбедно збрињавање ових врста отпада може значајно угрозити животну средину. Смањење количине отпада и сепарација отпада на извору, предвиђени Националном стратегијом управљања отпадом и законском регулативом, не постоје на подручју Општине. Истовремено не постоји, или је недовољно изражена свест о потреби заједничке бриге за овај проблем.

3.6 Друштвени развој

Демографска структура

Према подацима Републичког завода за статистику за 2021. годину општина Жабари има 8.903 становника³¹ од чега мушкараца 4.429, а жена 4.474. Просечна густина насељености је 34 становника/km². Општина Жабари је рурална средина без насеља урбаног типа. У октобру 2022. године спроведен је попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији и према првим резултатима у општини Жабари живи 9.928 становника³². У односу на попис из 2011. године када је регистровано 11.395 становника **општине Жабари последњих деценија се бележи смањење броја становника** између осталог и тиме што је општина погођена „белом кугом“ и старењем становништва. Према подацима Републичког завода за статистику просечна старост у општини Жабари је 47,20 година док је индекс старења³³ 220,6. Општина Жабари бележи и негативну стопу природног прираштаја од -22,8 %³⁴.

Табела 9: Основни демографски подаци, 2021 (општина/округ/република)

	Општина Жабари	Браничевски округ	Република Србија
Број становника (2021 – процена до 30.6.2021)	8.903 (4.429 м; 4.474 ж)	160.070 (78.115 м; 81.955 ж)	6.834.326 (3.327.001 м; 3.507.325 ж)
Просечан број чланова домаћинства (попис 2011)	2.9	3.1	2.9
Стопа природног прираштаја (2021) (у промилима)	-22.8	-17.9	-10.9
Очекивано трајање живота живорођених (2021)	73.35 (77.09 ж; 70.19 м)	72.02 (74.68 ж; 69.54 м)	72.72 (75.64 ж; 69.96 м)

³¹ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G202213049.pdf>

³² <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Html/G20221350.html>

³³ Индекс старења представља однос броја старог (60 и више година) и младог (0-19 година) становништва.

³⁴ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G202213049.pdf>

Просечна старост у годинама (2021)	47.3 (45.1 м и 49.3 ж)	45.2 (43.5 м и 46.8 ж)	43.5 (42 м и 44.9 ж)
Индекс старења (60+ год/0-19 год) (2021)	220.6	175.8	144.5
Деца старости 0-17 (број) (2021)	1.225	24.910	1.188.338
Становништво 15-64 (број) (2021)	5.359 (2.844 м; 2.515 ж)	100.645 (51.140 м; 49.505 ж)	4.402.974 (2.201.825 м; 2.201.149 ж)
Број становника 65+ (попис 2011)	3.012 (1.224 м; 1.788 ж)	39.065 (16.193 м; 22.872 ж)	1.250.316 (527.067 м; 723.249 ж)
Број становника 80+ (попис 2011)	940 (353 м; 587 ж)	9.869 (3.617 м; 6.252 ж)	258.118 (95.481 м; 162.637 ж)
% ОСИ (попис 2011)	НЕМА ПОДАТАКА		
Број Рома (попис 2011)	57	4.629	147.604

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo, Републички секретаријат за јавне политике - Аналитички сервис јединица локалне самоуправе

Број становника се у општини Жабари у периоду 2011-2021. година смањено за 2.492, односно за 21.8%. Сва насеља осим седишта општине бележе одлив становништва. На овакво кретање броја становника општине Жабари првенствено утиче стално **смањење природног прираштаја и негативни салдо миграције становништва.**

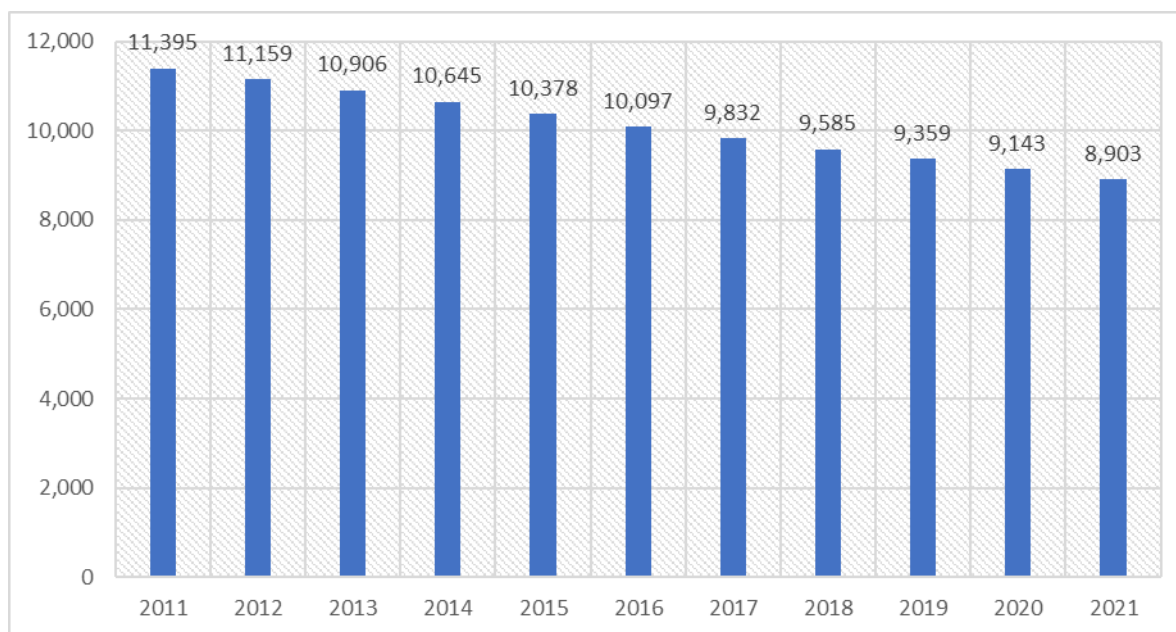
Природни прираштај општине Жабари је углавном негативан (-22,8 ‰) и неповољнији је од просека за републику и за Браничевски округ. Стални пораст стопе морталитета и смањење стопе наталитета резултирало је смањењем броја становника по основу негативног природног прираштаја.

У погледу **мигранторних кретања**, исељавање лица са простора општине углавном је мотивисано економским разлозима. Правци исељавања су ка већим привредним центрима Србије, такође је значајан број становника са простора Жабари на раду у иностранству.

Најчешћи узрок израженом процесу смањивања броја становника је одлазак на школовање и рад у околне средине и градове Пожаревац, Велика Плана и Свилајнац, или у иностранство, међу којима су најзаступљенија Аустрија и Италија. Други важан процес који утиче на смањивање броја становника у општини Жабари је и **процес старења становништва.**

Последњих деценија у становништву општине Жабари уочљива је тенденција опадања удела младих и пораст удела старих у укупном становништву, што је последица ниске стопе наталитета и негативног салда миграција, јер се ради о изразито емиграционом подручју. У односу на републички као и просек Браничевског округа општина Жабари има већу просечну старост становништва од 47.3 године, док је однос броја становништва старијег од 60 година и становништва узраста од 0-19 година такође већи и од просека републике као и просека Браничевског округа.

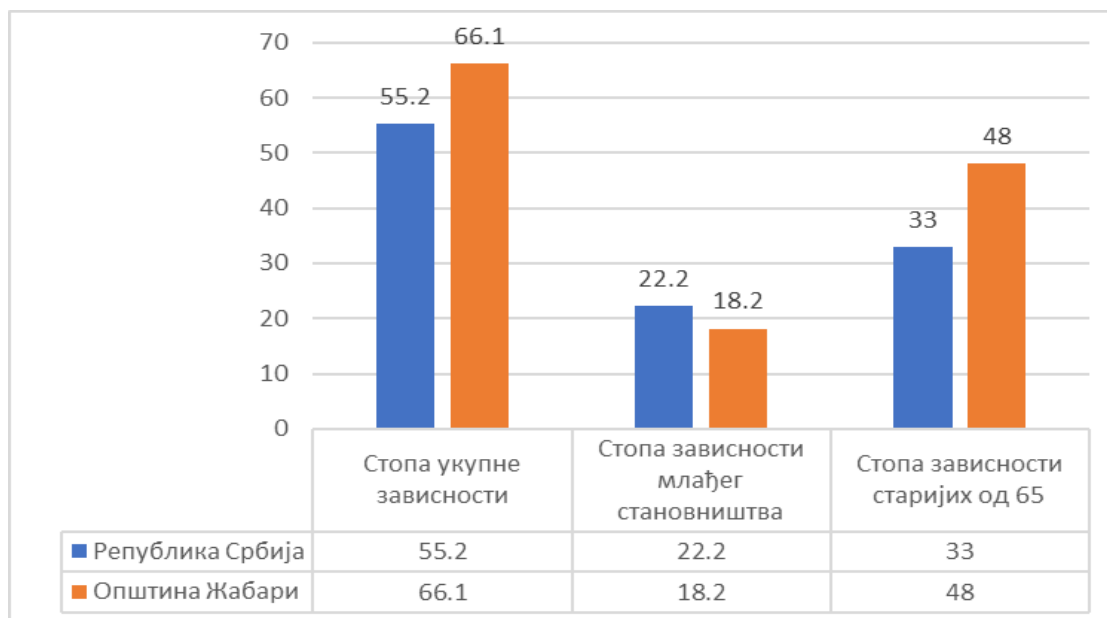
График 2. Број становника у општини Жабари у периоду 2011-2021. године

Извор података: Републички завод за статистику

Структура становништва у општини Жабари се разликује од структуре становништва Србије. Према подацима може се закључити да у структури становништва општине Жабари веће учешће има становништво које није радно активно (0-14 година и 65 и више година) у односу на радно активно становништво (15-64 године), од чега у структури доминира становништво старости преко 65 година³⁵.

Графикон 3. Стопе демографске зависности

³⁵ **Стопа укупне зависности** (индекс функционалног становништва) представља удео становништва старог 0–14 и 65 и више година у становништву радног узраста (15–64 године). **Стопа зависности млађег становништва** представља удео становништва млађег од 15 година у становништву радног узраста (15–64 године). **Стопа зависности старијег становништва** представља удео становништва старијег од 65 година у становништву радног узраста (15–64 године).

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

У периоду 2011-2021. године број становника предшколског и основношколског узраста (0-14 година старости) у општини Жабари смањен је за 30,8% или 435 лица, број младих узраста 15-29 година смањено се за 17% или 299 лица, док се број пунолетних становника смањено за 20% односно 1,929 лица. Радно способно становништво узраста 15-64 године се смањено за 23% односно 1,601 лице у односу на 2011. годину. **Учешће радно способног становништва у укупном броју становника у 2021. години износи 60,1%** и у односу на 2011. годину се смањено за 0,9 процентних поена. У категорији старијег становништва (65+) број становника се смањено за 15% односно 456 лица.

Према попису из 2011. године већину становништва чине Срби, затим Власи, Румуни и Роми.

Основне детерминанте кретања становништва на подручју општине Жабари су:

- апсолутно смањење броја становника
- низак наталитет
- повећање стопе морталитета
- миграциони процеси

На основу свега напред наведеног може се закључити да **негативан природни прираштај, демографско старење, миграциони процеси, демографско пражњење** целокупног подручја и неповољна старосна структура активног становништва јасно указују да радна снага у наредном периоду може представљати један од проблема и једно од значајних ограничења за развој општине. Наведени процеси представљају најзначајније демографске проблеме, који имају изразито неповољан утицај на све сфере друштвено-економског живота, и у великој мери онемогућавају развој подручја. Демографски проблеми се одражавају на систем образовања, на здравствени систем, на тржишта рада, као и друге сегменте друштва, а смањење радног контингента онемогућава економски развој заједнице.

Образовање

Последњих година се образовна структура у општини Жабари поправила међутим и даље је **образовна структура неповољнија у односу на Браничевски округ као и ниво Републике**. Присутно је високо учешће становништва без икаквог (5%) или са непотпуним основним образовањем (30%) као и оних са завршеном само основном школом (чак 42%). Са друге стране број високо образованих (2%) је вишеструко мањи у односу на просек округа као и од вредности за Републику Србију.

Табела 10. Структура становништва према школској спреми, попис 2011

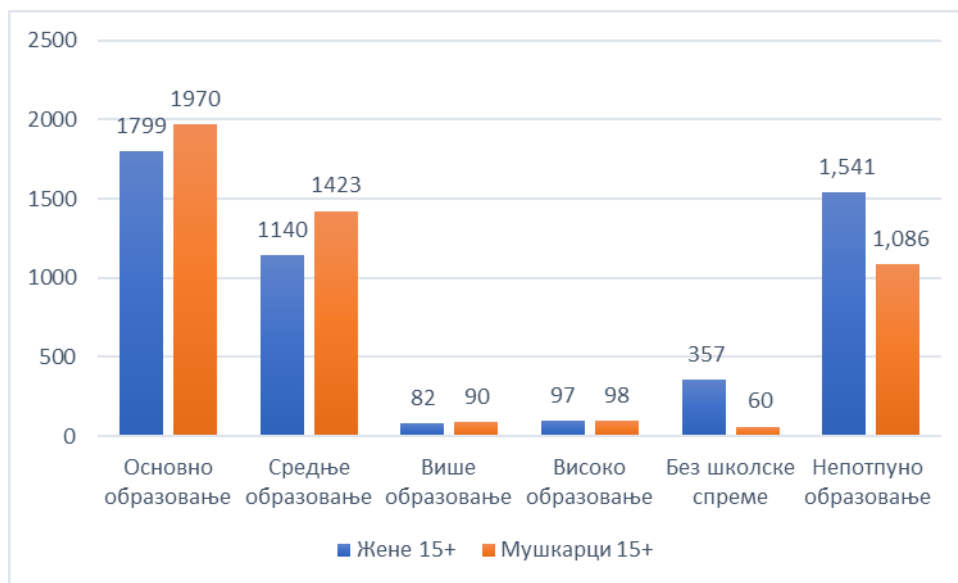
	Жабари број становника старијих 15 и више година	% од укупног становништва старијих 15 ивише година	Браничевски округ број становника старијих 15 и више година	% од укупног становништва старијих 15 ивише година	Република Србија број становника старијих 15 и више година	% од укупног становништва старијих 15 ивише година
Основно образовање	3.769	37,8%	63.685	30,0%	1.595.815	19,6%
Средње образовање	2.563	25,7%	86.634	40,9%	4.133.426	50,7%

Више образовање	172	1,7%	9.224	4,4%	513.910	6,3%
Високо образовање	195	2,0%	12.563	5,9%	1.042.020	12,8%
Непотпуно основно образовање	2.627	26,3%	32.327	15,2%	677.499	8,3%
Без школске спреме	417	4,2%	6.203	2,9%	164.884	2,0%
Непознато	238	2,4%	1.359	0,6%	24.424	0,3%
УКУПНО	9.981		211.995		8.151.978	

Извор: Општине у Републици Србији, Републички завод за статистику, DevInfo

Посматрано по нивоима образовања и разврстано према полу, може се закључити да је у општини Жабари присутан родни јаз у образовању и да се жене налазе у неповољнијем положају у погледу образовања. У погледу завршеног нивоа образовања у општини Жабари већи број мушкараца завршава сва три нивоа образовања у односу на жене, док су са друге стране жене многобројније у погледу одсуства школске спреме или непотпуног образовања. Оваква образовна структура становништва неповољнија је у односу на стање на нивоу Браничевског округа или нивоу Републике.

График 4. Структура становништва разврстана по полу и по нивоу образовања у општини Жабари

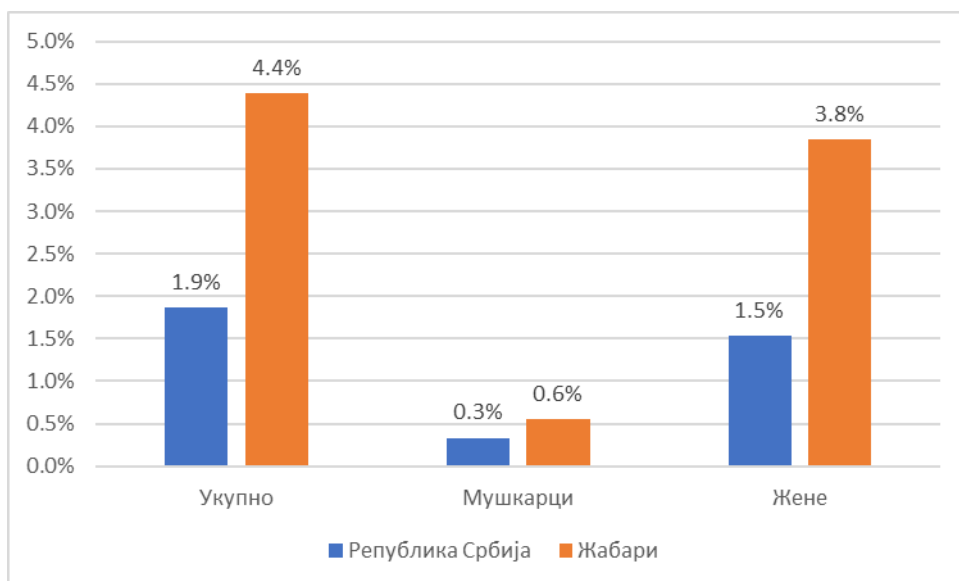

Извор: Аналитички сервис ЈЛС, Републички секретаријат за јавне политике

Неповољна образовна структура општине Жабари доводи у питање капацитете и потенцијале општине за друштвено економски развоја, узимајући у обзир неповољан положај радне снаге, посебно жена, на тржишту рада.

Учешће неписмених у укупном становништву веће је од просека републике, укључујући већи број неписмених и међу мушкарцима и међу женама у односу на ниво републике. У општини Жабари је према попису из 2011. године број неписмених жена (342) био вишеструко већи од броја неписмених мушкараца (49). Највећи број неписмених жена долази из популације 65+ година (303).

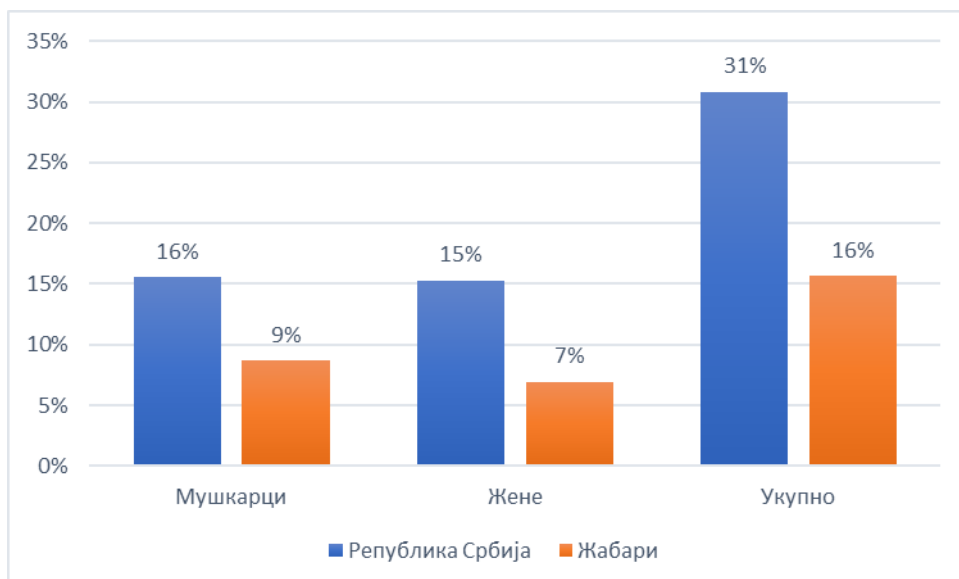
График 5. Учесће неписмених у укупном становништву, по полу, 2011

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

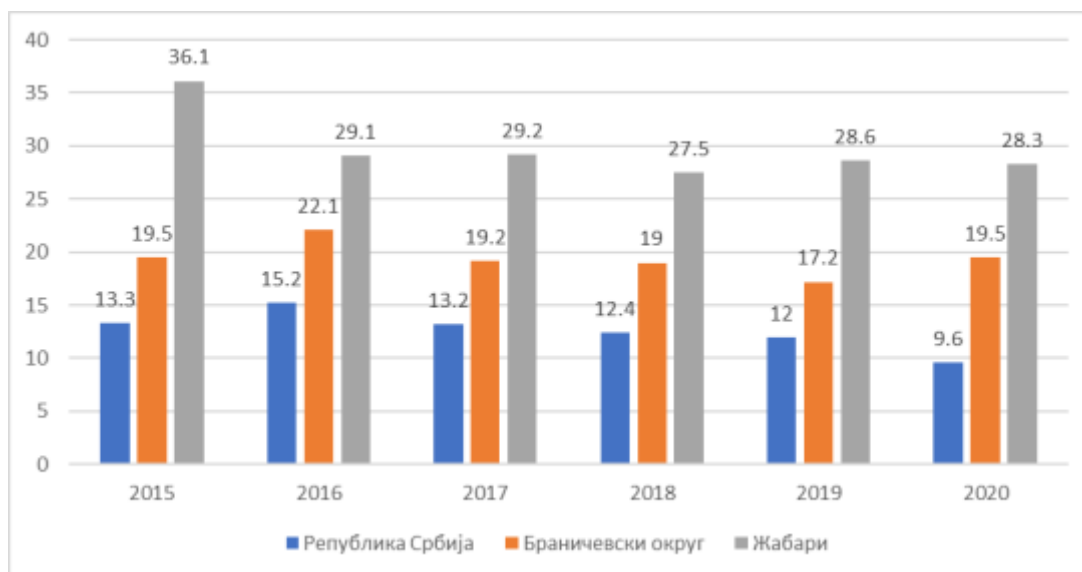
Компјутерска писменост је такође испод просека републике и Браничевског округа, при чему је и у оквиру компјутерске писмености присутан родни јаз, односно компјутерска писменост је већа међу мушком популацијом.

График 6. Компјутерска писменост становника општине Жабари, по полу, 2011

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

График ба. Учесће расхода за образовање у укупним расходима корисника буџетских средстава, у процентима

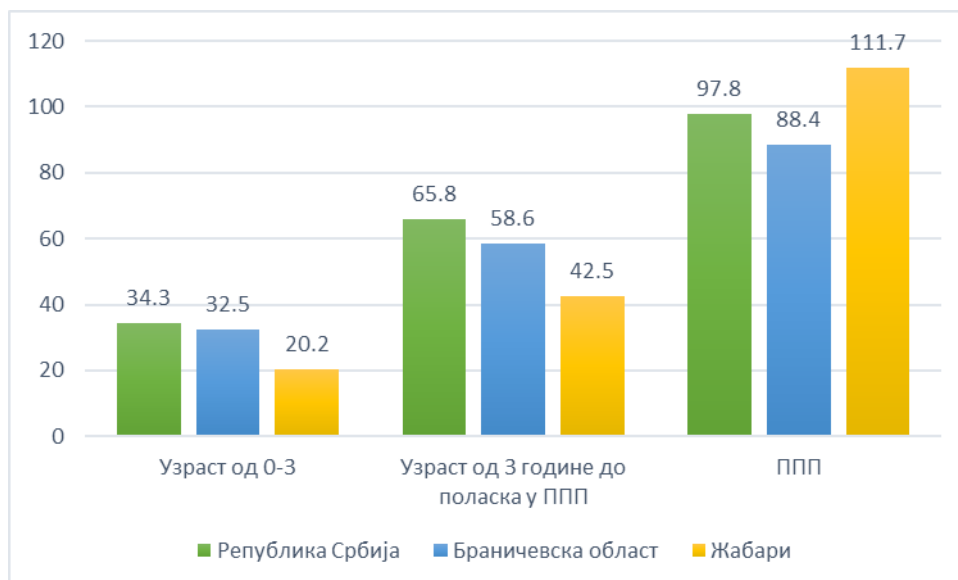

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

Предшколско образовање и васпитање

У општини Жабари обухват деце предшколским програмом образовања и васпитања је испод просека Републике и Браничевског округа у области предшколског програма у узрасту од 0-3 године и од 3-6 година старости. Обухват деце припремним предшколским програмом образовања и васпитања је 33%, што је веће од обухвата деце на нивоу републике и Браничевског округа.

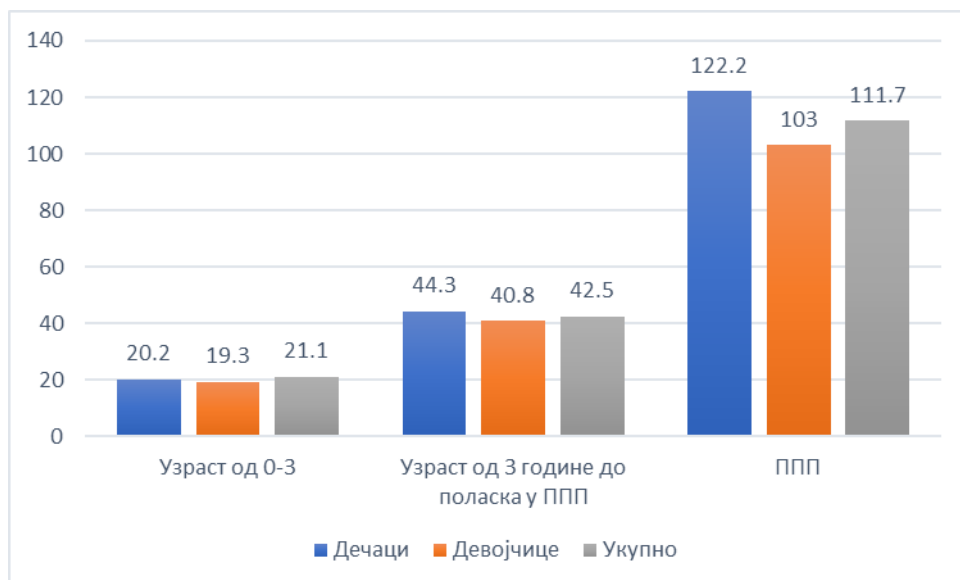
График 7. Обухват деце ПОВ, у процентима, 2021

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

У погледу полне структуре деце која похађају предшколски програм образовања и васпитања, може се закључити да је већа заступљеност дечака у оквиру предшколског програма на узрасту од 3 године до поласка у припремни предшколски програм као и на узрасту припремног предшколског програма.

График 8. Структура деце која похађају предшколски програм образовања и васпитања по полу у општини Жабари, у процентима, 2021

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

У погледу расположивости капацитета **општина Жабар има довољно капацитета** да омогући похађање предшколског програма образовања и васпитања за сву децу.

Табела 11. Капацитети за реализацију предшколског програма образовања и васпитања, 2021

	Градско	Остала насеља	Укупно
Примљени	0	153	153
Уписани преко капацитета	0	0	0
Нису примљени због попуњености капацитета	0	0	0

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

У школској 2020/2021. години у општини Жабари **организован је предшколски програм** у трајању од 10 сати којег је похађало 85 деце, затим ППП у трајању од 4 сата којег је похађало 12 деце и целодневни ППП којег је похађало 6 деце. Учешће васпитача у укупном броју запослених у предшколском образовању је 77%, што је више од просека Браничевског округа (66,7%) и републичког просека (66,9%)³⁶.

Процент родитеља који плаћају пуну цену предшколског програма је 90%. Са друге стране 10% родитеља не плаћа предшколски програм.

Када је реч о институцијама у области предшколског образовања, **на територији општине Жабари постоје једна предшколска установа**. Предшколска установа „Моравски цвет“ основана је од 1983. године са седиштем у Жабарима. У склопу ове установе, налази се и објекат „Пчелица“ у Александровцу као и предшколске групе у Породину, Витежеву, Симићеву, Ореовици и Влашком Долу.

³⁶ Ибид.

Укупан број објеката предшколског образовања је 9. Предшколска установа „Моравски цвет“ организује васпитни програм за децу узраста од шест месеци до 5,5 година и припремни предшколски програм за децу узраста од 5,5 година до 6,5 година у две васпитне групе. Укупни смештајни капацитети предшколске установе (централни објекат „Моравски цвет“ у Жабарима и објекат „Пчелица“ у Александровцу) је 150 деце, док је тренутно у предшколској установи смештено 107 детета.

Основно и средње образовање

У погледу **обухвата основним образовањем** општина Жабари се налази скоро на просеку Браничевског округа, али заостаје за просеком Републике. Међутим, у погледу **стопе завршавања основне школе**, односно **стопе одустајања од школовања**, може се закључити да ситуација у општини Жабари доста одступа од вредности на нивоу Браничевског округа и Републике Србије. У општини се бележи **знатно нижа стопа завршавања основне школе**, односно **последично вишеструко већа стопа одустајања од школовања**, при чему је стопа одустајања од школовања знатно већа међу девојчицама (2,3%) у односу на стопу одустајања међу дечама (1,4%)³⁷. Обухват основним образовањем већи је међу девојчицама, 93,3% у односу 86,2% међу дечама, као и стопа завршавања основне школе, 84,4% међу девојчицама и 71,1% међу дечама.

Табела 12. Основно образовање, 2021

	Општина Жабари	Браничевски округ	Република Србија
Нето стопа обухвата основним образовањем	89.6	90.9	93.7
Стопа завршавања основне школе (%)	80.5	94.6	95.8
Стопа одустајања од школовања у основним образовању	1.8	0.4	0.3
Број деце обухваћене основним образовањем за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом	8	44	4.119
Број одраслих обухваћених основним образовањем	0	213	5.904

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

Када је реч о институцијама у области образовања, **на територији општине Жабари постоје две основне школе**. Укупан број наставног особља у редовним основним школама је 109, од чега је 74,3% наставног особља женског пола.

У општини постоје два школска центра са седиштем у Жабарима ОШ „Дуде Јовић“ и у Александровцу ОШ „Херој Роса Трифуновић“, који обухватају 14 објеката и 46 одељења. Укупан број деце који похађају основну школу је 547³⁸.

ОШ „Дуде Јовић“ похађа 355 ученика смештених у 37 одељења у централној школи у Жабарима и 7 подручних школа (Породин, Симићево, Четереже, Брзоходе, Кочетин,

³⁷ Републички завод за статистику - DevInfo

³⁸ Ибид

Сибница, Витежево) које образује и васпитава 60 наставника, 4 васпитача и 2,5 стручних сарадника. Постоје и 4 издвојена одељења за предшколско образовање. У школи у Жабарима остварују се два образовна циклуса (од I до IV и од V до VIII разреда). Први образовни циклус остварује се у издвојеним одељењима Четереже, Кочетин, Сибница, Витежево, док се други образовни циклус остварује у одељењима Симићево, Брзоходе и Породин, као и матичној школи у Жабарима. Школа бележи стагнацију или благи пад броја ученика из године у годину. Уз неговање квалитетног образовно-васпитног рада велика пажња поклања се безбедности ученика, очувању и уређењу школске средине. Сви ученици имају могућност да у току наставних и ваннаставних активности користе отворене терене за мали фудбал и кошарку.

Основна школа “Херој Роса Трифуновић” са седиштем у Александровцу, покрива седам насеља општине Жабари и то: Александровац, Влашки До, Миријево, Ореовица, Полатна, Свињарево и Тићевац. Школу похађа Школу похађа 223 ученика, у седам насеља, који су распоређени у 21 одељења редовне наставе, 2 одељења за децу са сметњама у развоју и 2 одељења припремне наставе. У предметној настави наставу похађа 101 ученик у 8 одељења, а у разредној 99 ученика у 13 одељења и то у 3 комбинована (Влашки До, Ореовица, Свињарево), 3 неподељена (Тићевац, Миријево и Полатна) и 7 чистих одељења у Александровцу и Влашком Долу. У два одељења наставу за децу са сметњама у развоју похађа 8 ученика, док припремну наставу у две групе похађа 15 предшколаца. План наставе и учења реализује 39 наставника, и то 13 разредну и 24 предметну наставу.

Учешће расхода за образовање у укупним расходима буџетског корисника се у периоду од 2015-2020. године континуирано смањивало, иако је било веће од просека републике и Браничевског округа.

Ниво инвестирања у области образовања у општини Жабари у 2021. години је износио 5,3% укупних инвестиција. Иако је ниво инвестиција већи у односу на просек округа 0,93% и републике 0,98%, услед недостатка материјалних средстава отежано је извођење наставног процеса у појединим школама. **Сталан проблем представља одвијање наставе физичког васпитања**. Ни једна од две осморазредне школе (Александровац и Влашки До) немају физкултурну салу.

Недостатак средњих стручних школа, гимназија, као и испостава високообразованих установа, утиче на демографску структуру и одлив младих из општине, али и на немогућност даљег унапређења образовне структуре становништва, посебно у категорији рањивих група, односно група којима је иначе отежан приступ образовању (Роми, особе са инвалидитетом, жене, итд.). Око 110 средњошколаца са територије општине Жабари се школује у околним градовима, Пожаревац, Свилајнац и Велика Плана.

На територији општине **не постоје установе и институције које би кроз неки вид неформалног, ваншколског образовања** утицале да се овако неповољна квалификациона и образовна структура становништва поправи.

Социјална заштита

Новчане услуге и давања финансиране са националног нивоа

У погледу **обухвата корисника услугама социјалне заштите**, општина Жабари остварује обухват који је већи од просека Браничевског округа као и Републике. Обухват

корисника услугама социјалне заштите се континуирано повећавао у периоду 2015-2021. година.

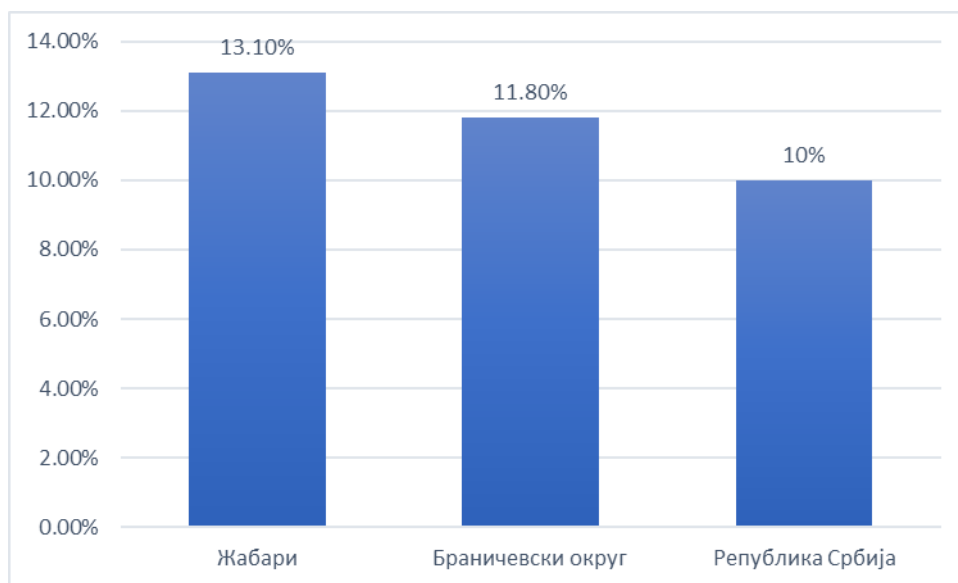
Табела 12а: Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији, у процентима, период 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Жабари	9,8	12	12,3	12,5	12	12,9	13,1
Браничевски округ	8,1	8,4	9	10,5	10,2	11	11,8
Република Србија	9,5	10,	10,1	10,5	10,3	10,2	10

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

У погледу структуре корисника услуга социјалне заштите, већи је обухват корисника женског пола (13,8%) у односу на обухват корисника мушког пола (12,5%). Према евиденцији Центра за социјални рад у 2021. години евидентирано је укупно 1.169 корисника (што чини 13,13% од укупног броја становника), од чега је 617 корисника женског пола.

График 9. Обухват корисника услугама социјалне заштите, 2021

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

Према Анкетама из 2012, 2015 и 2018. године може се закључити да **укупни годишњи расходи за услуге социјалне заштите**, како у укупном износу тако и по становнику, у општини Жабари **имају тренд опадања**. Уколико овакав тренд није праћен смањењем потребе за услугама социјалне заштите то указује на опасност опадања квалитета и понуде пружених услуга као и неадекватног задовољавања потреба корисника и корисница услуга социјалне заштите.

Табела 13. Расходи општине Жабари за услуге социјалне заштите

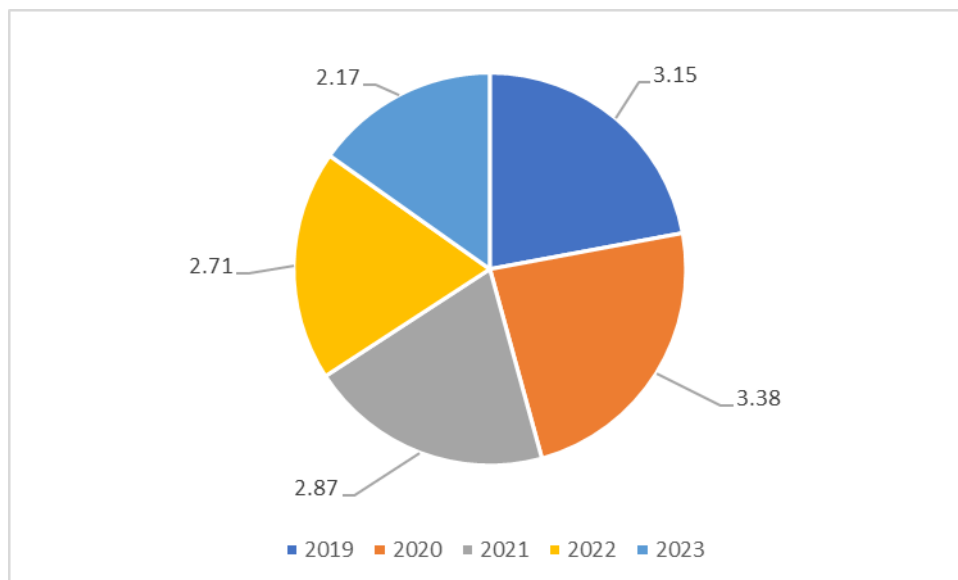
	2012	2015	2018	2019	2020	2021	2022

Укупни годишњи расходи за услуге социјалне заштите у надлежности ЈЛС (у хиљадама РСД, номинално)	9.460	6.649	5.335	6.450	6.425	6.302	7.095
Укупни годишњи расходи за услуге социјалне заштите по становнику (у РСД, номинално)	848	641	557	848	641		557
Расходи из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите (у хиљадама РСД, номинално)	960	4.499	2.502	960	4.499		2.502
Расходи из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите по становнику (у РСД, номинално)	86	434	261	86	434		261
Расходи из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите, као % укупних расхода ЈЛС	0.3	1.6	0.8	0.3	1.6		0.8
Расходи из буџета ЈЛС за услуге социјалне заштите, као % укупних расхода за услуге социјалне заштите	10.1	67.7	46.9	10.1	67.7		46.9

Извор: Аналитички сервис ЈЛС, Републички секретаријат за јавне политике

Учешће расхода општине Жабари за социјалну и дечију заштиту у укупним расходима општине је у 2020. години порастао у односу на 2019. годину да би се од 2020. године сукцесивно смањивао. Ово смањење је у условима пандемије Ковид-19 додатно отежало и угрозило положај најрањивијих категорија становништва.

График 10. Расходи за социјалну и дечију заштиту, % од укупних расхода, 2021

Извор података: Општина Жабари, Одлука о измени одлуке о буџету за 2019, 2020, 2021, 2022, 2023

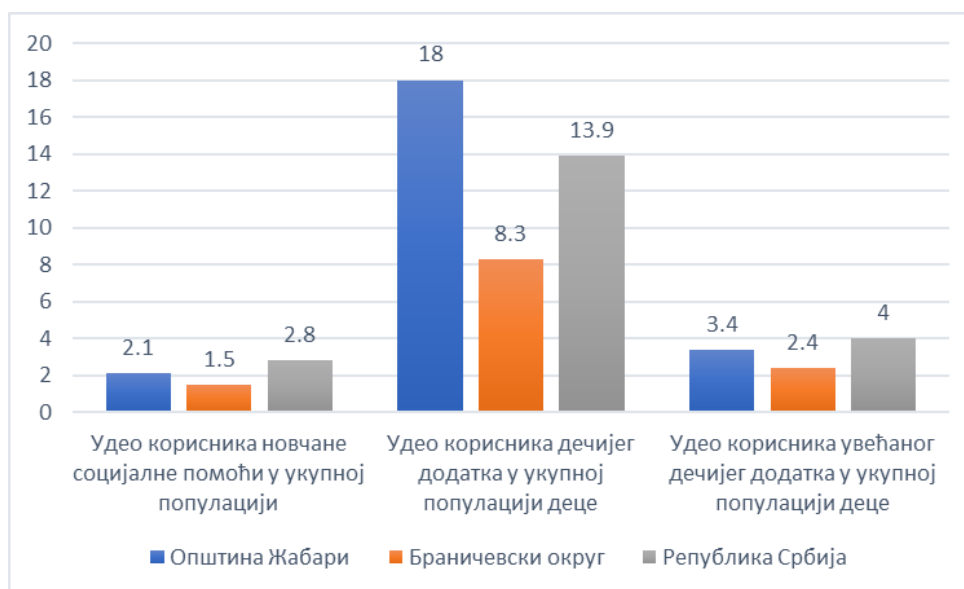
Табела 14. Број признатих права на једнократну новчану помоћ и опредељена средства за те намене

	2018	2019	2020	2021	2022
--	------	------	------	------	------

ЈНП-број признатих	334	268	323	250	195
Новчани износ опредељен за ЈНП	2.200	2.200	2.227	2.300	2.567

Обухват становништва општине Жабари новчаном социјалном помоћи (НСП) и дечијим додатком (ДД) већи је у свим категоријама у односу на просек браничевског округа, док је у категорији дечијег додатка већи и од просека републике. С обзиром да ове категорије социјалне помоћи представљају програме који су усмерени на сиромаштво, може се закључити да су параметри економске развијености општине Жабари лошији од просека округа и републике.

График 11. Обухват програмима намењених сиромашним грађанима финансираних са националног нивоа (НСП и ДД) у %, 2021

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

Обухват становништва додатком за помоћ и негу у општини Жабари је на нивоу просека округа и Републике за старосну категорију од 0-17 година, док је знатно већи од просека округа и Републике за старосне категорије 18-64 и 65+ година. Учешће корисника увећаног додатка налази се на нивоу просека Браничевског округа и Републике.

Табела 15. Корисници додатка за помоћ и негу, у % од укупног становништва, 2021

	Општина Жабари	Браничевски округ	Република Србија
Удео корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица у укупној популацији			
0-17	0,3%	0,3%	0,4%
18-64	0,3%	0,2%	0,1%
65+ година	0,5%	0,3%	0,3%
Удео корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица у укупној популацији	0,4%	0,4%	0,5%

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

У погледу **смештаја деце у хранитељским породицама и резиденцијалиним установама**, у општини Жабари постоји 12 хранитељских породица у којима је смештено 6 деце, међу којима тренутно нема деце са инвалидитетом. У погледу стопе деце у хранитељским породицама општина Жабари се налази испод просека округа (6,2%), али изнад просека републике (4,2%). **Нема деце смештене у резиденцијалним установама. Стопа деце која користе услуге смештаја је изнад просека републике (4,7%) и испод просека Браничевског округа (6,8%).**

Табела 16. Хранитељске породице и броје деце у хранитељским породицама, 2011-2021

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Хранитељске породице	Број		11	10	12	12	12	12	12	13	13	12
Број деце у хранитељским породицама	Број	12	9	7	5	6	8	7	8	8	8	6
Стопа деце у хранитељским породицама	Промил	6.71	5.22	4.2	3.13	3.91	5.43	4.96	5.87	6.07	6.31	4.9
Стопа деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	Промил	6.71	5.22	4.2	3.13	3.91	5.43	4.96	5.87	6.07	6.31	4.9
Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година)	Број	5	13	10	12	11	9	8	8	9	6	4
Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година), као % броја становника 65 + година	Процент	0.17	0.46	0.37	0.44	0.41	0.34	0.31	0.31	0.35	0.24	0.16

Извор: Аналитички сервис ЈЛС, Републички секретаријат за јавне политике

Учешће корисника државних домова за смештај старих (65+ година) у укупном броју становника старијих од 65+ година има тренд опадања у последњих десет година, али је и даље у 2021. години био на нивоу просека Браничевског округа (0,2%) и мањи од просека Републике (0,4%).

Услуге социјалне заштите и новчана давања у надлежности локалне самоуправе

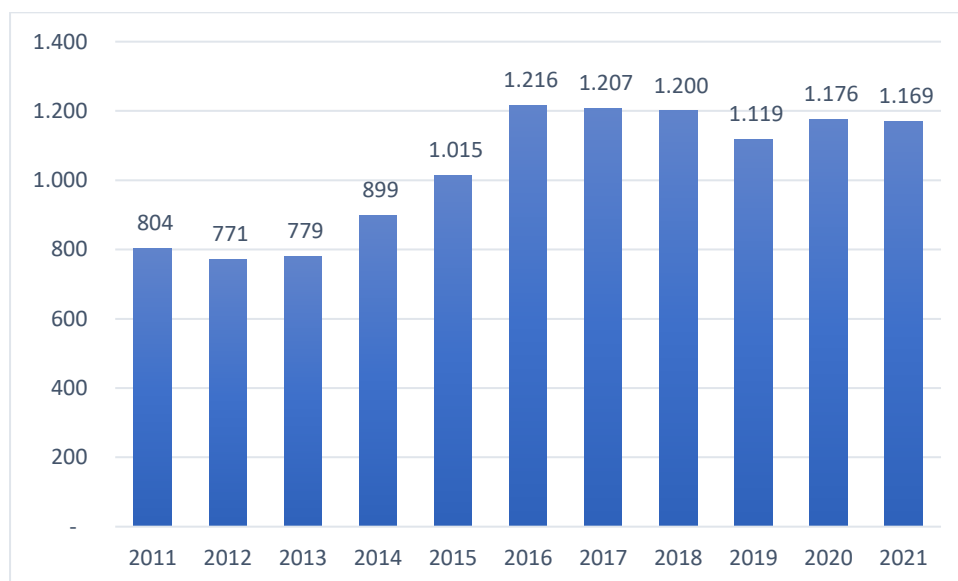
Услед континуираног повећања контингента најстаријег становништва, **проблеми социјалне заштите у општини Жабари постају све израженији.**

Главни носилац и реализатор активности из делокруга социјалне заштите у општини Жабари је *Центар за социјални рад Жабари*, који је основан 1992. године. Рад ове установе се заснива на мултидисциплинарном тимском раду одговарајућих стручњака,

применом различитих метода и облика социјалног, педагошког, психолошког и правног рада на непосредном остваривању социјалне заштите грађана и њихових породица. остваривању функције старатељства, праћењу и проучавању проблема социјалних потреба и проблема, превентивне делатности, планирању и програмирању социјалне заштите, координирању активности на спровођењу социјалне заштите и социјалном раду у Општини.

Капацитети Центра за социјални рад општине Жабари у циљу администрирања услуга социјалне заштите **нису довољни**. Центар за социјални рад има 2 стручна радника-водитеља случаја, 1-супервизор, 1 радник на управно-правним пословима и 1 шеф рачуноводства. Укупан капацитет Центра за Социјални рад је 585 лица док је укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад 1.169 (од чега 617 жена) и тај се број сукцесивно повећавао у периоду 2011-2021. година. У посматраном периоду број жена корисница социјалне заштите је већи од броја мушкараца корисника.

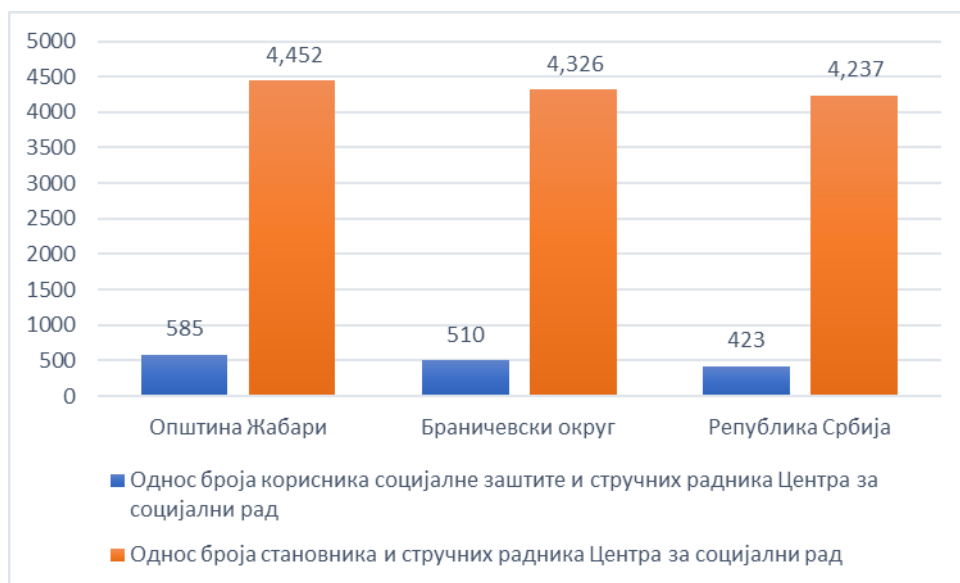
График 12. Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад

Извор: Аналитички сервис ЈЛС, Републички секретаријат за јавне политике

Ситуација је неповољна посматрајући капацитете Центра за социјални рад у односу на просек на нивоу округа и Републике, с обзиром на већи број корисника, односно становника у односу на број стручних радника ЦСР.

График 13. Капацитет Центра за социјални рад, 2021

Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

У оквиру система социјалне заштите остварују се следећа права:

1. право на новчану социјалну помоћ;
2. право на додатак за помоћ и негу другог лица и право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица;
3. право на помоћ за оспособљавање за рад;
4. смештај у установу социјалне заштите или другу породицу и
5. услуге социјалног рада (које Центар пружа у вршењу поверених послова приликом одлучивања о наведеним правима грађана).

Табела 17. Број малолетних и пунолетних корисника;

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Малолетни	223	282	322	302	325	248	303
Пунолетни	993	925	878	817	851	921	807

Центар за социјални рад се такође бави децом и омладином са поремећајем у понашању, заштитом од злостављања и занемаривања, надзором над вршењем остваривања родитељског права и другим сличним активностима из области социјалне заштите. Праћењем кретања броја корисника уназад неколико година **запажа се да се укупан број корисника из године у годину повећава**. Повећање броја корисника је условљено друштвено-економском ситуацијом, сиромаштвом, проблемом незапослености и транзицијом коју прати незапосленост.

Центар за социјални рад општине Жабари је 2018. године добио лиценцу за пружање услуге помоћ у кући.

Табела 18. Корисници и издаци за услугу – Помоћ у кући

		2012	2015	2018
Помоћ у кући за одрасла и старија лица, укупан број корисника	Број	0	56	78

Помоћ у кући за одрасла и старија лица женског пола	Број	0	47	60
Помоћ у кући за одрасла и старија лица, број домаћинства	Број	0	55	73
Помоћ у кући за одрасла и старија лица, просечан број сати по кориснику недељно	Број	0	8,6	5
Корисници Помоћи у кући за старија лица, као % старијег становништва (65+)	%	0	1,7	2,4
Помоћ у кући за одрасла и старија лица, укупни годишњи расходи за услугу (у хиљадама РСД, номинално)		0	6.649	5.335
Помоћ у кући за одрасла и старија лица, расходи из буџета ЈЛС за услугу (у хиљадама РСД, номинално)		0	4.499	2.502

Извор: Аналитички сервис ЈЛС, Републички секретаријат за јавне политике

У току 2018. године услуга „Помоћ у кући“ пружана је за 88 особа, од чега је 69 особа женског пола у 73 домаћинства. Услугу „Помоћ у кући за одрасла и стара лица“ је пружао ЦСР Жабари. На пружању услуге је било ангажовано 11 герантодомаћица, 1 стручни радник и возач. Услуга је пружана одраслим и старим корисницима. Од укупно 88 корисника њих 12 је у категорији одраслих лица, а 66 у категорији старих. У 2018. години за услугу је било издвојено укупно 5.832.876,00 динара, из ЈЛС 3.000.000,00 динара, из Републике (наменски трансфери) 2.737.359,00 динара и партиципација корисника 95.517,00 динара. У 2018. години услуга је пружана активно током 8 месеци.

У 2019. години услугу је користило укупно 96 корисника, од чега 24 мушког и 72 женског пола. Од 96 корисника њих 12 је из категорије одраслих, а 84 из категорије старих лица. У 2019. години за услугу је било издвојено укупно 8.189.471,00 динара, из ЈЛС 6.450.388,00 динара, из Републике (наменски трансфери) 1.617.559,00 динара и партиципација корисника 121.523,00 динара. Услуга је пружана 11 месеци.

У 2020. години услугу је користило укупно 102 корисника, од чега 28 мушког и 74 женског пола. Од 102 корисника њих 12 је из категорије одраслих, а 90 из категорије старих лица. У 2020. години за услугу је било издвојено укупно 8.425.382,00 динара, из ЈЛС 6.425.607,00 динара, из Републике (наменски трансфери) 1.756.813,00 динара и партиципација корисника 242.962,00 динара. Услуга је пружана 12 месеци.

У 2021. години услугу је користило укупно 102 корисника, од чега 29 мушког и 76 женског пола. Од 105 корисника њих 11 је из категорије одраслих, а 94 из категорије старих лица. У 2021. години за услугу је било издвојено укупно 8.289.494,00 динара, из ЈЛС 6.302.871,00 динара, из Републике (наменски трансфери) 1.756.813,00 динара и партиципација корисника 189.644,00 динара. Услуга је пружана 12 месеци.

На пружању услуге у 2022. години је било ангажовано: 1 стручни радник, 9 герантодомаћица и 1 возач-домар. Посебан проблем представља чињеница да се број герантодомаћица се континуирано смањује док се број корисника повећава.

Услуга „Помоћ у кући за одрасла и стара лица“ се пружа у домаћинству корисника. Динамика коришћења услуге је од 2-4 пута недељно по 2 сата у оквиру једне посете. Цена сата услуге је 351 динар, а учешће у цени услуге је уређено у складу са цензусом групом.

Табела 19. Услуге социјалне заштите у надлежности општине Жабари, 2022

	Број корисника према узрасту						Издавање из буџета ЈЛС (РСД)	Издавање из републичког буџета (РСД)	Износ партиципације корисника
	6-14	15-17	18-25	26-64	65-79	80+			
Помоћ у кући				13	43	36	7.095.617	1.447.186	71.911
УКУПНО									

У периоду од 2010 до 2015. године општина Жабари у сарадњи са ЦСР и партнерским општинама реализовала је неколико значајних пројеката усмерених на унапређење услова за пружање услуге „Помоћ у кући са децу са сметњама у развоју“ и „Помоћ у кући за одрасле и старе“. Пројекат „Изградња одрживих услуга послова и организација“ финансиран од стране ЕУ у оквиру програма „EXCHANGE 4“ програлешен је за најуспешнији у Србији у области социјалне заштите. Током 2015. године кроз одрживост услуге „Помоћ у кући за стара лица“ обезбеђено је ангажовање 4 геронтодомаћице и социјалног радника и пружање услуге за 32 корисника у насељима општине Жабари, а кроз пројекат „Развој свеобухватног система подршке самосталном живљењу у заједници у Централној Србији“ услуга се кроз ангажовање 6 неговатељица пружа за 28 корисника са интелектуалним и менталним сметњама. У овом тренутку недостају прихватне станице за смештај одређених лица која су у тренутној ситуацији за смештај као и организован превоз за децу ометену у развоју.

Према попису из 2011. године у општини Жабари живи 3.199 пензионера. **Покривеност становништва пензијама** је 35,9%, што је више од просека републике (23,8%) као и Браничевског округа (29,3%)³⁹. Према подацима Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање из децембра 2021. године покривеност пензијама у општини Жабари износила је 18% што је испод републичког просека од 24,3%. **Просечна пензија** у општини Жабари износила је у децембру 2021. године 14.958 динара и нижа је у номиналном износу од просечне пензије на нивоу републике која је износила 29.365 динара⁴⁰. Просечна пензија у општини Жабари је на нивоу 50,9% просечне пензије у Србији.

У погледу **броја пријављених случаја породичног насиља према деци и према женама**, у току 2021. године у општини Жабари је регистрована једна пријава насиља према деци и 41 пријава насиља према женама (0,4% у односу на укупан број становника), што је на просеку Браничевског округа (0,4% у односу на укупан број становника) и просека републике (0,3% у односу на укупан број становника)⁴¹. Оно што забрињава је што је број пријављеног насиља према женама у порасту од 2016. године. Наиме 2016. године регистровано је 23 пријаве насиља према женама да би се тај број скоро удвостручио у 2021. години, 41 пријава.

Здравство

На подручју општине Жабари здравствену заштиту становништву обезбеђују здравствене установе које су предвиђене Уредбом о Плану мреже Републике Србије. Државна установа примарног нивоа обезбеђења и пружања здравствених услуга је Дом здравља Жабари, чијим радом се обезбеђује здравствена заштита деце, школске деце и омладине, жена, одраслог становништва, запослених, стоматолошка здравствене

³⁹ Општине и региони у Републици Србији, 2022, Републички завод за статистику

⁴⁰ Статистички годишњи билтен, 2021, Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање

⁴¹ Извор података: Републички завод за статистику - DevInfo

заштита, збрињавање хитних стања, кућно лечење и нега, услуге поливалентне патронаже и услуге дијагностике.

Капацитет здравствене заштите у општини Жабари је испод просека Браничевског округа и Републике Србије.

Здравствену заштиту становништву обезбеђивало је 64 запослених радника у 2021. години. У структури запослених, здравствени радници и сарадници су заступљени са 75%, а немедицински (административни и технички) са 25%.

У структури здравствених радника са високом стручном спремом у посматраном периоду било је 13 лекара (10 доктора медицине и 3 специјалисте), 2 стоматолога и 1 фармацеут. Осталих здравствених радника било је укупно 32 (1 са вишом стручном спремом и 31 са средњом стручном спремом).

Обезбеђеност становника здравственим радницима, посебно лекарима, представља један од значајних индикатора доступности здравствене заштите. Од значаја за сагледавање доступности здравствених услуга је осим измена у кадровским ресурсима и измене у броју и структури становништва општине Жабари у смислу смањења популације деце и омладине и радно активног становништва, уз стални пораст становника старијих добних група. Као резултат тих процеса, али и процеса пораста обољевања и измена у патологији болести, услед нездравог окружења и све интензивнијег загађивања природне и радне средине, али и процеса деловања угрожавајућих фактора из домена нездравих стилова живота, су нарастајуће здравствене потребе свих популационих група становника општине Жабари.

Стопа расположивости доктора медицине у општини Жабари је 1,2 на 1.000 становника (3 лекара на 1.000 становника), што је дупло и скоро тродупло мање од расположивости доктора медицине на 1.000 становника у Браничевском округу или на нивоу републике. Укупан број лекара у здравственој установи у 2021. години у општини Жабари је био 11, док је број становника на једног доктора медицине 890.

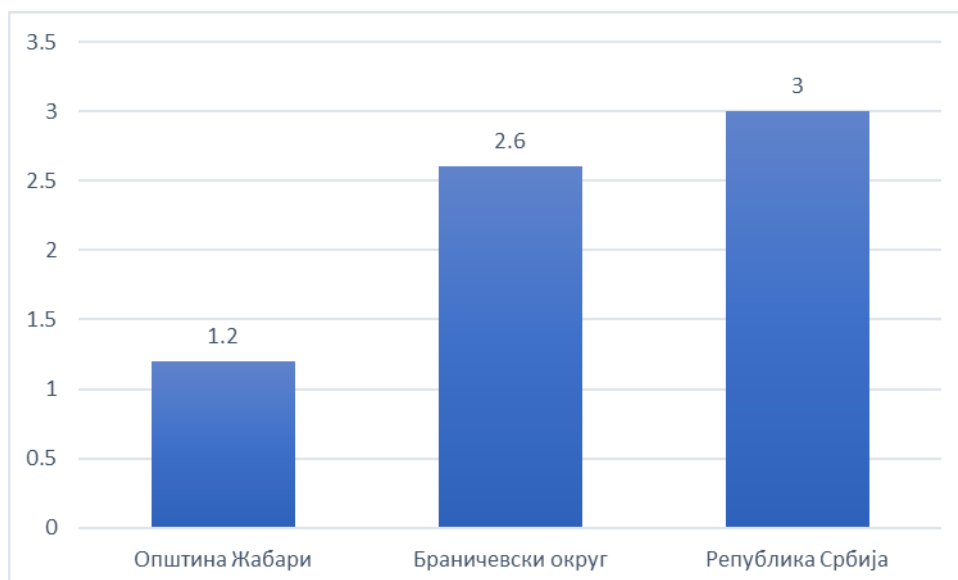
Посматрано по областима примарне здравствене заштите, које представљају "капију и улаз у здравствени систем" уопште, па и систем на подручју општине Жабари, обезбеђеност се кретала у следећим границама (оквирима):

<i>Подаци 2021. година</i>	
Број лекара	11
Број лекара на 1.000 становника	1,2
Лекари — здравствена заштита деце (на 1.000 становника)	2,6
Лекари — здравствена заштита школске деце и омладине (на 1.000 становника)	1,0
Лекари — здравствена заштита одраслог становништва (на 1.000 становника)	1,5
Стоматолози — стоматолошка заштита деце, школске деце и омладине (на 1.000 становника)	0,7
Лекари — здравствена заштита жена (на 1.000 становника)	0,25

Обухват жена у току првог триместра трудноће савременом здравственом заштитом (%)	0,0
Обухват трудница патронажним посетама (број)	1,0
Број оболелих од туберкулозе	0
Инциденција туберкулозе (на 100.000 становника)	0,0
Процент деце која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота (%)	100,0
Процент деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота (%)	100,0

Извор: Институт за јавно здравље Србије

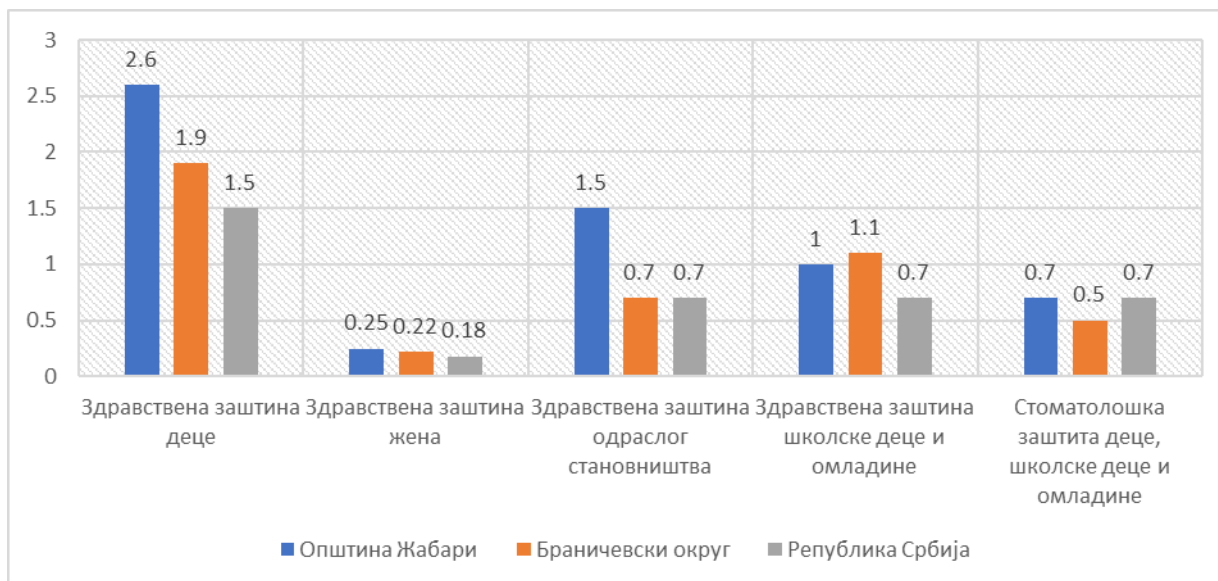
График 14. Број лекара на 1.000 становника, стопа, 2021

Извор података: Републички завод за статистику – DevInfo

У погледу осталих показатеља капацитета здравствене заштите, односно покривености одређених категорија становништва лекарима, општина Жабари располаже бољим параметрима од просека округа и републике.

График 15. Број лекара на 1.000 становника, 2021

Извор података: Републички завод за статистику – DevInfo

Када је у питању редовна имунизација деце ММР вакцином као и вакцином против дифтерије, тетануса и великог кашља, обухват је потпуни за разлику од показатеља на нивоу округа и републике.

Табела 20. Обухват деце редовном имунизацијом, 2021

	Општина Жабари	Браничевски округ	Република Србија
Процент деце која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота	100	87.9	90.8
Процент деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота	100	82.7	74.8

Извор података: Републички завод за статистику – DevInfo

Са друге стране, разумевање и схватање значаја здравствене бриге у току прва три месеца трудноће као и капацитета за подизање свести и обухвата трудница овим видом здравствене заштите је у општини Жабари на изузетно ниском нивоу. У погледу услуга здравствене заштите које се пружају трудницама, у 2021. години **ни једна трудница у току првог триместра трудноће није била обухваћена савременом здравственом заштитом**, што није случај у Браничевском округу (87% трудница у првом триместру је обухваћено здравственом заштитом) и на нивоу републике (72% трудница у првом триместру је обухваћено здравственом заштитом). Ситуација је мало боља у погледу **обухвата трудница патронажним посетама**, те је у општини Жабари у току 2021. године остварена већи број патронажних посета него на нивоу републике и нешто мањи број него на нивоу Браничевског округа.

Према процењеном броју становника у 2021. години, број жена генеративног доба (од 15-49 година) је 1.682. У 2021. години је примарну здравствену заштиту жена од 15 и више година старости обезбеђивао 1 гинеколог у дому здравља Жабари, по уговору једном недељно, па ниво обезбеђености ове популационе групе није био у складу са

законом прописаним (у области пружања здравствених услуга у државним установама примарног нивоа).

Просечан број посета по изабраном лекару - Према процењеном броју становника у 2021. години број **одраслих становника**, старости 19 и више година на територији општине Жабари је износио 7.583. Здравствену заштиту овој популационој групи је у општини Жабари пружало 10 лекара у служби за здравствену заштиту одраслих. Изабрани лекари су у пружању здравствене заштите одраслој популацији општине Жабари највећи део радног времена посвећивали лечењу пацијената (50,8% услуга ради лечења, а само 15,9% превентивних услуга).

У оквиру здравствене заштите одраслих, у служби опште медицине оптерећеност лекара на годишњем нивоу износи 2.440 прегледа по лекару, односно 12 прегледа дневно или 2 прегледа у једном сату, што је нешто мање у односу законом прописане норме (7350 посета на годишњем нивоу према дефинисаним мерама извршења). На основу података евидентно је да би лекари у здравственој заштити одраслих фокус требали померити са куративне на превентивну медицину.

Према проценама броја становника Републичког завода за статистику из 2021. године, **популација деце** на подручју општине Жабари представљена је бројем од 380 деце од 0 до 6 година. Здравствену заштиту ове популације у Дому здравља Жабари обезбеђује 1 лекар/педијатар у 2021. години. Радом тима: изабрани лекар – педијатар и сестра, прати се раст и развој деце од рођења до навршених седам година и поласка у школу, са посебним акцентом на праћењу раста и развоја новорођенчета и одојчета до навршене прве године живота; обављају се превентивни прегледи пре упућивања деце у установе за колективни боравак и спровођење имунизације/вакцинације деце, као и рад са болесном децом у делу пружања куративних прегледа и услуга.

У структури укупног броја реализованих посета, рад са болесном децом (око 65,5% пружених здравствених услуга) је далеко заступљенији од превентивног рада са здравом децом (око 28% услуга), што говори у прилог потребе за даљим побољшањем наведеног односа и померања тежишта деловања ка превенцији. У оквиру здравствене заштите деце, оптерећеност лекара/педијатара на годишњем нивоу износи 3.116 прегледа по лекару, односно 15 прегледа дневно или 2 прегледа у једном сату, што је мање у односу законом прописане норме (6.300 посета на годишњем нивоу према дефинисаним мерама извршења). Просечно је 8 посета по детету остварено у току 2021. године у служби за здравствену заштиту деце Дома здравља Жабари.

Према проценама броја становника Републичког завода за статистику из 2021. године, **популација школске деце и омладине** на подручју општине Жабари представљена је бројем од 940 деце од 7 до 18 година. Здравствену заштиту ове популације у Дому здравља Жабари обезбеђује 1 доктор медицине/педијатар у 2021. години. Радом тима: изабрани лекар-педијатар и сестра са здравом и болесном децом, прати се раст и развој деце у основном и средње школском периоду, периоду пубертета и ране адолесценције; од посебне важности су пратеће здравствено васпитне активности које имају за циљ промоцију и усвајање здравог начина понашања и здравих навика код младих, васпитање младих за преузимање одговорности за сопствено здравље, за његово очување и стално унапређење. Обављају се превентивни прегледи пре упућивања деце у установе за колективни боравак и наставак спровођења имунизације/вакцинације

започете у предшколском периоду, као и рад са болесном децом и омладином у делу пружања куративних прегледа и услуга.

У структури укупног броја реализованих посета, рад са болесном децом (око 77% пружених здравствених услуга) је далеко заступљенији од превентивног рада са здравом децом (око 14% услуга). У оквиру здравствене заштите школске деце, оптерећеност лекара/педијатара на годишњем нивоу износи 3730 прегледа по лекару, односно 18 прегледа дневно или 2,5 прегледа у једном сату, што је мање у односу законом прописане норме (6300 посета на годишњем нивоу према дефинисаним мерама извршења). Просечно је 6 посета по школском детету остварено у току 2021. године у служби за здравствену заштиту школске деце Дома здравља Жабари.

У 2021. години је примарну здравствену заштиту **жена од 15 и више година** старости (3.998 жена) обезбеђивало 1 гинеколог у Дому здравља Жабари по уговору једном недељно. Од укупног броја реализованих посета у служби за здравствену заштиту жена у току 2021. године, превентивних је било знатно више (54,4%), куративних 25%. Годишња оптерећеност гинеколога је износила свега 5 посета, што је далеко мање у односу на прописане вредности годишње оптерећености гинеколога (6.300 прегледа годишње, 30 прегледа дневно).

Удео превентивних прегледа код одраслог становништва - Удео превентивних прегледа и здравствено васпитних услуга код одраслог становништва је изузетно низак и износи 15,9% што је значајна смерница за будуће акције којима би тежиште морало бити на интензивирању превентивног рада у здравственој заштити одраслог становништва и посебно радно активног становништва.

Удео превентивних прегледа у здравственој заштити деце предшколског узраста - Удео превентивних прегледа и здравствено васпитних услуга у здравственој заштити деце предшколског узраста је 28%. Обзиром да се ради о вулнерабилној популацији са израженим потребама у смислу редовног праћења раста и развоја, раног откривања потенцијалних сметњи у развоју и адекватног и благовременог предузимања одговарајућих мера, неопходан је континуитет и стално унапређење обезбеђивања и реализације превентивних мера и активности.

Удео превентивних прегледа у здравственој заштити деце школског узраста - Удео превентивних прегледа у здравственој заштити деце школског узраста (7-18 година) је 14%, што је неповољнији однос него удео превентивних прегледа код деце предшколског узраста. Потреба за његовим порастом је основана и базира се на неопходности очувања и унапређења здравља младих, као носиоца будућег радно активног контингента становништва општине Жабари.

Удео превентивних прегледа у здравственој заштити жена - Удео превентивних прегледа и услуга у здравственој заштити жена је 54,4%, што представља знатно повољнији однос у смислу сагледавања значаја превентивног рада са становништвом и његовом применом у пракси, у односу на заступљеност превентивних прегледа и услуга у осталим областима примарне здравствене заштите у 2021. години. На подручју општине Жабари скрининг за рано откривање рака дојке и грлића материце није спровођен у 2021. години.

Скрининг карцинома колона (дебелог црева) - Скринингом на рано откривање рака дебелог црева на територији општине Жабари обухваћено је свега 0,4% корисника од 50

до 74 године старости у 2021. години. Жељени обухват је 20% циљне популације на територији општине Жабари у посматраној години.

Скрининг дијабетеса - Скрининг на рано откривање дијабетеса типа 2 планира се код одраслих старијих од 45 са обухватом не мањим од 20% ове популације. На територији општине Жабари, обухват је био свега 0,06% циљне популације у 2021. години.

Очекивано трајање живота - Најкомплекснији показатељ здравственог стања становништва је очекивана дужина живота и представља статистичку меру просечног времена током кога се очекује да ће појединац живети, на основу година његовог рођења, тренутног узраста и других демографских карактеристика, укључујући пол. Према подацима Републичког завода за статистику износи 70,2 године за мушкарце и 77,1 године за жене општине Жабари у 2021. години. Србија је међу десетак земаља са најкраћим животним веком, што указује да нам је здравље веома угрожено.

Општина Жабари има изузетно добре показатеље у погледу смртности деце. И у категорији перинаталне, неонаталне и смртности одојчади у општини Жабари није забележен ни један смртни случај.

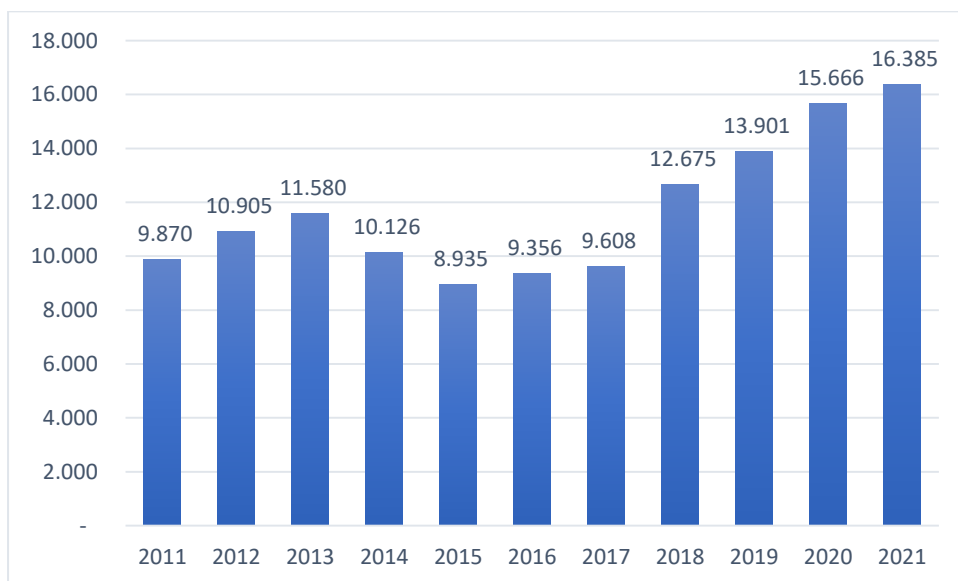
Табела 21: Смртност деце, 2021

	Општина Жабари	Браничевски округ	Република Србија
Стопа неонаталне смртности (умрли на 1000 живорођених)	0	3.61	3.72
Стопа перинаталне смртности (на 1.000 рођених)	0	3.6	8.2
Стопа смртности одојчади (умрли на 1.000 живорођених)	0	3.6	4.7

Извор података: Републички завод за статистику – DevInfo

Расходи за здравствену и социјалну заштиту у општини Жабари су се по глави становника у периоду 2015-2021. година повећавали у номиналном износу.

График 16. Расходи за здравствену и социјалну заштиту корисника буџетских средстава по становнику

Извор: Аналитички сервис ЈЛС, Републички секретаријат за јавне политике

У погледу капацитета за пружање здравствених услуга Дом здравља Жабари је институција чији је рад одређен Законом о здравственој заштити, Законом о здравственом осигурању и Статутом Дома здравља. Одлуком општинске скупштине Дом здравља је установљен као здравствена установа примарне здравствене заштите у општини Жабари. Од 01.01.2013. године Дом здравља Жабари је добио статус акредитоване здравствене установе. Према капитационим табелама које се праве за све домове здравља у Србији, којих има 158 укупно, а ове табеле приказују оцене према радном учинку изабраних лекара и оцену дома здравља у целисти **Дом здравља Жабари је рангиран као пета установа у Србији.**

Дом здравља у Жабарима пружа здравствене услуге за територију општине Жабари, која има укупно 8.903 становника, од којих 28,9% чини становништво изнад 65 година живота⁴². У току 2021. године на 8.903 становника било је 7 лекара опште праксе и 3 лекара специјалиста што практично значи да је однос један лекар на просечно 890 становника. У 2021. години обављено је 29.011 прегледа у служби опште медицине.

У погледу расположивости људских ресурса Дом здравља Жабари има 76 радника, од чега 50 здравствених и 22 немедицинска радника, 16 лекара и 33 медицинских техничара, и 1 фармацеутског техничара. Што се немедицинских радника тиче, ДЗ Жабари има 4 административних радника и 18 техничких радника.

Дом здравља Жабари има 9 објеката и поред матичног објекта у Жабарима има на терену 8 амбуланти, што омогућава да амбуланте раде у сваком другом насељу, имајући у виду да Општина има 15 насеља.

Званично Дом здравља нема саветовалишта сходно Закону о здравственој заштити, али је у оквиру здравствене заштите деце и омладине задржано: саветовалиште за децу, надзор над предшколским установама, као и учешће у програмима промоције здравља за децу школског узраста. Здравствена заштита жена обезбеђена је кроз рад лекара специјалисте-гинеколога.

⁴² Аналитички сервис јединица локалне самоуправе, Републички секретаријат за јавне политике

Међутим, у погледу превенције здравља и програма усмерених на саветовање и подизање свести грађана и грађанки о значају превентивне здравствене заштите ситуација није адекватна. Програми превентивне здравствене заштите се тешко остварују јер је ниво опште културе становништва веома низак, те су програми код становништва тешко пријемчиви и одзив је веома слаб, иако су насеља обезбеђена патронажним сестрама, а више од половине насеља имају амбуланте са сталним радом лекара. Практично се већи део активности своди на куративни рад.

Здравствена заштита одраслог становништва је доста добро организована. То је важно јер се ради о старом становништву, код кога је заступљен и велики број хроничних – масовних незаразних болести које се из године у годину повећавају (морбидитет), као и велики број смртности (морталитет).

Узимајући у обзир демографске, друштвене и културолошке карактеристике становника општине Жабари, општини су више потребни, када је здравство у питању, лекари за рад у породицама, интернисти и геронтолози, с обзиром на старосну структуру становништва и проблеме здравствене заштите старог становништва, којима су и здравствене службе све недоступније због разумењености насеља и проблема са јавним превозом.

Дом здравља нема хитну помоћ, већ дежурство као вид целодневне службе и то на нивоу службе опште медицине која је стационирана. У току 2021. године обављено је:

- 5.800 прегледа у служби хитне помоћи
- Патронажном службом обухваћено је 875 домаћинства
- Обављено је 1081 посета патронажне службе
- Обављено је 300 посета патронажне службе старим лицима изнад 60 година;
- Обављено је 53 посета патронажне службе трудницама.

У оквиру интернистичке амбуланте ради саветовалиште за дијабетес. Оно је већ годинама врло добро организовано и данас је на завидном нивоу. У саветовалишту ради један лекар и медицинска сестра.

За Дом здравља велики **проблем** већ годинама представља **обезбеђење високог медицинског кадра (пре свега специјалистичког)** а тренутно и кадра за информатику. У 2021. години у Дому здравља радило је укупно 3 лекара специјалисте, што представља 27,3% од укупног броја доктора медицине у Дому здравља.

Општини Жабари је, с обзиром на демографску структуру и чињеницу да због старости и слабе покретљивости становништва, **потребно обезбедити екипе за кућно лечење и негу као и адекватне и иновативне сервисе подршке у заједници** (прелазно лечење до повратка у породицу). Услед неадекватне примарне превентивне заштите и слабе заинтересованости и навика становништва акције су често некоординисане унутар службе као и са другим нивоима. Будући да не постоје локални медији, не постоји ни организовани и континуиран начин обавештавања јавности о раду установе. Услед ограничене расположивости људских ресурса, након радног времена врши се редовно дежурство које, наравно, у послеподневним и ноћним часовима уз недостатке службе хитне помоћи, чини да је здравствена заштита становништва и доступност услуга сведена на реакцију у хитним случајевима.

Култура

Општина Жабари је мала општина, али препознатљива по јединственим културно-уметничким дешавањима и обиљем манифестација, које негују традицију и обичаје ове средине. На територији општине, у оквиру насеља при месним заједницама **налазе се домови културе који се користе за реализацију културних садржаја**. Међутим, домови културе често нису у функцији за одржавање културних догађаја, посебно у зимском периоду.

Велики допринос очувању културног и уметничког стваралаштва даје Центар за културу „Војислав Илић- Млађи“ који координира организацијом културно-уметничких дешавања, и ради на подизању свести о значају очувања културне баштине ове мале, али културно јединствене средине.

У склопу својих активности Центар за културу „Војислав Илић- Млађи“ ради на организацији и подизању квалитета културно-традиционалне едукације, што подразумева пажљиву и темељну реализацију програма културно-уметничких друштава на територији општине Жабари, а то су следећа друштва:

- КУД „Александровац“ из Александровца, у оквиру ког постоји и актив жена „Моравски бисери“,
- КУД „Војислав Илић- Млађи“ из Ореовице,
- КУД „Дукат“ из Симићева,
- КУД „Жабари“ из Жабара,
- КУД „Младост“ из Породина,
- КУД „Витез“ из Витежева,
- КУД „Влашки До“ из Влашког Дола,
- КУД „Славко Поповић“ из Брзохода, у оквиру ког постоји актив жена „Сунцокрети“,
- КУД „Четереже“ из Четережа.

У програм одржавања и неговања културе општине Жабари убрајају се и организације културно-уметничких манифестација, а то су:

- СМОТРА ФОЛКЛОРНИХ АНСАМБАЛА СЕЛА СРБИЈЕ (СФАС) у Симићеву,
- ЧЕТЕРЕШКО ПРЕЛО у Четережу,
- САБОР НАРОДНОГ СТВАРАЛАШТВА СРБИЈЕ у Жабарима
- ИГРАЈ, ПЕВАЈ СРБИЈО у Породину,
- ТРОИЧКИ САБОР у Влашком Долу,
- ПЕТРОВДАНСКИ САБОР у Витежеву,
- ИЛИНДАНСКИ САБОР у Симићеву,
- ПАНТЕЛЕЈСКИ ДАНИ у Александровацу,
- ОРЕОВАЧКА ШЕТЊА у Ореовици,
- ДАНИ ВОЈИСЛАВА ИЛИЋА- МЛАЂЕГ у Ореовици,
- СРБИЈАНСКИ ВЕЗ у Четережу,
- ВИДОВДАНСКИ САБОР ХАРМОНИКАША у Сибници,
- ЈУЛСКИ ДАНИ ФОЛКЛОРА у Брзоходу,
- КЊИЖЕВНИ СУСРЕТ „ЗАВИЧАЈНО ЗВОНО ПРОФЕСОРА ВУЧКОВИЋА“ у Ореовици.

У Ореовици обележавају се традиционални „Дани Војислава Илића Млађег“ и том приликом ова манифестација у пар дана окупи више од педесет књижевника, музичара и других талентованих уметника.

Најзначајнија манифестација овог региона која превазилази оквире општине Жабари и окупља посетиоце из читаве Србије јесте „Четерешко прело“ које се одржава првог викенда по Петровдану у амбијенту Четерешке шуме, и сваке године окупља више хиљада посетилаца. Окупљањем и међународних уметника и уз богат пратећи програм, Четерешко прело има потенцијал да буде прави бренд по којем ће Жабари постати познато у земљи и у свету.

На територији општине Жабари постоји народна библиотека "Проф. др. Александар Ивић" у Жабарима као средишту општине, која је данас организатор културних такмичења младих, најчешће рецитатора. **У оквиру библиотеке не постоји читаоница.** Укупан фонд књига износи 25.392.

Разноврсност објеката друштвене и културне инфраструктуре за потребе локалне заједнице није адекватна. На територији општине Жабари **нема сталних биоскопа**, већ повремених и то у насељима Жабари, Александровац и Симићево.

Финансирање културе

У општини Жабари установе културе се финансирају из буџетских средстава општине и путем пројеката кроз различите конкурсе. Пројектне активности установа и удружења најчешће се свде на финансирање из домаћих извора средстава, ређе иностраних. **Ретко која манифестација или програм остварује значајније приходе са којим би могла да финансира програмске трошкове.**

У односу на период 2015-2020. године када је на подручју општине Жабари било регистровано 18 спортских клубова са 378 чланова, сада је **регистровано 12 спортских клубова са 240 чланова**. На територији општине Жабари постоји 11 фудбалских клубова и 1 клуб борилачких вештина (дошло је до смањења у односу на период 2015-2020. години када је постојало 12 фудбалских клубова и 2 клуба борилачких вештина). У претходном периоду општина Жабари изградила је и реконструисала неколико спортских објеката, терен за мали фудбал у Жабарима, извршила реконструкцију терена у Влашком Долу, Четережу, Сибници и уређење-чишћење паркинга у Ореовици.

3.7 Економски развој

Према Уредби о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину⁴³, **општина Жабари** сврстана је заједно са 44 јединица локалне самоуправе (општина) у **четврту групу изразито недовољно развијених јединица локалних самоуправа** са степеном развијености испод 60% републичког просека.

Доминантна привредна делатност у општини Жабари је пољопривреда. Пољопривреда је усмерена на производњу пшенице и прераду млечних производа и меса. Међутим, пољопривредну производњу карактерише релативно **низак степен ланца вредности**, јер је најраспрострањенији пласман производа као сировине, без даље прераде.

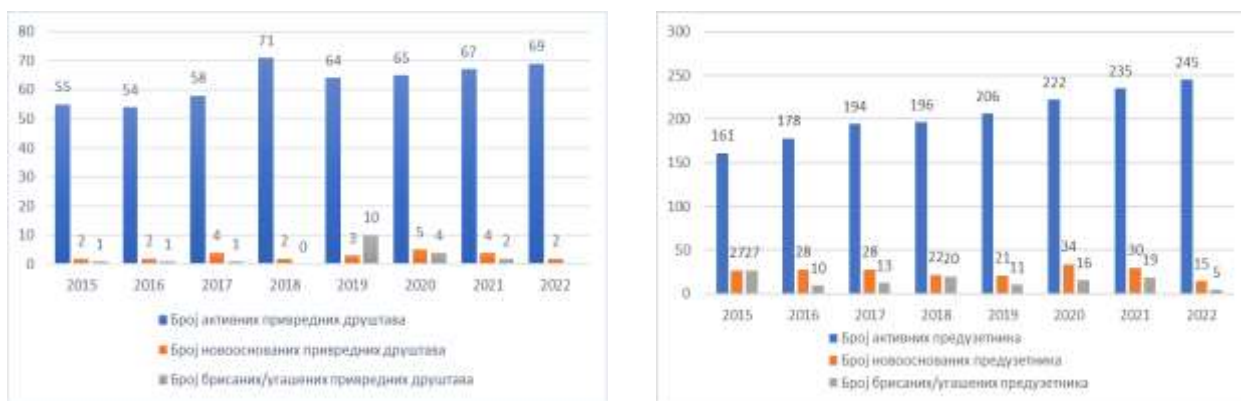
⁴³ „Службени гласник Републике Србије“, број 104/2014

Индустрија је, такође, битна привредна делатност у општини, и углавном се базира на **машинској и металопрерађивачкој индустрији**. Што се тиче осталих сектора, општина Жабари располаже потенцијалима за развој туризма, посебно у контексту близине коридора 10 као и два језера (једно се налази у Александровцу, а друго је у Полатни). Међутим конкурентност сектора туризма онемогућује примарно лоша инфраструктурна основа, неразвијена туристичка понуда/производи, незадовољавајући смештајни капацитети и људски ресурси.

Структура привреде и предузетничка клима

На подручју општине Жабари у последњих неколико година бележи се раст броја привредних субјеката, којих је у 2022. години било 69 активних привредних друштава и 245 активних предузетника.

График 17. Број привредних друштава и предузетника, 2022

Извор: Агенција за привредне регистре

Предузетничка клима која се мери бројем активних привредних друштава на 1.000 становника, у општини је на нивоу Браничевског округа. У 2021. години број активних привредних друштава на 1.000 становника износио је 8, док је просек Браничевског округа 8.3⁴⁴. Са друге стране број активних предузетничких радњи на 1.000 становника износи 26 што је ниже од просека Браничевског округа (просек округа је 34.9 предузетничких радњи на 1.000 становника). На основу података Агенције за привредне регистре (АПР) и Републичког завода за статистику у периоду од 2015-2022. године укупно је обрисано из регистра АПР 19 привредних друштава и 121 предузетничких радњи.

Нето ефекат оснивања нових привредних друштава у 2021. години је 2, што значи да се на једно угашено привредно друштво оснују два нова⁴⁵. Нето ефекат оснивања нових предузетничких радњи је 1.6⁴⁶.

Пословне перформансе привредних друштава и предузетника

У погледу остварених пословних перформанси привредних друштава може се закључити да су се **пословни приходи привредних друштава у 2021. години удвостручили у односу на 2020. годину** што се делимично може објаснити смањеном

⁴⁴ Републички секретаријат за јавне политике, Аналитички сервис ЈЛС

⁴⁵ Ибид

⁴⁶ Ибид

привредном и економском активношћу у 2020. години услед пандемије Ковид-19. Остварени пословни приходи привредних друштава у општини Жабари чине 4% укупно остварених пословних прихода привредних друштава на територији Браничевског округа у 2021. години. Обим пословних прихода по запосленом износи 9.733.632,05 РСД, и према подацима АПР, од укупног броја привредних друштава са територије општине Жабари, у 2021. години скоро половина послује са нето добитком. Остварени нето губитак привредних друштава у 2021. години је за шест пута већи од оствареног нето добитка, за разлику од Браничевског округа где су привредна друштва остварила скоро седам пута већи него добитак од губитка.

Број запослених у привредним друштвима чини око 18% укупно запослених на целој територији општине Жабари, што је мање од просека Браничевског округа (26,7%).

Табела 22. Пословне перформансе привредних друштава, у хиљадама динара

	2019	2020	2021
01. Број привредних друштава	54	49	56
02. Број запослених	360	180	337
03. Пословни приходи	2.136.089	1.510.504	3.280.234
04. Нето добитак	23.314	27.692	26.596
05. Број привредних друштава са нето добитком	27	26	26
06. Нето губитак	128.340	6.590	169.323
07. Број привредних друштава са нето губитком	15	12	18
08. Укупна актива	1.967.046	1.255.933	2.156.597
09. Капитал	655.059	374.999	374.069
10. Губитак	266.505	111.728	496.199
11. Број привредних друштава са губитком изнад висине капитала	16	13	15

Извор: Агенција за привредне регистре

Пословне перформансе предузетника

Пословне перформансе предузетника у општини Жабари су у периоду 2019-2021. година у сталном порасту. Остварени пословни приходи предузетника у општини Жабари чине 10,2% укупно остварених пословних прихода предузетника у Браничевском округу, у 2021. години. Скоро 64% предузетника је остварило нето добитак у току 2021. године и остварени нето добитак је нешто више од три пута већи од оствареног нето губитка у 2021. години, док је на нивоу Браничевског округа добитак који остварују предузетници 4.5 пута већи од оствареног нето губитка за 2021. годину. Обим пословних прихода по запосленом износи 17.289.214,2 РСД. Предузетници генеришу око 8% укупног броја запослених на територији општине Жабари, што је мање од просека Браничевског округа (11%).

Табела 23. Пословне перформансе предузетника, у хиљадама динара

	2019	2020	2021
01. Број предузетника	109	117	105
02. Број запослених	151	156	154
03. Пословни приходи	1.538.306	1.960.495	2.662.539
04. Нето добитак	18.224	21.186	31.450
05. Број предузетника са нето добитком	66	77	67
06. Нето губитак	5.879	3.399	9.026
07. Број предузетника са нето губитком	34	28	30
08. Укупна актива	412.567	489.578	549.414
09. Капитал	167.556	181.083	203.485
10. Губитак	9.146	11.123	17.883
11. Број предузетника са губитком изнад висине капитала	28	27	23

Извор: Агенција за привредне регистре

Остварени ниво инвестиција у нова основна средства по карактеру изградње

Укупан износ остварених инвестиција током 2021. године у општини Жабари износио је 52.054.000 РСД, што представља 0,2% укупно остварених инвестиција у Браничевском округу⁴⁷. У периоду од 2015-2021. године износ остварених инвестиција у општини Жабари кретао се од 0,2% до 0,7% укупно остварених инвестиција Браничевског округа. Процентуално највећи износ инвестиција (99,9%) према карактеру инвестиције остварује се у области реконструкције, модернизације, доградње и проширења, односно у погледу техничке структуре инвестиције највећи део се односи на грађевинске радове (76,7%).

У погледу структуре инвестиција у нова основна средства по делатностима у периоду од 2015-2021. године општина Жабари је највише средстава улагала у прерађивачку индустрију и то посебно у периоду 2015-2017. године, да би потом највећи проценат инвестиција усмерила у државну управу и обавезно социјално осигурање, образовање, здравствену и социјалну заштиту. У овом периоду општина је инвестирала и у снабдевање електричном енергијом, гасом и паром.

Туризам

У односу на туризам, за Жабаре је значајно да је окружено туристичким просторима од великог значаја. Неповољна околност је што се до тих простора углавном не стиже преко Жабара. Југоисточно је туристичка регија Кучајске планине, националног значаја, са акцентом на развој летње рекреације, излетничке, климатске, споменичке, еколошке, ловне и др. Западно су транзитни туристички правци. То су: ауто-пут Е-75 Београд - Ниш, туристички правац међународног ранга и Велика Морава, низводно од Сталаћа, националног ранга. **Насеље Жабари разврстано је у туристичко место четврте категорије.**

⁴⁷ Републички завод за статистику

Иако у општинском центру у Жабарима постоји један мотел (са преноћиштем), статистички се не исказује његов промет у смислу броја остварених ноћења. Дакле, за општину је у целини карактеристичан недостатак смештајних капацитета. Одсуство смештајних капацитета је нарочито забрињавајуће због чињенице да се нека насеља налазе у близини Коридора X. Општина располаже потенцијалом за развој туризма и на два језера (једно се налази у Александровцу, а друго је у Полатни).

Туристички потенцијал општине Жабари могао би се валоризовати кроз близину ауто-пута Е-75 Београд – Ниш (Коридора X, на око 10 км), као и близину Београда (на 100 км). Добра комуникација која се огледа пролазним и директним линијама аутобуског превоза са Београдом, Крагујевцем, Нишом и Врњачком Бањом, ствара могућност за развој викенд - туризма. Најинтересантнија туристичка знаменитост општине Жабари је „Четерешка шума”, са две светиње из 1805. и 1894. године, седам извора лековите воде и комплексом шуме од 25 ha. Наведени комплекс је добро повезан регионалним и локалним путевима који су донекле реконструисани и пресвучени новим слојем асфалта. Извесна форма **риболовног и излетничког туризма** се може одвијати на два природна језера – Александровачком и Полатњанском.

Већи број гостију се окупља у општини Жабари током манифестација „Дани Војислава Илића – Млађег“ и кроз организацију и манифестације које се организују на подручју општине Жабари, тако да развој и унапређење манифестационог туризма треба да представљају основу за даљи развој туризма на овом подручју. Развојну шансу Жабари може да тражи и у **развоју сеоског и ловног туризма**, посебно ако се узме у обзир слободне – неискоришћене стамбене површине и ловно подручје. Када је реч о сеоском туризму активности треба усмерити на категоризацију смештајних објеката и организовање понуде и садржаја из области сеоског туризма.

Највећи број туриста који посети општину Жабари су домаћи туристи, тако да је у 2021. години укупан број туриста који је посетио општину Жабари 1.031 и сви су били домаћи туристи.

Запосленост

Укупан број запослених у општини Жабари се континуирано повећава у периоду 2015-2021. година и повећања су се годишње кретала између 1,8% и 3,5%.

Табела 24. Регистрована запосленост, укупно, општина Жабари

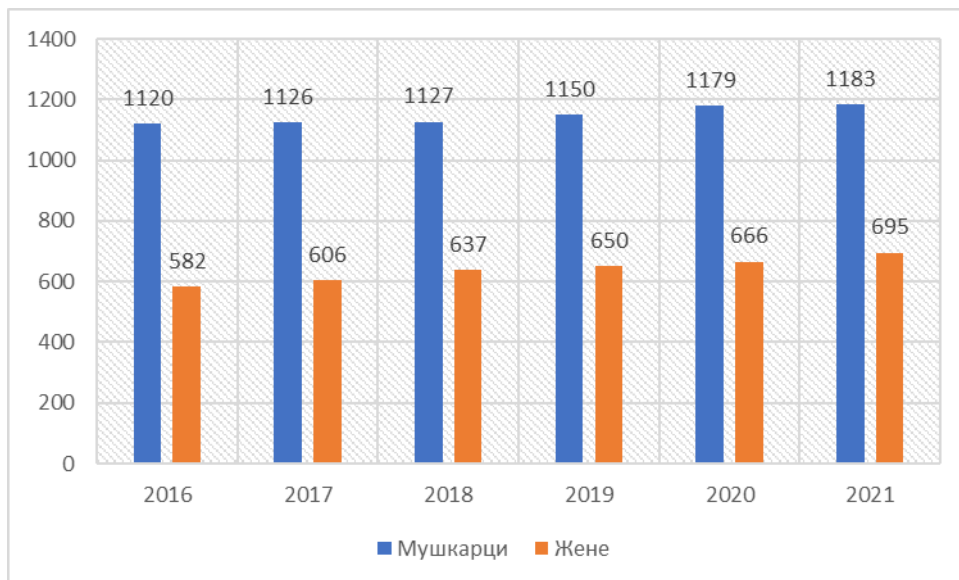
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Регистровани запослени према општини пребивалишта	1.668	1.702	1.732	1.764	1.800	1.845	1.879
Регистровани запослени према општини пребивалишта (на 1.000 становника у процентима)	16,1	16,5	17,4	18,4	19,2	20,2	21,1

Извор: Републички завод за статистику, Општине у Србији. DevInfo

Посматрано према полној структури запослених, **иако број запослених жена номинално расте он је и даље скоро дупло мањи од броја запослених мушкараца**. Посматрано у односу на просек републике и Браничевског округа, број запослених жена

на 1.000 становника је у 2021. години износио 15,5% у општини Жабари што је мање од просека Браничевског округа (23,2%) и просека републике (30,1%)⁴⁸.

Графикон 18. Регистрована запосленост према полу и општини пребивалишта, општина Жабари

Извор: Републички завод за статистику - DevInfo

Иако је запосленост у номиналном износу у периоду 2016-2021. година расла регистрована запосленост је знатно нижа од просека Браничевског округа. **Општина Жабари бележи константно ниске стопе запослених на 1.000 становника посматрано у односу на просек Браничевског округа.** Константно низак број запослених у општини Жабари последица је великог броја предузећа која не раде (или су у стечају и поступку ликвидације), слабог пословања и непостојања развијених предузећа на територији општине.

Графикон 19. Регистровани запослени према општини пребивалишта (на 1.000 становника у процентима)

⁴⁸ Републички завод за статистику, Општине у Србији

Извор: Републички завод за статистику - DevInfo

Укупан број запослених посматрано према општини рада је у 2021. години износио 1.478 становника, од чега је 750 становника (50,7%) било запослено у правним лицима, 319 становника су предузетници (21,6%), док су 409 становника индивидуални пољопривредници (27,7%). Структура запослености по секторима у општини Жабари одражава тренутну неразвијеност појединих сектора и њихово алармантно заостајање за републичким просеком.

Посматрано према структури делатности у којима су запослени највећи проценат становника је у периоду 2015-2021. година био запослен у прерађивачкој индустрији.

Табела 25. Регистрована запосленост по секторима делатности, као % укупног броја запослених

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Број запослених у пољопривреди, шумарству и рибарству,	1.1	1.3	1.4	1.8	1.4	1.7	3.8
Број запослених у рударству	0	0	0	0	0.4	0	0
Број запослених у прерађивачкој индустрији,	34.7	37	37	32.7	31.7	18.5	22
Број запослених у сектору снабдевања електричном енергијом, гасом и паром,	1.7	0.5	0	0	0	0	0
Број запослених у сектору снабдевања водом и управљањем отпадним водама,	2.4	2.7	3	1.9	1.8	1.6	1.4
Број запослених у грађевинарству,	1.8	1.3	1.3	1.6	1.7	2	1.9
Број запослених у трговини на велико и мало и поправци моторних возила	16.7	17.5	16.2	17	17.3	22.2	21

Број запослених у сектору саобраћаја и складиштења,	4.3	4.8	4.7	5	4.9	6.1	5.3
Број запослених у сектору услуга смештаја и исхране,	3.4	3.2	3.5	4	3.8	4.2	4.2
Број запослених у сектору информисања и комуникације	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.1	0.1
Број запослених у финансијским делатностима и делтностима осигурања,	2.8	0.4	0.4	0.5	0.6	0.7	0.6
Број запослених у пословању некретнинама,	0	0	0	0	0	0	0
Број запослених у стручним, научним, иновационим и техничким делатностима,	1.8	2.1	2.2	2.8	2.8	3.3	3.3
Број запослених у административним и помоћним услужним делатностима,	0.1	0.3	0.5	0.6	0.9	1.3	0.9
Број запослених у државној управи и обавезном социјалном осигурању,	5.3	5.9	6.7	7.4	7.3	8.9	8.7
Број запослених у образовању,	13.8	13.1	12.8	13.8	14.3	16.6	15.4
Број запослених у здравственој и социјалној заштити,	8	7.2	7.4	7.9	7.6	9.2	8.2
Број запослених у уметности, забави и рекреацији,	0.5	0.6	0.7	0.6	0.8	1	0.7
Број запослених у осталим услужним делатностима,	1.5	1.8	1.8	2.1	2.2	2.8	2.2

Према попису из 2011. године у општини Жабари је 35,3% становништва активно од чега 84% запослених и 16% незапослених становника. Неактивно становништво чини 64,7% укупног становништва од чега је највећи број пензионера, 43,5%, деца млађа од 15 година, 19%, и лица која обављају само кућне послове у свом домаћинству (домаћице), 16,6%⁴⁹.

Незапосленост

Проблем незапослености је један од кључних проблема Општине. Узроци незапослености су бројни: транзициони државни процес, светска економска криза, пандемија Корона-19, приватизација, неусклађеност тржишне понуде и квалификација незапослених и недостатак инвестиција. Значајнијих инвестиција на територији општине Жабари у протеклом периоду није било, тако да није дошло до битних промена у вези са запошљавањем на дужи временски период.

Пошто, значајнијих инвестиционих улагања није било и имајући у виду да је општина Жабари свој развој усмерила на компаративним предностима где пољопривреда као грана привреде има доминантну улогу, запошљавање нове радне снаге односно смањење незапослености није дало битне резултате, јер и даље се осећа велика незапосленост. Број незапослених, не чини право стање, јер подаци везани за незапосленост значајно се

⁴⁹ Републички завод за статистику

разликују од званичних из разлога што се у Жабарима не налази одељење или испостава Националне службе за запошљавање, која би била ближа незапосленим и где би комуникација и информације ближе и брже биле упућене незапосленим лицима. Из тих разлога, велики број лица нису на евиденцији, јер нису у могућности из финансијских разлога да посећују Националну службу запошљавања у Пожаревцу.

Према евиденцији Републичког завода за статистику укупан број незапослених становника је у 2021. години износио 248, од чега је 119 жена. Број незапослених на 1.000 становника је у 2021. години износио 28%, што је знатно ниже од просека Браничевског округа (43%) и просека републике (67%).

Из наредне табеле може се видети да незапосленост нема стабилан тренд кретања, и да је након једног периода смањења незапослености, незапосленост скочила у 2020. години, између осталог и као последица светске здравствене кризе узроковане вирусом Ковид-19.

График 20. Регистрована незапосленост

Извор: Републички завод за статистику

Од укупног броја незапослених у 2021. години њих 46% је први пут тражило запослење. У погледу квалификационе структуре незапослених, у укупном броју незапослених доминира неквалификована радна снага, квалификована радна снага и лица са средњом стручном спремом.

Табела 26. Квалификациона структура незапосленог становништва

	2019	2020	2021	2022
01. Неквалификовани	127	150	124	125
02. Нижа стручна спрема и полуквалификовани	6	3	2	1
03. Квалификовани	57	60	50	45
04. Средња стручна спрема	55	57	50	38
05. Висококвалификовани	1		1	1

	2019	2020	2021	2022
06. Виша стручна спрема	2	3	1	1
07. Висока стручна спрема	13	22	20	12
Укупно	261	295	248	223

Извор: Агенција за привредне регистре

На основу приказаних података, може се закључити да су основне карактеристике незапослених:

- Ниска квалификациона структура,
- Велико учешће незапослених из групе дугорочно незапослених (60,9% у 2021. години),
- Присутна незапосленост код свих старосних група.

Просечна зарада у општини Жабари је у 2021. години износила 49.837 РСД што је знатно испод просека Браничевског округа (59.836 РСД) и просека републике (65.864)⁵⁰.

Подстицаји за регионални развој

У погледу подстицаја за регионални развој општина Жабари у континуитету улаже у подстицање запошљавања и пољопривредног развоја док су се подстицаји за остале намене разликовали и нису били континуирани у периоду 2019-2022. година. Највећи број подстицаја усмерен је на пољопривредна газдинства, микро, мала и средња привредна друштва и на предузетнике.

Табела 27. Укупни подстицаји регионалног развоја према наменама

	2019	2020	2021	2022
01. Подстицање запошљавања	2.062	2.151	2.774	1.776
03. Подстицање извоза	54.517			
04. Подстицање производње				8.000
05. Подстицање пољопривреде	32.648	35.864	26.913	53.158
11. Саобраћајна инфраструктура	110	9.377	1.693	
13. Енергетска инфраструктура			3.000	
16. Здравство		646	931	
20. Друге намене	12.159	2.510	504	
Укупно	101.497	50.548	35.815	62.934

Извор: Агенција за привредне регистре

Пољопривреда

Општина Жабари налази се у IV групи развијености општина. **Пољопривреда је била главна грана привреде од постанка општине Жабари.** Општину Жабари одликује квалитетно пољопривредно земљиште као и повољни климатски и хидролошки услови.

⁵⁰ Републички завод за статистику, Општине у Србији, DevInfo

Подручје општине Жабари у Просторном плану Републике Србије је сврстано у оквир сточарско – воћарско/виноградарског макрореона. Са 17.938⁵¹ ha укупно пољопривредног земљишта доминирају оранице и баште, ливаде, као и воћњаци и виногради. Структуру коришћеног пољопривредног земљишта карактерише велико учешће ораница и башта (94,93%) и воћарства и винограда (3,9%), што представља велики потенцијал за развој ратарске, повртарске, воћарске и виноградарске производње.

Највећи проценат обрадивих површина налази се у алувијалној равни Велике Мораве и у мањем проценту у брдском делу територије где преовлађују воћњаци и виногради. Наглашен значај ораница и башта (око 94,9%), нарочито је карактеристичан за равничарски реон општине, где шест поморавских (равничарских) села (Александровац, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево) суделују готово са 2/3 ораничних површина општине Жабари. Међутим, и на равничарском и на брдском делу општине постојећа биљна производња чини више него солидну основу за развој интензивног сточарства.

Пољопривреда представља значајну привредну делатност у општини Жабари. **Више од 50% становника општине се искључиво или делимично бави пољопривредом и око 58% домаћинстава чине регистрована пољопривредна газдинства.** Одувек је највише било заступљено ратарство и сточарство, воћарство и виноградаство. Виноградаство је данас заступљено у мањој мери иако овај крај нуди добре услове за квалитетно гајење винове лозе.

Укупно расположиво пољопривредно земљиште у општини Жабари обухвата површину од 17.938 ha, од чега највећи проценат обухвата коришћено пољопривредно земљиште (79%) и површина под шумом (14,8%). Укупно расположиво коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ) у општини Жабари је 14.192 ha⁵².

Укупан број пољопривредних газдинстава у општини је 1.595 међутим на око **43% газдинстава носиоци газдинства су старији од 65 година.** Највећи проценат пољопривредних газдинстава су мешовита газдинства са биљном и сточарском производњом (47%), а затим и газдинства специјализована за ратарство (26,5%).

У погледу власничке структуре највећа површина КПЗ је у власништву (69,9%) док је остатак дат у закуп (30,1%). У погледу правног статуса КПЗ, највећи проценат је у статусу породичног газдинства (95,6%), затим правног лица (4,3%) и на крају у статусу предузетника (0,03%).

Што се тиче статуса менаџера газдинства, највећим процентом КПЗ управљају менаџери који су уједно и носиоци газдинства у њиховом власништву. Највећи број менаџера је мушког пола (1.469, у односу на 125 менаџера женског пола).

Табела 28. Однос менаџера и носиоца газдинства

	Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ)	Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ)- власништво	Врста закупа - укупно

⁵¹ Републички завод за статистику

⁵² Републички завод за статистику, Анкета о структури пољопривредних газдинстава, 2018

Носилац газдинства-менаџер	12.194	6.834	5.360
Супружник носиоца газдинства-менаџер	873	559	314
Члан породице-менаџер	509	444	65
Правно лице-менаџер	617	583	34
УКУПНО	14.193	8.420	5.773

Извор: Републички завод за статистику, Анкета о пољопривредним газдинствима, 2018

У протеклом периоду пољопривреда показује бројне знаке заостајања, као што су: смањење обима производње посебно у сточарству, слабости у организовању откупа пољопривредних производа, недовољну повезаност са прерађивачком индустријом. Посебан проблем представља уситњеност поседа пољопривредних газдинстава са становишта организације модерне пољопривредне производње, и највећа је заступљеност газдинства са малим поседима, између 2-5 ha коришћене површине.

Иако је у периоду између два пописа 2011. и 2022. године дошло до смањења броја домаћинстава и „старења“ становништва **ипак пољопривреда представља развојну шансу општине Жабари**. У биљној производњи доминира учешће житарица, поврћа, крмног биља и индустријског биља. Велика прострaнства ораница и башта као и (у нешто мањој мери) воћњака и винограда представља значајан потенцијал за развој ратарства, а самим тим и за развој сточарства и производњу здраве хране.

Постојећа биљна производња чини солидну основу за развој интензивног сточарства, мада је приметан пад броја свих врста стоке у периоду од 2005 до 2012. године. Смањење броја грла у овом периоду се креће у распону од 35% код говеда до 20 % код свиња док је једино забележен раст броја грла оваца за 3 %.

У погледу структуре сточарске производње, према подацима Анкете о структури пољопривредне производње из 2018. године највише се гаји живина (89.623), затим свиње (12.430) и говеда (2.309). Промене у структури сточарске производње у општини Жабари прате тренд на нивоу републике и Бранитељског округа. У периоду од 2005. године дошло је до знатно већег смањења у гајењу свиња, говеда и оваца док се вишеструко повећало гајење живине. Показатељи о говедарству и овчарству се и даље налазе на (приближном) нивоу ширих референтних подручја.

Табела 29. Кретање броја стоке у периоду 2005 – 2018. година

	говеда		свиње		овце		живина	
	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018
Република Србија	1.105.988	881.152	3.998.927	3.266.102	100.256	1.799.814	16.595.204	23.184.387
Бранитељски округ	52.404	31.008	215.420	155.745	97.537	74.799	614.063	807.139
Општина Жабари	3.940	2.309	18.082	12.430	5.588	4.495	64.145	89.623

Извор: Републички завод за статистику, Анкета о структури пољопривредне производње, 2018

Пољопривредна механизација је застарела, 2.125 трактора од чега је већина старија од 10 година. Веома је слаба искоришћеност ове механизације јер 1 трактор долази на 6,68 хектара коришћеног пољопривредног земљишта.

Просечна економска величина пољопривредног газдинства у општини Жабари је према Анкети о структури пољопривредних газдинстава из 2018. године износила 9.404 евра,

а посматрано према правној форми пољопривредног газдинства овај индикатор је највећи на сектору породичних газдинстава и износи 8.822 евра. Највећи број пољопривредних газдинстава је у категорији малих и средњих (2-5 ha) међутим њихова економска снага је мала.

Изражено бројем годишњих радних јединица број запослених на пољопривредним пословима у општини Жабари је 1.983. Од овог броја већина, 93,3%, су лица која су или носиоци или чланови газдинстава, док правна лица и предузетнике чини 0,6%, остатак чине лица која су сезонски ангажована у пољопривреди 6%⁵³.

Пољопривредно земљиште је потенцијал који по величини, интерној структури, бонитету и другим особинама омогућава развијање интензивне пољопривреде. Као ограничавајући фактори недовољне искоришћености пољопривредног земљишта јавља се преовлађујуће учешће уситњених поседа индивидуалног сектора (2-5 ha, 12,2%; 5-10 ha, 24,04%). У односу на претходну *Стратегију одрживог развоја 2015-2020. године* услед интензивних активности на уређивању земљишта комасацијом и мелиорацијом дошло до раста учешћа крупних пољопривредних поседа величине 30-50 ha и 15,9% од КПЗ.

Од важнијих пољопривредних организација у општини Жабари раде: Воћно-лозни расадник у Жабарима и земљорадничка задруга у Симићеву. На подручју Општине присутна је и металска индустрија, тако да у насељу Симићево постоји Фабрика специјалне опреме „Гошћа“, Када су прерађивачки капацитети у питању, исти постоје у Симићеву, Оре овици и Александровцу.

Снабдевање становништва основним животним намирницама врши АД „Морава“ у Жабарима, као и већи број самосталних трговинских радњи, чиме је обезбеђен широк асортиман робе. Пружање угоститељских услуга обавља АД „Виногорје“ у Жабарима, заједно са већим бројем самосталних угоститеља.

Својом близином Велика Морава пружа велики риболовни потенцијал, а могућности за сеоски туризам су више него изванредне, с обзиром на саобраћајнице и близину престонице.

На територији општине је делимично развијена експлоатација споредних шумских производа, нарочито јестивих гљива и шумског воћа. Значајан потенцијал представља и лековито биље, које се користи у минималним количинама и неорганизовано. Количине споредних шумских производа које се користе нису тачно утврђене. У наредном периоду споредни шумски производи би могли постати значајан извори прихода и алтернатива развоја, посебно у Брдско-планинској зони.

Један од синонима за општину Жабаре представља и комплекс Четерешке шуме (са црквом посвећеном св. Богородици и црквом брвнарном), која обилује церовим дрвећем, површине 25,5ha, изузетних природних и амбијенталних вредности.

На територији Општине постоје бројна ловачка регистрована удружења: Ловачко друштво "Морава" из Брзохода, Ловачка секција из Витежева, Ловачко друштво "Михајло Николић" Влашки До, Ловачко друштво "Сибница", Ловачко удружење

⁵³ Републички завод за статистику, Анкета о структури пољопривредних газдинстава, 2018

"Тишевац" и Ловачко удружење "Четереже", који са својим бројним чланством сигурно могу бити укључени у све акције подизања квалитета и обима шумских површина.

Пољопривредна удружења на територији општине:

- Пчеларско удружење „Прополис“ у Влашком Дољу,
- Удружење „Аграр“ Жабари,
- Удружење пчелара „Медна коса“,
- Удружење „Еко развитак Жабари“,
- Ловачко удружење Морава Жабари,
- Удружење жена “Колевка у срцу“,
- Удружење пољопривредника „Моравски опанак“ Симићево,
- Удружење пољопривредника „Златни клас“.

На територији општине Жабари постоји само једна задруга која успешно послује и то Земљорадничка задруга „Митар Трифуновић – Учо,, у Симићеву. У оквиру Скупштине општине Жабари образован је Савет за пољопривреду као стално радно тело са циљем унапређења пољопривредне производње на подручју општине Жабари. У циљу боље организованости и развоја пољопривреде општина Жабари основала је Аграрни фонд и кроз буџет се дају субвенције пољопривредницима, а кроз рад Општинске управе пољопривредницима се пружа подршка код припреме и подношења документације за коришћење подстицајних средства и регистрацију пољопривредних газдинстава.

3.8 Саобраћај, енергетика, урбанизам и комунална инфраструктура

Саобраћај

Подручјем општине или у близини њених граница пружају се коридори вишедржавних путева. Општина Жабари је добро повезана са свим деловима и путним правцима у Србији, али је потребно извршити оспособљавање путних праваца новим пресвлачењем асфалта и асфалтирати делове путева где не постоји асфалт.

Укупна дужина путева је 250,7 km⁵⁴ од чега је државних путева 48 km (2. реда), а локалних категорисаних има 202,7 km. Сви путеви из државне мреже путева су са савременим, асфалтним, коловозом док је из фонда општинских путева асфалтирано 91,1 км или 44,9% од укупне дужине општинских путева. На територији је регистровано 3.849 возила односно 432 возила/1.000 становника. Сви ови показатељи су углавном на нивоу просека за републику или нижи.

Најзначајнији су коридори ауто-пута Е-75 деоница Београд-Ниш и коридор магистралне пруге Београд-Ниш (део коридора Х) и Београд-Мала Крсна-Велика Плана који су ван територије општине, са њене западне стране, преко реке Велике Мораве али од великог су значаја за општину односно за њену функционалну повезаност са даљим окружењем.

Државним путевима 2. реда (регионалним) који пресецају општинску територију правцима север-југ (Р-103) односно запад-исток (Р-107 и Р-275) одвија се транспорт роба и путника ка ближем окружењу. Општинским путевима комуникацијски су повезана насеља у општини са својим административним центром, а и међусобно. То је основна

⁵⁴ Републички завод за статистику

мрежа којом становници и привредници на најкомфорнији начин треба да остварују потребе за транспортом и разменом роба и услуга, како унутар заједнице (најближим окружењем) тако и са удаљеним дестинацијама до којих долазе преко општинских до државних путева.

Близина железничког колосека Београд-Ниш и железничке станице Велика Плана на коридору X као и пруге Београд-Мала Крсна-Велика Плана која је паралелни правац пруге Београд-Ниш на деоници Београд-Велика Плана, отвара широке могућности приступу масовном и модуларном транспорту. Ова чињеница значи да општина и њени грађани и привредни субјекти фактички али и у перспективи немају препреке за пласманом својих производа.

Јавни превоз

Јавни превоз на територији општине одвија се и организован је као приградски са аутобуске станице у Пожаревцу. Предузеће које превози путнике у јавном превозу је Арива Литас. Општина Жабари је аутобуским линијама повезана са многим градовима и градским насељима као што су: Пожаревац, Свилајнац, Велика Плана, Београд, Ниш, Крагујевац, Лесковац, Краљево, Крушевац, Врњачка Бања, Трстеник, Велико Градиште.

Енергетика

Снабдевање енергијом је за сада само у виду електричне енергије. У плану је увођење гасовода што зависи од динамике реализације Уговора који је потписан између општине Жабари и Министарства за енергетику, а тиче се магистралног вода који пролази кроз територију општине.

Постојеће стање електромреже је задовољавајуће у односу на постојеће потребе за напајањем (стање по насељима није уједначено).

Постојећи капацитети трафостаница високог напона су:

- у Александровцу трафостаница капацитета 35/10 са инсталисаном снагом 6,50 mWA 16
- у Жабарима трафостаница капацитета 35/10, са инсталисаном снагом 8 mWA

У 15 насеља има око 40 ТС и 150 km нисконапонске мреже од чега су 56% бетонски стубови, а 44% дрвени.

У сваком насељу је потребно реконструисати нисконапонску мрежу и извршити замену дрвених бандера као и модернизовати трафо станице.

Може се закључити да постојећи електроенергетски објекти задовољавају потребе потрошача у базној години плана уз недовољну поузданост напајања и незадовољавајући квалитет испоручене електричне енергије. Губици електричне енергије на мрежи су из тог разлога високи, што ће се елиминисати реконструкцијом постојеће мреже, заменом стубова бетонским и повећањем пресека проводника, као и изградњом нових објеката. Обновљиви извори електричне енергије у претходном периоду нису коришћени, мада за то постоје услови, пре свега за коришћење енергије из био масе и целулозних отпадака у пољопривреди, соларне и енергије ветра.

Потрошња електричне енергије у претходном периоду стагнира из више разлога: Због пада стандарда становништва, економских проблема друштвених предузећа и све већег коришћења других енергената који су економски исплативији у односу на електричну енергију.

ПТТ и телекомуникације

Степен развијености ПТТ мреже задовољава садашње потребе и не представља ограничавајући фактор даљег развоја општине. На територији општине налази се 3 поште. Ниво ПТТ инфраструктуре, посматран кроз аутоматизацију поштанског саобраћаја, број пошта и поштанских сандучића углавном задовољава тренутне потребе општине. Садашње активности поште треба побољшати и омогућити унапређење услуга за становништво (као што су банкомат, интернет-линк, трансфер новца за или из иностранства, и др).

На територији општине Жабари фиксна телефонска мрежа има инсталираних 6.627 телефонских прикључака (8 централа + **7 DSLAM + 1 mDSLAM**), што значи да је густина инсталираних телефонских прикључака 77,6 на 100 становника. Укупан број телефонских прикључака је 3.737. Слободних телефонских прикључака има 2.890. Све централе су дигиталне. Дужина кабловске мреже износи 85,03 km/кабла. Интернет комуникације ни изблиза нису довољно искоришћене. Само у једном селу нема ББ сервиса а то је Миријево (са припадајућим засецима Тишевац и Свињарево).

Водоснабдевање и третман отпадних вода

На подручју општине Жабари до сада су се развијали искључиво аутономни водоводи за већа насеља, док су се брдска сеоска насеља снабдевала индивидуално, из бунара или из мањих групних водовода, грађених за потребе мањег броја домаћинства.

На територији општине Жабари насеља се, према тренутном стању могу поделити у две групе: Прва група насеља у којима су изграђени водоводи (Александровац, Витежево, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево - дакле, сем Витежева, сва насеља у равничарском реону). Друга група насеља су сва остала у којима је снабдевање водом решено индивидуално, по домаћинствима.

Изграђеном водоводом мрежом руководи ЈКП Комуналац Жабари. Квалитет воде из водовода највећим делом је задовољавајући.

У надлежности ЈКП „Комуналац“ су водоводи у насељима Влашки До, Александровац, Ореовица, Симићево, Жабари, Породин и Витежево. **Код водоснабдевања ситуација није повољна**, јер у насељу Жабари за сада постоји само техничка вода (повишени ниво нитрата), док је у насељу Александровац загађено извориште (повишена вредност амонијака), тако да се изналазе могућности за стварање услова за снабдевање здравом пијаћом водом.

Насеља Породин, Ореовица, Симићево, Влашки До и Витежево имају здраву пијаћу воду, али се планира реконструкција појединих водовода, као и замена азбестних цеви. За остала брдска насеља стварају се услови за изградњу нових водовода, с обзиром да не постоје изграђени. Становништво из тих насеља: Четереже, Брзоходе, Кочетин, Сиблица, Полатна, Миријево, Свињарево и Тишевац користе воду са природних извора,

као и из сопствених бунара. Насеља у брдском залеђу, немају савремене целовите водоводе, већ се ослањају или на мање групне системе, или се домаћинства снабдевају индивидуално, из бунара.

Заједничке одлике свих водовода насеља су следеће: ослањају се на изворишта подземних вода у алувиону Велике Мораве, стање квалитета је или на граници прихватљивог или има повремено и пробоја МДК по параметру нитрата, што даје индикацију да су изворишта угрожена властитим отпадним водама насеља, због тога што нема канализације, већ се отпадне воде уводе у подземне токове или директно (преко упојних бунара), или индиректно (преко инфилтрације загађених вода из површинских токова и канала дренажног система Жабарске касете). Због тога је санитација насеља и успостављање зона заштите (посебно зоне непосредне и уже заштите) најважнији предуслов за поуздано функционисање свих алувијалних изворишта.

Дужина водоводне мреже је око 89 км. Изграђена водоводна мрежа има мали број прикључака односно на водоводну мрежу прикључено је укупно 2.896 домаћинстава⁵⁵. Неисправну воду, односно воду која се само користи као техничка, имају насеља Жабари и Александровцу. Потребна је реконструкција водовода да би се постигао бољи квалитет воде и безбедног водоснабдевања.

Канализациона мрежа постоји само у насељу Жабари у дужини од 5,446 метара и на њу је прикључено 178 домаћинстава⁵⁶. Стање санитације насеља на сливу је доста лоше. Осим насеља Жабари, које има само делимичан канализациони систем само у средишту насеља, остала насеља немају канализацију (изграђен систем канализација има само део насеља Жабари у дужини 5,4 км). **Обухват домаћинстава канализационим системима износи мање од 10% на нивоу општине, што је један од најмањих обухвата канализацијом у Србији.** Сем најужег дела Жабара које има канализацију за отпадне воде, остала насеља немају канализационе системе, већ се ради о индивидуалним септичким јамама које се намерно граде као водопрпусне, како би се инфилтрацијом отпадних вода у подземље смањили трошкови чишћења и одржавања. За евакуисање отпадних вода користе се септичке јаме, које су готово без изузетка - непрописне, јер није обезбеђена њихова вододрживост, због тога је стање санитације насеља незадовољавајуће, што све озбиљније угрожава локална изворишта подземних вода.

Преко импровизованих објеката за одвођење отпадних вода има веома опасне дугорочне последице на квалитет подземних вода и стање и употребљивост локалних изворишта. Нека домаћинства немају ни тако импровизоване септичке јаме, тако да се отпадне воде изливају у непосредно окружење – често у канале дренажног система, што ствара велику опасност да дође до трајног загађења локалних изворишта. Посебно је неповољна ситуација у насељима која су се снабдевала из бунара, а затим су повезана са водоводом. Пошто канализација увек знатно касни у односу на водоводе, постоји невероватна пракса да се отпадне воде испуштају у бунаре, што доводи до потпуне деструкције ранијих локалних изворишта.

Третман чврстог отпада

⁵⁵ Републички завод за статистику, Општине и региони у Србији 2022, DevInfo

⁵⁶ Републички завод за статистику, Општине и региони у Србији 2022, DevInfo

Одлагање и третман чврстог отпада један је од највећих проблема општине Жабари, посебно обзиром да на територији Општине не постоји прописна депонија за одлагање отпада. На подручју општине Жабари највише се продукују: пластични отпад, органски, пепео и други отпад.

На територији Општине постоје различите врсте отпада:

- комунални отпад (чврсти комунални отпад, кабасти отпад, биолошки комунални отпад);
- грађевински отпад;
- опасни медицински отпад и друге врсте опасних отпада (фармацеутски отпад), отпад из фотографских лабораторија, отпад од заштитних средстава у пољопривреди и др.
- индустријски отпад.

У општини Жабари депоновање чврстог комуналног отпада обавља се на локалитету 3,0 km западно од центра града у алувијалној равни Велике Мораве, на пољопривредном земљишту, непосредно поред локалног пута и канала за одводњавање који је ван функције, односно на удаљености од 1,5 km од регионалног пута. Изворишта за водоснабдевање Жабара су удаљена тако да не постоји негативан утицај на водоснабдевање. Негативан утицај је у непосредном окружењу на пољопривредним површинама, које се користе за детелину и кукуруз.

Отпад карактерише релативно умерена количина по становнику, висок садржај органског отпада у укупном отпаду и висок садржај сировина које би могле бити рециклиране/прерађене (тзв. "секундарне сировине").

Велики број мањих дивљих депонија постоји дуж и у каналима за мелиорацију, уз обалу Велике Мораве, у потоцима и шумама већине насеља у Општини. На подручју Општине не постоје депоније за одлагање посебних категорија отпада, као што је грађевински отпад, животињски отпад и други отпад из пољопривреде (не постоји сточно гробље), нити је решено збрињавање опасног отпада (медицинског). У бази Агенције за заштиту животне средине налази се податак да на територији општине Жабари постоји 17 старих и дивљих депонија⁵⁷.

Сакупљање комуналног отпада на територији општине Жабари организовано је и поверено приватном предузећу АСА ЕКО д.о.о. тако да је по насељима подељено 2.889 канти и контејнера различите запремине.

Урбанистички планови

Урбанистичким плановима који су урађени по новом Закону о планирању и изградњи из (2003) године, одређене су и „индустријске зоне“.

Општина Жабари има дугу традицију када су у питању урбанистички планови.

Након ступања на снагу новог Закона о планирању и изградњи, имајући у виду да су наведени планови превазиђени, до сада су за 6 насеља израђени нови планови Генералне регулације: Жабари, Симићево Ореовица, Александровац, Влашки До и Породин. Ови планови примењују се у пракси.

⁵⁷ <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=2072&id=1006&akcija=showExternal>

За осталих 9 насеља: Витежево, Четереже, Брзоходе, Кочетин, Полатна, Сибница, Миријево, Свињарево и Тићевац урађени су планови општег уређења који су имплементирани у Просторни план општине Жабари који је донет 2011. године, тако да општина Жабари има урађене урбанистичке планове за сва насеља.

4 SWOT анализа

Методолошки алат који је коришћен у поступку одређивања конкурентске позиције општине Жабари као и развојних приоритета за период 2023-2030. година је SWOT анализа. SWOT анализе представља први корак у развоју дугорочне развојне стратегије општине и током поступка израде SWOT матрице чланови тематских радних група су самопроцењивали, дискутовали и евидентирали јаке и слабе стране, односно шансе и опасности како би се утврдиле основе за дефинисање приоритетних циљева развоја.

Евидентиране предности и јаке стране општине са једне стране као и слабости са друге, послужеле су као основа за утврђивање приоритетних циљева, односно тако дефинисани посебни циљеви указују на потребу и начине за смањивање или елиминисање препознатих слабости. Овако дефинисана SWOT матрица представља алат значајан за разумевање стања у општини, у свим областима, као и алат за доношење одлука.

У овом поглављу представљена је свеобухватна SWOT анализа тренутних предности и недостатака општине Жабари у оквиру сваког од развојних праваца: 1. Друштвени развој 2. Економски развој и 3. Урбани развој, инфраструктура и заштита животне средине.

SWOT матрица

CHANCE	СЛАБОСТИ
<p>Друштвени развој</p> <p>Познавање ситуације у локалној заједници</p> <p>Постојање и рад основних школа и предшколске установе</p> <p>Добра расположивост капацитета за похађање предшколског програма образовања и васпитања за сву децу</p> <p>Добар обухват деце за похађање припремног предшколског програма васпитања и образовања</p> <p>Постојање и рад Дома здравља</p> <p>Добра организованост здравствене заштите одраслог становништва</p> <p>Здравствене установе у 9 од 15 насеља</p> <p>Постојање Дневног центра за старе</p> <p>Позитиван приступ локалне самоуправе социјалним проблемима</p> <p>Богатство културно уметничког наслеђа (постојање КУД-ва, спортских удружења)</p>	<p>Друштвени развој</p> <p>Велики проценат старог становништва и депопулација</p> <p>Неповољна образовна структура</p> <p>Висока стопа одустајања од школовања</p> <p>Родни јаз у образовању</p> <p>Недостатак сала за одржавање физичког образовања и васпитања</p> <p>Недостатак институција и програма неформалног образовања, као и концепта целоживотног учења</p> <p>Непостојање установа средњег образовања</p> <p>Недовољна опремљеност школских установа (предшколске установе и основне школе)</p> <p>Недовољна издвајања за пружање услуга социјалне заштите</p> <p>Ограничен број места у Домовима за кориснике са посебним потребама</p> <p>Недовољни капацитети Центра за социјални рад</p> <p>Слабо развијене услуге социјалне заштите на локалу</p> <p>Слаби капацитети локалних пружалаца услуга социјалне заштите</p> <p>Неадекватни капацитети за пружање здравствених услуга (кадрови, опрема, итд)</p> <p>Недостатак хитне медицинске помоћи</p> <p>Недовољна заступљеност и промоција превентивних програма за очување и превенцију здравља</p> <p>Неадекватни простори и дотрајала опрема здравствених установа</p> <p>Недостатак стручних кадрова из одређених области: здравство, образовање, социјална заштита и немогућност запошљавања нових</p> <p>Недостатак капацитета за пружање здравствених и услуга социјалне заштите грађанима и грађанкама који живе у забаченим срединама</p> <p>Неодстатак планских докумената у области социјалне заштите, омладинске политике</p>

	<p>Непостојање позоришта, биоскопа, и неадекватан простор за библиотеку Слаба разноврсност објеката друштвене и културне инфраструктуре за потребе локалне заједнице Дотрајали објекти културе Недовољан број дечијих игралишта и ваншколских активности за децу и младе</p>
<p>Економски развој Доминантна привредна делатност је пољопривреда Распоживи ресурси за вођење пољопривредних газдинстава Распоживи капацитети у области сточарства и пољопривреде Предвиђене индустријске зоне Кланична индустрија Металски комплекс Река Велика Морава као туристички, водопривредни и природни потенцијал Туристичко - шумски комплекс Четереже – Брзоходе Распоживи потенцијали у развоју сеоског туризма-станбени фонд Могућности развоја манифестационог, ловног и рекреативног туризм</p>	<p>Економски развој Лоше економске перформансе привредних друштава у општини Непостојања развијених предузећа на територији општине Неразвијена индустрија и сектор МСП Незаинтересованости инвеститора за инвестирање Неадекватна квалификациона структура радне снаге Велики проценат неактивног становништва од чега је највећи број пензионера Низак степен ланца вредности у пољопривреди Застарела менизација у пољопривреди Недовољан утицај саветодавних и образовних институција на развој пољопривреде Нижи ниво технологије у обради земљишта и објеката у сточарској производњи Смањење обима производње посебно у сточарству Непостојање прерадних капацитета Застарела опрема у постојећим предузећима Неинформисаност становништва о доступности кредитних линија Недовољно развијена мрежа удружења произвођача Уситњеност поседа пољопривредних газдинстава и недовољно удруживање пољопривредних произвиђача Слабости у организовању откупа пољопривредних производа Недовољна повезаност са прерађивачком индустријом</p>

<p>Урбани развој, инфраструктура и заштита животне средине Урађен просторни план општине (до 2025. године) Урађени планови генералне регулације за сва моравска насеља и планови општег уређења за брдска насеља Добра повезаност са свим деловима Србије и свим путним правцима Покривеност општине ПТТ инфраструктуром Покривеност територије услугом одношења смећа (склопљен уговор са услужним комуналним предузећем) Гасификација изведена на територији целе општине</p>	<p>Ниска конкурентност сектора туризма (примарно лоша инфраструктурна основа, неразвијена туристичка понуда/производи, незадовољавајући смештајни капацитети и људски ресурси) Слаба покривеност широкопојасним интернетом</p> <p>Урбани развој, инфраструктура и заштита животне средине Нерешени имовинско - правни односи Недостатак правно техничке документације пројеката Слаба комунална опремљеност Недовољно изграђена канализација Лоша путна мрежа Низак ниво инфраструктурне опремљености Непостојање линијског превоза на територији општине Жабари Проблем водоснабдевања и неисправна вода за пиће Проблем отпадних вода Недовољно еколошко образовање грађана Недостатак финансијских средстава Застарела водоводна инфраструктура и недовољна покривеност водоводном мрежом на територији општине Жабари Недовољан број запослених у општинској управи Недостатак стручњака у општинским органима управе за израду пројектне документације и управљање пројектима за потребе свих насеља на територији општине Жабари</p>
<p>ШАНСЕ</p>	<p>ПРЕТЊЕ</p>
<p>Друштвени развој Дијаспора вољна да подржи развоје општине Подстицаји за запошљавање</p> <p>Економски развој Близина ауто-пута Београд-Ниш и великих река</p>	<p>Друштвени развој Велика емиграција у иностранство Немотивисаност и неактивна радна снага Неповољна старосна и кадровска структура</p> <p>Економски развој</p>

<p>Близна регионалног пута Пожаревац - Свилајнац - Велика Плана (веза са Подунавским округом) - Петровац (веза са источном Србијом) Повољне климатске, педолошке, хидролошке и геолошке карактеристике за развој пољопривреде Плодно земљиште Потенцијали за развој туризма (близина Коридора 10, два језера, Четерешка шума, викенд туризам, риболовни и излетнички туризам) Средства ИПАРД програма Сарадња са Регионалном - развојном агенцијом Прекогранична сарадња са Румунијом Близна универзитетских центара (Београд, Крагујевац и одељења других Универзитета)</p>	<p>Општина Жабари се налази у четвртој групи изразито недовољно развијених општина Пореска оптерећења и високе таксе Високе каматне стопе банака за кредите МСП Ниске откупне цене пољопривредних производа Одлив младе радне снаге, посебно високо школованог кадра Одумирање села Недовољно повезивање са суседним туристичким дестинација Недостатак заједничке маркетиншке понуде културних догађаја</p>
<p>Урбани развој, инфраструктура и заштита животне средине Добар географски положај Пројекат водоснабдевања општине Жабари У поступку је израда документације за реконструкцију водоводне мреже Израда пројеката за фекалну канализацију на територији општине Жабари Потписан споразум о оснивању регионалне депоније Учествовање дијаспоре у изградњи инфраструктуре Пошумљавање и управљање зеленим површинама</p>	<p>Урбани развој, инфраструктура и заштита животне средине Повећање загађености земљишта и ваздуха неадекватним депоновањем чврстог отпада Велики број регистрованих дивљих депонија Неконтролисано испуштање отпадних вода и нагомилавање органског и неорганског отпада Велики број индивидуалних ложишта Недовољна кадровска и техничка опремљеност комуналног предузећа Непостојање уговора везано за контролу квалитета ваздуха и земљишта Недовољна едукација пољопривредних произвођача о интегралној употреби ђубрива и примени средстава за заштиту биља Велики број неконтролисаних септичких јама који су константни загађивачи Спорост администрације Честа измена законске регулативе</p>

5 Визија општине Жабари за период 2023-2030. године

Општина Жабари је савремена, модерна и економски развијена општина, са здравом, очуваном животном средином и развијеном пољопривредном производњом, инфраструктурно и комунално опремљена општина где је свима доступна чиста и квалитетна вода за пиће, богатом културном и туристичком понудом, која свим својим грађанима и грађанкама гарантује социјалну сигурност, запосленост и висок квалитет живота.

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ –

Унапређење услова за рад и подизање квалитета услуга у области демографије, образовања, здравства, социјалне заштите, културе, спорта и локалне самоуправе

Приоритетни циљ 1.1: Унапредити услове за свеобухватни развој и доступност образовања и васпитања, укључујући и развој спорта

Мера 1.1.1: Адаптација, реконструкција и опремање предшколских и школских објеката

Мера 1.1.2: Реконструкција и изградња објеката спортско рекреативне инфраструктуре, школских физкултурних сала паркова и јавних игралишта, промоција и популаризација спортских и рекреативних активности за све

Мера 1.1.3: Унапређење квалитета образовања и васпитања у образовним установама

Мера 1.1.4: Унапређење запошљивости младих и стварање подстицајног окружења за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих

Приоритетни циљ 1.2: Унапређени услови и капацитети за очување јавног здравља и здравствену заштиту становништва

Мера 1.2.1: Унапређење услова за пружање квалитетних здравствених услуга и очување јавног здравља и здравствену заштиту становништва, са посебним фокусом на очување репродуктивног здравља

Мера 1.2.2: Едукације о јавном здрављу, промоција и подизање свести становништва о значају превенције и вођења здравих животних навика

Приоритетни циљ 1.3: Обезбеђење приступачне и свеобухватне социјалне сигурности свих грађана и грађанки на територији општине Жабари

Мера 1.3.1: Унапређење капацитета и осавремењавање пружалаца услуга социјалне заштите

Мера 1.3.2: Стварање једнаких могућности за самостални живот и независност појединаца и већу социјалну инклузију друштвено осетљивих група

Мера 1.3.3: Унапређење система социјалне заштите, укључујући и капацитете Центра за социјални рад

Приоритетни циљ 1.4: Унапређени капацитети за развој и јачање културног идентитета општине Жабари и подигнут ниво квалитета слободног времена становништва

Мера 1.4.1: Унапређење инфраструктуре објеката установа културе и културног наслеђа

Мера 1.4.2: Промоција културних програма и јавних манифестација, укључујући и кроз подршку удружењима у овој области

Мера 1.4.3: Подршка установама културе кроз умрежавање, едукацију, промоцију и заштита и очување културног наслеђа

Мера 1.4.4: Мапирање културних и креативних потенцијала општине Жабари

Приоритетни циљ 1.5: Позитивна демографска структура општине Жабари

Мера 1.5.1: Јачање система за сузбијање негативних демографских трендова

Мера 1.5.2: Унапређење програма подршке спровођењу популационе политике

Приоритетни циљ 1.6: Адекватни капацитети локалне администрације за пружање квалитетних јавних услуга свим грађанима и грађанкама

Мера 1.6.1: Развој дигиталне инфраструктуре, оптимизација, дигитализација услуга и процеса локалне самоуправе и повећање доступности електронске управе грађанима и привреди и поједностављење писане и електронске јавне комуникације институција

Мера 1.6.2: Развој компетенција свих запослених у општинској управи, укључујући и запослене у месним заједницама

Мера 1.6.3: Активније укључивање грађана у процесе консултација и планирања на локалном нивоу и повећање интерактивне и непосредне комуникације са грађанима и грађанкама

**РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ
Економски развој и смањење незапослености**

Приоритетни циљ 2.1: Унапређен пословни амбијент омогућава развој МСП и предузетништва као и повећање запошљивости младих

Мера 2.1.1: Развој програма подршке запошљавања и samozapošljavanja са фокусом на младе, жене и рањиве категорије становништва

Мера 2.1.2: Подршка умрежавању и повезивању привредника укључујући и подршку унапређењу продаје и пласмана производа на домаћим и међународним тржиштима

Приоритетни циљ 2.2: Конкурентна пољопривреда заснована на добро развијеним прерађивачким капацитетима и модерном механизацијом

Мера 2.2.1: Унапређење информативно-едукативне подршке у области пољопривредне производње и прераде пољопривредних производа

Мера 2.2.2: Унапређење финансијских и техничких капацитета за развој конкурентности пољопривредних газдинстава и повећању капацитета за прераду пољопривредних производа

Мера 2.2.3: Организационо јачање у области пољопривредне производње

Приоритетни циљ 2.3: Туристички потенцијал општине Жабари адекватно искоришћен и доприноси квалитетнијем животу становништва

Мера 2.3.1: Подршка развоју иновативног и одрживог туристичког концепта општине Жабари уз неговање народне традиције и домаће радиности

Мера 2.3.2: Развој квалитетне и приступачне туристичке инфраструктуре у општини Жабари

Мера 2.3.3: Унапређење капацитета за пружање квалитетних и иновативних туристичких услуга

Мера 2.3.4: Унапређење промоције туристичке понуде и развој манифестационог туризма, укључујући и побољшање сарадња са туристичким дестинацијама у окружењу

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ Урбани и развој комуналне инфраструктуре

Приоритетни циљ 3.1: Унапређено управљање водама и задовољавајући квалитет воде

Мера 3.1.1: Модернизација, реконструкција и редовно одржавање водоводног система, унапређење система водоснабдевања у општини Жабари

Приоритетни циљ 3.2: Унапређено стање животне средине и квалитета живота грађана изградњом канализационе мреже

Мера 3.2.1: Завршетак израде пројектно техничке документације за изградњу канализације у свим насељима општине Жабари и завршетак канализационе мреже са пречистачима отпадних вода у свим насељеним местима

Приоритетни циљ 3.3: Квалитетно и стабилно снабдевање електричном енергијом укључујући и довољно коришћење обновљивих извора енергије

Мера 3.3.1: Унапређење система за снабдевање електричном енергијом

Мера 3.3.2: Спровођење мера енергетске ефикасности на објектима јавне намене и приватним домаћинствима

Мера 3.3.3: Креирање подстицаја за коришћење обновљивих извора енергије

Мера 3.3.4: Унапређење свести и информисаности грађанства о значају енергетске ефикасности

Приоритетни циљ 3.4: Квалитетна путна инфраструктура олакшава транспорт путника и робе

Мера 3.4.1: Изградња, реконструкција и редовно одржавање локалних путева и улица и некатегорисаних путева на целој територији општине Жабари и израда планских докумената и недостајуће пројектно техничке документације

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ Заштита животне средине

Приоритетни циљ 4.1: Унапређени капацитети и повећана свест грађана у погледу одрживог развоја и одговорног управљања отпадом и отпадним водама

Мера 4.1.1: Уклањање, санирање и рекултивација дивљих депонија и сметлишта

Мера 4.1.2: Развој и спровођење мера за развој система за пречишћавање отпадних вода

Приоритетни циљ 4.2: Одрживо коришћење природних ресурса и смањење утицаја климатских промена и степена угрожености биодиверзитета

Мера 4.2.1: Уређење и заштита природних локалитета заштитом и одржавањем пољопривредног земљишта општине, уређењем водотокова и изворишта

Мера 4.2.2: Развој и спровођење мера заштите земљишта од деградације, пошумљавање општине Жабари и унапређење структуре шума

Мера 4.2.3: Модернизација система за заштиту од непогода

Приоритетни циљ 4.3: Висока свест и знање грађана и привреде о заштити животне средине

Мера 4.3.1: Подизање свести и укључивање грађана, привреде и шире јавности у циљу боље заштите животне средине и очувања природних ресурса подручја

Мера 4.3.2: Подизање нивоа знања становништва и привреде из области заштите животне средине и одрживог коришћења природних ресурса

6 Опис приоритетних циљева и мера у оквиру развојних праваца

На основу друштвено-економске и SWOT анализе, размотрени су главни правци и могућности деловања у општини Жабари.

Предуслов за искоришћавање свих могућности и шанси које су идентификоване у оквиру SWOT анализе је елиминација или бар ублажавање недостатака и проблема који се срећу у општини Жабари, а везани су за следеће области: неповољна квалификациона и старосна структура становништва, недовољан предузетнички дух и пасивност становништва, недовољна искоришћеност природних ресурса, опасност од загађења услед постојања дивљих депонија, лоше стање комунална инфраструктура. Решавање идентификованих развојних изазова у овим областима допринеће унапређењу стања и у другим областима попут културе, спорта, социјалне заштите, образовања, итд.

План развоја узело је у обзир све набројане предности и недостатке и на основу њих утврдио посебне циљеве и мере којима ће се допринети унапређењу друштвено економског развоја општине и последично унапређењу квалитета живота свих грађана и грађанки у општини Жабари.

Посебни циљеви директно произилазе из SWOT анализе и у комбинацији са кључним сегментима развојног правца, дају одговор на питање ШТА је потребно урадити ради достизања развојног правца.

Мере са друге стране представљају конкретне акције чија реализација у здруженом дејству доприноси достизању посебних циљева, који су мерљиви и дати са јасно постављеним показатељима што омогућава праћење остварених ефеката Плана развоја и са друге стране идентификовање препрека у реализацији који ће допринети дефинисању корективних активности.

Планом развоја утврђено је 4 развојна правца, 16 приоритетних циљева и 41 мера.

7 Развојни правац: Унапређење услова за рад и подизање квалитета услуга у области демографије, образовања, здравства, социјалне заштите, културе, спорта и локалне самоуправе

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ
Унапређење услова за рад и подизање квалитета услуга у области демографије, образовања, здравства, социјалне заштите, културе, спорта и локалне самоуправе

Овај развојни правац односи се на потребу даљег унапређења квалитета живота свих грађана и грађанки и стварање подстицајне друштвене средине у којој ће сви грађани и грађанке моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем и идентитетом, дружењем и личним развојем. Кроз овај развојни правац општина Жабари намерава да створи услове за безбедан живот свим становницима, средину у којој влада родна равноправност.

У оквиру овог развојног правца идентификовано је 6 приоритетних циљева и 18 мера.

Заустављање негативних демографских трендова представља један од највећих приоритета општине Жабари с обзиром да се општина већ дуги низ година суочава са негативним природним прираштајем, демографским пражњењем целокупног подручја, затим негативним миграторним кретањима као и неповољном старосном структуром активног становништва. Ови проблеми јасно указују да недостатак адекватне радне снаге представља велико ограничење за развој општине, те ће сходно томе општина у наредном периоду бити посвећена спровођењу мера усмерених спровођење популационе политике.

У наредном периоду општина Жабари ће уложити напоре за побољшање услова за свобухватни развој деце и омладине кроз унапређење квалитета образовања и васпитања. Општина ће створити услове за пружање квалитетнијих услуга здравствене и социјалне заштите и промовисаће здраве стилове живота међу свим генерацијама.

Фокус општине Жабари у наредном периоду биће усмерен и на стварање препознатљивог културног идентитета општине кроз промоцију културних програма и манифестација као и реконструкцију и унапређење инфраструктуре у овим областима.

У области друштвеног развоја посебна пажња биће посвећена јачању капацитета и унапређењу рада локалне самоуправе укључујући и подизање квалитета услуга локалне администрације у циљу ефикаснијег задовољавања потреба грађана и привреде.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	МЕРА
1.1: Унапредити услове за свеобухватни развој и доступност образовања и васпитања, укључујући и развој спорта	Мера 1.1.1: Адаптација, реконструкција и опремање предшколских и школских објеката
	Мера 1.1.2: Реконструкција и изградња објеката спортско рекреативне инфраструктуре, школских физкултурних сала паркова и јавних игралишта, промоција и популаризација спортских и рекреативних активности за све
	Мера 1.1.3: Унапређење квалитета образовања и васпитања у образовним установама
	Мера 1.1.4: Унапређење запошљивости младих и стварање подстицајног окружења за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих
1.2: Унапређени услови и капацитети за очување јавног здравља и здравствену заштиту становништва	Мера 1.2.1: Унапређење услова за пружање квалитетних здравствених услуга и очување јавног здравља и здравствену заштиту становништва, са посебним фокусом на очување репродуктивног здравља
	Мера 1.2.1: Едукација о јавном здрављу, промоција и подизање свести становништва о значају превенције и вођења здравих животних навика
1.3: Обезбеђење приступачне и свеобухватне социјалне сигурности свих грађана и грађанки на територији општине Жабари	Мера 1.3.1: Унапређење капацитета и осавремењавање оужања услуга социјалне заштите
	Мера 1.3.2: Стварање једнаких могућности за самосталан живот и независност појединца и већу социјалну инклузију друштвени осетљивих група
	Мера 1.3.3: Унапређење система социјалне заштите, укључујући и капацитете Центра за социјални рад
1.4: Унапређени капацитети за развој и јачање културног идентитета општине Жабари и подигнут ниво квалитета слободног времена становништва	Мера 1.4.1: Унапређење инфраструктуре објеката установа културе и културног наслеђа
	Мера 1.4.2: Промоција културних програма и јавних манифестација, укључујући и кроз подршку удружењима у овој области
	Мера 1.4.3: Подршка установама културе кроз убрзавање, едукацију, промоцију и заштита и очување културног наслеђа
	Мера 1.4.4: Матрирање културних и креативних потенцијала општине Жабари
1.5: Позитивна демографска структура општине Жабари	Мера 1.5.1: Јачање система за сузбијање негативних демографских трендова
	Мера 1.5.2: Унапређење програма подршке спровођењу популационе политике
1.6: Адекватни капацитети локалне администрације за пружање квалитетних јавних услуга свим грађанима и грађанкама	Мера 1.6.1: Развој дигиталне инфраструктуре, оптимизација, дигитализација услуга и процеса локалне самоуправе и повећање доступности електронске управе грађанима и привреди и поједностављење писане и електронске јавне комуникације институција
	Мера 1.6.2: Развој компетенција свих запослених у општинској управи, укључујући и запослене у месним заједницама
	Мера 1.6.3: Активније укључивање грађана у процесе консултација и планирања на локалном нивоу и повећање интерактивности и непосредне комуникације са грађанима и грађанкама

7.1 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.1: Унапредити услове за свеобухватни развој и доступност образовања и васпитања, укључујући и развој спорта

Образовање у 21. веку мора да буде доступно и да свима пружа једнаке шансе за остваривање потенцијала. Сва деца морају бити обухваћена у укључена у процес образовања од најраније доби док систем мора бити постављен тако да онемогући прерано напуштање процеса образовања као и да обезбеде континуирано учење и образовање током целог живота којим се унапређују знања, вештине и вредности сваког појединца (компетенције).

Општина Жабари се дуги низ година суочава са неадекватном образовном структуром становништва и високим учешћем становништва без икаквог или са непотпуним основним образовањем као и оних са завршеном само основном школом. Учешће неписмених у укупном становништву веће је од просека републике, укључујући већи број неписмених и међу мушкарцима и међу женама.

У општини се бележи знатно нижа стопа завршавања основне школе, односно последично вишеструко већа стопа одустајања од школовања. У образовању је присутан родни јаз, односно жене и девојчице се налазе у много неповољнијем положају у односу на мушкарце и дечаке, како у погледу образовне структуре тако и у погледу одустајања од школовања.

Сходно томе побољшање услова за пружање квалитетног образовања и васпитања представља важан приоритетни циљ у оквиру ће се јавни ресурси усмерити на прилагођавање објеката и унапређења услова школовања савременим процесима и тенденцијама као и тржишним потребама. У оквиру овог циља планиране су интервенције које се односе на: унапређене стања предшколске установе и школских објеката; унапређење квалитета васпитно образовног процеса осавремењавањем наставног процеса кроз набавку опреме.

Посебна пажња биће усмерена и на унапређење услова за бављење спортом и спортским активностима, како међу децом и омладином, тако и међу старијом популацијом и то првенствено реконструкцијом и изградњом спортских терена и физкултурних сала, као и стварању услова за вежбање на отвореном. У оквиру овог циља општина Жабари ће у наредном периоду реализовати и активности које су посвећене популаризацији бављења спортом међу децом и омладином.

Омогућавањем и интензивирањем сарадње између привреде, тржишта рада и образовања општина Жабари ће подржати младе кроз програме samozapošљавања, унапређења знања и вештина који одговарају потребама тржишта рада. Кроз програме Канцеларије за младе омогућиће међусобно повезивање младих и ојачаће њихову улогу у свеобухватном развоју општине.

Реализација Приоритетног циља 1.1 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР	ЕУ преговарачка поглавља
 Циљ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све	Поглавље 26: Образовање и култура
 Циљ 8: Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све	
 Циљ 9: Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Јединица мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Број реконструисаних предшколских и школских објеката	Број	0 (2023)	3 (2030)	Извештај Општинске управе
Број модернизованих школских објеката	Број	0 (2023)	2 (2030)	Извештај Општинске управе
Обухват деце од 0-3 године предшколским васпитањем и образовањем	Процент	20,2 (2021)	50 (2030)	Републички завод за статистику – Општине у Србији (DevInfo)
Обухват деце од 3 године до поласка у ППП предшколским васпитањем и образовањем	Процент	42,5 (2021)	65 (2030)	Републички завод за статистику – Општине у Србији (DevInfo)
Број младих укључених у програме Канцеларије за младе	Број	0 (2021)	10 (2030)	Извештај Канцеларије за младе

Кључне мере за постизање приоритетног циља

МЕРА 1.1.1. Адаптација, реконструкција и опремање предшколских и школских

објеката

Тип мере: обезбеђење добара и пружање услуга; информативно-едукативна

Опис мере:

Очекивани резултат ове мере је унапређење квалитета предшколског образовања као и просторно-техничких услова у предшколској установи „Моравски цвет“ у насељима Жабари и Александровац. Реализација мере ће непосредно допринети стварању услова за повећање обухвата деце предшколским програмом образовања и васпитања у општини Жабари.

Мера ће преваходно бити усмерена на преуређење унутрашњег простора и дворишта вртића, набавку нове опреме, као и повећање забавно-едукативног садржаја чиме ће омогућити проширење капацитета и повећање безбедности и сигурности деце и тиме допринети унапређењу квалитета предшколског образовања.

Акцентат ће бити на повећању безбедности деце у вртићима. За неометано одвијање васпитног процеса неопходно је ограђивање и уређење дворишта и уређење паркинг простора за заустављање родитеља који доводе децу у вртић, што ће директно утицати на подизање нивоа безбедности и сигурности деце и запослених у предшколској установи у ова два насеља.

Додатно, унапређење капацитета и опремљености предшколске установе допринеће изградњи флексибилног система, који ће поред целодневних програма моћи да понуди и квалитетније полудневне програме, као и специјализоване програме предшколског образовања.

Реализација ове мере обухвата и реконструкцију школске кухиње у ОШ „Херој Роса Трифуновић“ у Александровцу.

Реализација ове мере допринеће следећем циљу и потциљу одрживог развоја:

Циљ 4:

Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

Потциљ 4.3:

До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би били спремни за основно образовање

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, ОШ „Херој Роса Трифуновић“ у Александровцу, Предшколска установа „Моравски цвет“

Процењена вредност: 10.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030.

МЕРА 1.1.2. Реконструкција и изградња објеката спортско-рекреативне инфраструктуре, школских физкултурних сала, паркова и јавних игралишта, промоција и популаризација спортских и рекреативних активности за све

Тип мере: обезбеђење добара и пружање услуга

Опис мере:

Ова мера усмерена је на повећање потенцијала за одвијање спортских и рекреативних активности и од изузетног је значаја за младе на подручју општине. Свако насеље у општини Жабари поседује спортско игралиште за мале спортове и ова мера ће омогућити побољшање услова за бављење спортом као и промоцију спорта на подручју целе општине. Реконструкцијом терена и изградњом нових теретана на отвореном, омогућиће се грађанима већа доступност спортским инфраструктурним објектима, чиме би се повећао укупан број особа које се баве спортом и рекреацијом.

Спортски савез општине Жабари улаже напоре у афирмацији спортских активности и пружа помоћ у функционисању спортских клубова. Улагање у реконструкцију и изградњу нове спортске инфраструктуре од великог је значаја за развој спорта и рекреације и опште благостање грађана на подручју општине.

Овом мером ће се реализовати капитална улагања у постојећу и нову спортску инфраструктуру, са посебним фокусом на изградњу и одржавање јавних спортских терена у насељеним местима у циљу креирања што разноврсније понуде за рекреацију и бављење спортом. Додатно, ова ће мера омогућити унапређење квалитета школских спортских објеката између осталог и кроз набавку спортске опреме и реквизита (струњача, разбоја, гимнастичарских греди, лопти итд). У плану је завршетак физкултурне сале у Жабарима, школски терени у Жабарима, Симићеву, Александровцу и Влашком Долу, набавка мрежа за голове, кошеве, одбојку, као и заштитне мреже иза голова, табле за кошеве. Мера ће омогућити и успостављање теретане на отвореном.

Такође, ова мера ће допринети и спровођењу и развоју посебних спортских програма уз обезбеђење услова да се деца и млади из руралних средина што више укључе у те програме.

Поред формалне додатне подршке у образовању, развојем ваннаставних активности ова мера ће обухватити и додатни рад са талентованом децом, активно и креативно укључивање младих у све програмске активности (спортске секције и дечије игаре, учествовање у спортским играма младих, сеоским играма).

Реализација ове мере обухвата реконструкцију спортског терена у ОШ „Дуде Јовић“ у Жабарима, реконструкцију спортског терена у Александровцу, довршетак изградње и опремања физкултурне сале у ОШ „Дуде Јовић“ у Жабарима; фудбалски терен и свлачионица у Влашком Долу.

Реализација ове мере допринеће следећем циљу и потциљу одрживог развоја:

Циљ 9:

Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

Потциљ 9.1:

Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на јефтином и једнаком приступу за све

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Спортски савез Жабари, основне школе и спортски клубови на територији општине Жабари

Процењена вредност:

- за терен и свлачионице у Влашком Долу постоји пројектна документација, а радови су у фазама: 15.150.000,00 РСД,
- за спортски терен у Александровцу постоји пројектна документација, вредност пројекта 3.000.000,00 РСД
- за довршетак изградње и опремања физкултурне сале у ОШ „Дуде Јовић“ у Жабарима постоји пројектна документација, вредност пројекта 15.000.000,00 РСД.

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, Донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030.

МЕРА 1.1.3. Унапређење квалитета основног образовања и васпитања у образовним установама

Тип мере: информативно-едукативна/обезбеђење добара и пружање услуга

Опис мере:

Локална самоуправа општине Жабари непрестано, у сарадњи са осталим установама, спроводи активности којима се унапређује систем образовања на њеној територији. Оне се углавном односе на финансирање капиталног и текућег одржавања, материјалних трошкова рада, стручног усавршавања запослених, превоза запослених, заштите и безбедности деце и ученика. Како би се настава одвијала под савременијим условима и на модернији начин приближила деци, мером је предвиђено уређење дворишта и набавка потребне опреме за модернизацију образовног рада (набавка паметних табли са пројекторима и рачунарима, ЛЦД телевизора, таблет рачунара и компјутера, дидактичке опреме, итд; као и набавка професионалних апарата за припремање здравих оброка за децу) у обе основне школе на територији општине Жабари, и у ПУ „Моравски Цвет“.

За унапређење и иновирање образовног процеса неопходно је наставити са активностим које ће омогућити стручно усавршавање запослених у образовању и укључивање кадрова у међународне пројекте, што ће допринети обезбеђивању квалитетнијег приступа наставном програму и ученицима. Треба наставити и са јачањем компетенција запослених у систему просвете како би међу малдима могли промовисати најзаступљенија занимања карактеристична за општину Жабари (пољопривреда, воћарство, сточарство).

Такође, акценат ће бити стављен на појачању мера надзора у циљу повећања безбедности и сигурности деце и ученика.

Реализација ове мере допринеће следећем циљу и потциљу одрживог развоја:

Циљ 4:

Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

Потциљ 4.1:

До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци заврше бесплатно, равноправно и квалитетно основно и средње образовање које води ка релевантним и ефикасним исходима учења

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, основне школе
Процењена вредност: 1.700.000,00 РСД на годишњем нивоу
Извори финансирања: Буџет општине Жабари, Донаторска средства, конкурси ресорних министарстава
Период спровођења: 2023-2030.

МЕРА 1.1.4. Унапређење запошљивости младих и стварање подстицајног окружења за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих

Тип мере: подстицајна

Опис мере:

Реализација ове мере спроводи се у сарадњи са институцијама за запошљавање, привреде и образовних институција и подизања њихових капацитета у циљу успешног спровођења локалне политике запошљавања, смањења броја незапослених лица, унапређења компетенција радне снаге у складу са потребама тржишта рада.

Активности у оквиру реализације ове мере подразумеју организовање и израде програма подршке samozapošljavanju, унапређење компетенција радне снаге у складу са потребама тржишта рада, развој сарадње институција за запошљавање, привреде и образовних институција, успостављање базе података пословних субјеката, као и подстицање дуалног образовања у школама, са акцентом на теже запошљивим групама, пре свега младих.

У циљу реализације ове мере дефинисано је неколико иницијатива које ће допринети решавању кључног проблема у општини Жабари:

- Унапређење економске сарадње са дијаспором и подршка иницијативама и пројектима који доприносе повезаности са дијаспором а посебно у контексту подршке запошљавања младих људи
- Анализа потреба за стручним усавршавањем и развој програма стручног оспособљавања радне снаге посебно међу младима и осетљивим категоријама становништва
- Итенизивирање сарадње са националном службом за запошљавање у циљу креирања програма подршке запошљавању и спровођење мера активне политике запошљавања
- Успостављање програма подршке намењених развоју женског и омладинског предузетништва
- Спровођење информативних кампања и радионица о будућим потребама, тј. о актуелним занимањима и потребама на тржишту рада

Такође, основана је Канцеларија за младе у оквиру које ће се обављати послови који се односе на подстицање младих да се организују, удружују и учествују у друштвеним токовима, послови заштите интереса младих и помоћ у остварењу њихових интереса, сарадње са омладинским организацијама и удружењима и помоћ омладинским организацијама и удружењима у њиховом раду, подстицању и остваривању сарадње која се односи на омладину и улогу младих на територији општине Жабари.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све</p>	<p>Потциљ 4.4: До 2030. значајно повећати број младих и одраслих који имају релевантне вештине, укључујући техничке и стручне, за запошљавање, достојне послове и предузетништво</p>
	<p>Циљ 8: Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све</p>	<p>Потциљ 8.5: До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности</p>

<p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, привредни субјекти</p>
<p>Процењена вредност: 10.000.000,00 РСД</p>
<p>Извори финансирања: Буџет општине Жабари, донаторска средства, конкурси ресорних министарстава</p>
<p>Период спровођења: 2023-2030.</p>

7.2 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.2: Унапређени услови и капацитети за очување јавног здравља и здравствену заштиту становништва

Здраво становништво основна је детерминанта квалитетног живота сваког лица, породице и друштва и значајно утиче на стварање услова и потенцијала за одрживи економски и друштвени развој. Показатељи здравственог стања и детерминанте здравља упућују на све веће смањење броја и старење становника у Републици Србији; велики број становника Републике Србије оболева, прерано умире или бива онеспособљено услед болести и повреда које су превентабилне као и то да су водеће болести и повреде повезане са социјалним и економским одредницама здравља, односно несразмерно присутне код сиромашног и рањивог становништва, што доприноси неједнакостима у здрављу.

Унапређење стања у области здравства као и квалитета пружених здравствених услуга представља дугорочан циљ општине Жабари. Адекватан ниво и квалитет здравствених услуга које су доступне свима представља један од главних параметара свеукупног стандарда живота свих грађана и грађанки и утиче на задовољство условима живота у општини.

Капацитети за пружање здравствених услуга у општини Жабари нису адекватни (недовољна покривеност становништва докторима медицине, недостатак саветовалишта, Дом здравља нема хитну помоћ, недовољан број доктора специјалиста) што утиче на стандард живота у општини као и задовољство грађана и грађанки квалитетом пружених услуга. Адекватна здравствена заштита један је од параметара који утиче и на одлуку младих да остану у општини. Такође, свест становништва о значају превентивне здравствене заштите и здравих стилова живота још увек није на задовољавајућем нивоу.

Сходно томе намера општине Жабари у наредном периоду у оквиру овог циљ је да унапреди квалитет пружених здравствених услуга кроз модернизацију опреме као и да

повећа доступност здравствених услуга што већем броју становника. Паралелено општина Жабари ће у сарадњи са Домом здравља континуирано радити на подизању светсти становништва о значају примарне здравствене заштите и вођење здравих животних навика.

Реализација Приоритетног циља 1.2 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 3: Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација	Поглавље 28: Заштита потрошача и заштита здравља
	Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Процент превентивних прегледа у укупном броју прегледа одраслог становништва	Процент	15,9 (2021)	19,7 (2030)	Извештај Дома здравља
Процент превентивних прегледа у здравственој заштити деце и омладине	Процент	14 (2021)	52 (2030)	Извештај Дома здравља
Процент обухваћености трудница у току првог триместра трудноће савременом здравственом заштитом	Процент	0 (2021)	100 (2030)	Извештај Дома здравља
Број становника на једног лекара	Број	890 (2021)	622 (2030)	Извештај Дома здравља
Број лекара специјалиста	Број	3 (2021)	4 (2030)	Извештај Дома здравља
Годишња оптерећеност гинеколога	Број посета	5 (2021)		Извештај Дома здравља

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 1.2.1: Унапређење услова за пружање квалитетних здравствених услуга и очување јавног здравља и здравствену заштиту становништва, са посебним фокусом на очување репродуктивност здравља

Тип мере: информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Јавно здравље је шири концепт од здравствене заштите. Јавним здрављем се унапређује како здравље појединца, тако и читаве популације или заједнице као и животне средине. Начин и услови живота највише утичу на здравље, те је неопходно радити на њиховом побољшању и то кроз координисане активности свих сектора. Наведено чини да јавно здравље има изразито интерсекторски карактер. Суштина је да се све политике које

општина спроводи и планирају, базирају на принципима унапређења здравља и превенције фактора ризика и болести.

Активности које ће се спровести кроз ову меру су:

- Унапређење техничких и просторних капацитета сва три нивоа здравствене заштите,
- Повећање кадровских капацитета сва три нивоа здравствене заштите,
- Унапређење доступности услуга свих видова здравствене заштите за све циљне групе и посебно осетљивим категоријама становништва, са акцентом на руралне области,
- Јачање мера популационе политике – спровођење програма за очување репродуктивног здравља,
- Подршка организацијама цивилног друштва (ОЦД) у спровођењу здравствено - превентивних пројеката и здравствено иновативне активности.

Реализација ове мере обухвата набавку нове и савременије опреме у складу са трендовима и степеном технолошког развоја, улагање у јачање кадровских капацитета кроз ангажовање стручњака из што већег броја грана медицине; формирање службе хитне помоћи, као и екипе за кућно лечење и негу, а такође и развијање иновативних сервиса и мобилних тимова.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 3: Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација</p>	<p>Потциљ 3.7 До 2030. обезбедити универзални приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање, као и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме</p>
	<p>Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице</p>	<p>Потциљ 5.6: Обезбедити универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и репродуктивних права, како је договорено у складу са „Програмом акције Међународне конференције о становништву и развоју“ и „Пекиншком платформом за акцију“, односно са документима који су настали као резултат њихових аналитичких конференција</p>

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Одељење за привреду, урбанизам и друштвене делатности

Процењена вредност: 7.000.000 РСД [AM1]

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 1.2.2: Едукација о јавном здрављу, промоција и подизање свести становништва о значају превенције и вођења здравих животних навика

Тип мере: информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

У становништву још увек није довољно развијена свест о важности очувања јавног здравља и вођења здравих стилова живота, као и последицама које неадекватно понашање према животној средини и радној околини оставља по здравље појединца и јавно здравље.

Здравствено васпитање на нивоу примарне здравствене заштите (ДЗ Жабари) спроводи се кроз индивидуалне и групне методе рада у области промоције здравља и у области спречавања заразних болести.

Општина и стручне службе, пре свега Дом здравља Жабари ће наставити са спровођењем задржавствено-едукативних активности у области промоције здравља и здравих стилова живота, спречавања и сузбијања заразних болести као и унапређења здравља осетљивих група.

Спровођење програма промоције и едукације становништва о здравим стиливима живота и подизање свести о важности здравих животних навика биће реализовано како путем медија и трибина, пласирањем едукативних садржаја тако и у директној комуникацији са послодавцима и становништвом. На тај начин ће се допринети подизању одговорност појединаца и друштва здравље и бригу о здрављу. То подразумева организовање научно заснованих предавања, трибина и других јавних догађаја, као и израду и емитовање здравствено-васпитних материјала, едукативних материјала, видеоматеријала, као и штампаних научно заснованих материјала у форми емисија, прилога, спотова, текстова и чланака. Наведено се односи и на пласирање таквих материјала на друштвеним мрежама, масовним медијима као што су електронски и штампани медији, будући да доступност таквих садржаја знатно може допринети здравственој просвећености становништва и подизању нивоа свести појединаца о одговорности за сопствено здравље

Ова мера ће бити усмерена и на успостављање квалитетне и континуиране сарадње са јавним и цивилним сектором и потписивање споразума о сарадњи како би се значајно унапредили капацитети општине у области јавног здравља. Циљ мере је да омогући креирање доброг модела међусекторске и међуинституционалне сарадње на територији општине Жабари као базе за унапређење здравља у заједници, кроз подршку организацијама цивилног друштва (ОЦД) у спровођењу здравствено - промотивних пројеката и здравствено иновативне промотивних активности.

С обзиром на велику важност подизања знања и свести становништва о важности очувања здравља и вођења здравих стилова живота мера ће обезбедити и унапређење знања и вештина едукатора у области промоције здравља кроз континуирану едукацију запослених, затим успостављање и неговање добре и континуиране комуникација са партнерима, као и увођење здравствено васпитног рада у програмске активности основних школа.

Општина и Дом здравља ће интензивно радити на промовисању важности редовних годишњих скрининга на рак дојке и грлића материце код жена односно дебелог црева и простате код мушкараца. Општина ће интензивно радити и на превенцији и сузбијању пушења и изложености дуванском диму, штетној употреби алкохола и злоупотреби дрога. Такође, вршиће се спровођење едукативних активности у области очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља. Промоција и едуковање

становништва о важности развоја и заштите менталног здравља, али и здравља осетљивих друштвених група.

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Одељење за привреду, урбанизам и друштвене делатности
Процењена вредност: 6.000.000 РСД на годишњем нивоу
Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава
Период спровођења: 2023-2030

7.3 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.3: Обезбеђење приступачне и свеобухватне социјалне сигурности свих грађана и грађанки на територији општине Жабари

Општина Жабари у области социјалне заштите посебну пажњу поклања најрањивијим категоријама грађана и кроз акта дефинише права и услуге које су им намењене. У општини су заступљени институционални и ванинституционални облици заштите угрожених категорија. Реализација многих активности одвија се на бази успостављене сарадње локалне самоуправе, институција социјалне заштите и невладиног сектора.

Основни проблеми у систему социјалне заштите су недовољно просторних, техничких и људских ресурса за спровођење услуга социјалне заштите, нарочито у теже доступним деловима територије. Децентрализацијом је на локални ниво пребачен одређен број услуга за које нема средстава за финансирање, као ни адекватних капацитета за пружање специфичних услуга. Недовољна је приступачност јавних објеката особама са инвалидитетом, а посебно су изражени проблеми незапослености код особа корисника услуга социјалне заштите и недовољно развијена свест заједнице о положају маргинализованих и посебно осетљивих категорија становништва.

У оквиру овог приоритетног циља општина Жабари ће бити посвећена унапређењу квалитета услуга социјалне заштите као и повећању доступности услуга свим категоријама становништва. То превасходно подразумева обезбеђивања континуитета спровођења и проширења услуге помоћи у кући, затим стварање услова за пружање услуге „Становање у заштићеним условима“ као и подршку удружењу „Кључ“ за лиценцирање услуге дневног боравка за децу и младе са физичким инвалидитетом и интелектуалним тешкоћама.

Реализација Приоритетног циља 1.3 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима	Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање
	Циљ 10: Смањити неједнакост унутар и између држава	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Јединица мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад (м/ж)	Број	1.169 (552м/617ж) (2021)	800 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП) Центар за социјални рад Жабари
Број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад, као % укупног броја становник	Процент	13,13 (2021)	10% (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП) Центар за социјални рад Жабари
Укупан број корисника услуге „Помоћ у кући за одрасла и старија лица“ (м/ж)	Број	102 (29м/76ж) (2021)	150 (2030)	Центар за социјални рад Жабари
Идентификоване потребе за недостајућим и недовољно развијеним услугама социјалне заштите у заједници на територији општине Жабари	Да/Не	Не (2021)	Да (2030)	Центар за социјални рад Жабари
Укупан број услуга у заједници које се обезбеђују од лиценцираних пружалаца	Број	1 (2021)	4 (2030)	Центар за социјални рад Жабари

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 1.3.1: Унапређење капацитета и осавремењавање пружалаца услуга социјалне заштите

Тип мере: Обезбеђивање добара и пружање услуга

Опис мере:

Реализација ове мере усмерена је на проширење капацитета за пружање постојећих услуга (Помоћ у кући за одрасла и стара лица) и правно утемељење услуге Становање у заштићеним условима.

На територији општине Жабари Центар за социјални рад је лиценцирани пружалац услуге Помоћ у кући. Уједно и услуга Помоћ у кући је и једина услуга која постоји на територијни наше општине. Како би се проширили капацитети за пружање услуге Помоћ у кући потребно је прво организовати нову обуку за геронтодомаћице јер на територији не постоји довољан број лица која имају завршену обуку за обављање послова геронтодомаћице и тиме адекватне вештине, знања и компетенције.

Иако је услуга „Становање у заштићеним условима“ адекватно инфраструктурно покривена у наредном периоду реализације ове мере ће бити усмерена и на адекватно правно утемељење ове услуге, израдом потребних правилника и пратеће документације.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима</p>	<p>Потциљ 1.3: Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих</p>
	<p>Циљ 10: Смањити неједнакост унутар и између држава</p>	<p>Потциљ 10.2: До 2030. оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, религију или економски и неки други статус</p>

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења)

мере: Општина Жабари и Центар за социјални рад општине Жабари

Процењена вредност: 5.000.000 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 1.3.2: Стварање једнаких могућности за самостални живот и независност појединаца и већу социјалну инклузију друштвено осетљивих група

Тип мере: Обезбеђивање добара и пружање услуга

Опис мере:

Реализација ове мере усмерена је на унапређење квалитета и разноврсности услуга социјалне заштите у општини Жабари успостављањем услуге дневног боравка као и израдом плана за увођење нових услуга социјалне заштите. План за увођење нових услуга социјалне заштите биће израђен на основу спроведеног истраживања.

Мера подразумева и подршку удружењу „Кључ“ да се лиценцира за услугу дневног боравка за децу и младе са физичким инвалидитетом и интелектуалним тешкоћама. Помоћ се пре свега огледа у обезбеђивању средстава за запошљавање одговарајућег стручног кадра за непосредан рад са корисницима дневног боравка. У складу са Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите („Сл.гласник РС“, број 24/11) минимални број стручних радника и сарадника непосредно ангажованих у раду са корисницима дневног боравка, одређује се на следећи начин: за децу и младе са физичким инвалидитетом и интелектуалним тешкоћама – два стручна радника и један сарадник за капацитет до десет корисника, а један стручни радник на сваких додатних пет корисника, односно један сарадник на сваких додатних десет корисника.

Мера ће обухватити и спровођење истраживања на територији општине Жабари како би се утврдило за којим дневним услугама у заједници постоји највећа потреба и у складу са резултатима истраживања радиће се на обезбеђивању нових услуга. Наиме, треба формирати тим који ће спровести истраживање и израдити препоруке за увођење дневних услуга у заједници.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима</p>	<p>Потциљ 1.3: Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих</p>
	<p>Циљ 10: Смањити неједнакост унутар и између држава</p>	<p>Потциљ 10.2: До 2030. оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, религију или економски и неки други статус</p>

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Општина Жабари, Центар за социјални рад, Удружење „Кључ“, Дом здравља у Жабарима

Процењена вредност: 5.000.000,00 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 1.3.3: Унапређење система социјалне заштите, укључујући и капацитете Центра за социјални рад

Тип мере: Институционално управљачко организациона

Опис мере:

Реализација ове мере усмерена је на развој локалних капацитета за успешно спровођење социјалне политике, израда локалних планских докумената за социјалну заштиту (Стратегија социјалне заштите), јачање професионалних компетенција запослених у систему социјалне заштите кроз додатне едукације и повећање броја стручног кадра у Центру за социјални рад.

Овом мером ће се постићи адекватна доступност услуга социјалне заштите сходно потребама становништва и повећање квалитета у пружању услуга у заједници.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима</p>	<p>Потциљ 1.3: Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих</p>
	<p>Циљ 10: Смањити неједнакост унутар и између држава</p>	<p>Потциљ 10.2: До 2030. оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, религију или економски и неки други статус</p>

Организациона јединица одговорана за спровођење (координисање спровођења) мере: Општина Жабари и Центар за социјални рад

Процењена вредност: 2.000.000 РСД на годишњем нивоу
Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава
Период спровођења: 2023-2030

7.4 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.4: Унапређени капацитети за развој и јачање културног идентитета општине Жабари и подигнут ниво квалитета слободног времена становништва

Општина Жабари је мала општина, али препознатљива по јединственим културно-уметничким дешавањима и обиљем манифестација, које негују традицију и обичаје ове средине. На територији општине, у оквиру насеља при месним заједницама налазе се домови културе који се користе за реализацију културних садржаја. Међутим, домови културе често нису у функцији за одржавање културних догађаја, посебно у зимском периоду. Разноврсност објеката друштвене и културне инфраструктуре за потребе локалне заједнице није адекватна. На територији општине Жабари нема сталних биоскопа док у оквиру библиотеке не постоји читаоница.

Овај приоритетни циљ усмерен је на са једне стране унапређење стања и квалитета инфраструктуре за одржавање и организовање културних догађаја и манифестација као и на пружање подршке установама културе и удружењима у овој области у циљу интензивирања активности на промоцији, организацији и реализацији постојећих културних програма и јавних манифестација.

Реализација Приоритетног циља 1.4 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР	ЕУ преговарачка поглавља
 Циљ 8: Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све	Поглавље 26: Образовање и култура

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Јединица мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Број манифестација на културној мапи Србије	Број	0 (2022)	1 (2030)	Извештај Општинске управе Центар за културу „Војислав Илић–Млађи“
Број одржаних културних манифестација на годишњем нивоу	Број	13 (2022)	17 (2030)	Извештај Општинске управе Центар за културу „Војислав Илић–Млађи“
Број подржаних удружења кроз конкурсе за пројекте у области културе	Број	9 (2022)	12 (2030)	Извештај Општинске управе

Кључне мере за достигање приоритетног циља

МЕРА 1.4.1: Унапређење инфраструктуре објеката установа културе и културног наслеђа

Тип мере: обезбеђење добара и пружање услуга/ информативно-едукативна

Опис мере:

Реализација ове мере омогући ће адаптацију и санацију Дома културе у Жабарима и његово стављање у функцију ради организовања различитих културних догађаја током читаве године. Организовање позоришних представа како за децу тако и за одрасле, концерата и других садржаја значајних за културни живот грађана општине Жабари, који немају могућност да те садржаје прате у већим градовима.

Такође, ова мера обухвата и адаптацију и санацију Дома културе у Ореовици, где се одржавају две значајне манифестације „Дани Војислава Илића Млађег“ и „Ореовачка шетња“, посвећене завичајном песнику Војиславу Илићу Млађем и познатом виртуозу на хармоници Витомиру Животићу.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 8:

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Потциљ 8.9:

До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Центар за културу „Војислав Илић Млађи“ Жабари

Процењена вредност: 10.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, донаторска средства, конкурси ресорсних министарстава

Период спровођења: 2023-2030.

МЕРА 1.4.2: Промоција културних програма и јавних манифестација, укључујући и кроз подршку удружењима у овој области

Тип мере: информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Културни догађаји и манифестације представљају изузетну прилику за профилисање и афирмисање општине као и јачање интензитета културног живота заједнице и културних потенцијала у ужем и ширем окружењу.

Окосницу културног живота општине Жабари чине и многобројни програми које јавна установа Центар за културу „Војислав Илић Млађи“ кроз сарадњу са васпитно-образовним установама: ПУ „Моравски цвет“, основним школама на подручју општине, културно уметничким друштвима и удружењима грађана, реализује на територији општине Жабари.

Као носилац највећих општинских, државних и међународних манифестација које се одржавају на подручју општине Жабари, Центар за културу „Војислав Илић Млађи“, организује две манифестације такмичарског карактера и то међуокружну Смотру фолклорних ансамбала села Србије за Браничевски и Подунавски округ, као предтакмичење за Републичку смотру и Видовдански сабор хармоникаша, као пред такмичење за финално такмичење Прва хармоника Србије у Сокобањи. Такође, центар за културу „Војислав Илић Млађи“ организује више од две деценије највећу манифестацију у општини Жабари „Четерешко прело“. Велики значај имају и манифестације које су организују у част познатих личности из области културе, који су потекли са територије општине Жабари и то: Дани Војислава Илића Млађег, у част песника Војислава Илића Млађег рођеног у Ореовици, Ореовачка шетња у част познатог виртуоза Витомира Животића рођеног у Ореовици, и Завичајно звоно професора Вучковића, у част професора српског језика и књижевности Драгослава Вучковића, такође, рођеног у Ореовици. У оквиру ових манифестација организују се два књижевна конкурса за најбољи сонет и дечију песму, као и најбољу песму и причу о завичају, где се промовише издавачка делатност кроз објаву Зборника најбољих радова на овим конкурсима, као и штампање монографија и других књига везаних за културу и традицију општине Жабари. У сарадњи са културно уметничким друштвима, организују се и друге манифестације претежно у летњем периоду и то: Троички сабор у Влашком Долу, Пантелејмонски дани у Александровцу, Илиндански сабор у Симићеву, Сабор народног стваралаштва у Жабарима, Играј, певај Србијо у Породину, Петровдански сабор у Витежеву, Јулски дани фолклора у Брзоходу, Србијански вез у Четережу.

Општина Жабари ће наставити али и интензивирати активности на промоцији, организацији и реализацији постојећих културних програма и јавних манифестација, те да се повећа број промотивних активности и да се ови догађају промовишу на већој територији него сада како би се привукло више поублике

Реализације ове мере омогућиће организацију културног лета у оквиру ког би центар за културу организовао програме и концерте за децу и одрасле током трајања летњег распуста.

Циљ ове мере је да допринесе презентацији аутентичних културних вредности општине Жабари и размени идеја у сфери културе и уметности.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 8:

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Потциљ 8.9:

До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, Центар за културу „Војислав Илић Млађи“ Жабари

Процењена вредност: 20.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, Донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030.

МЕРА 1.4.3: Подршка установама културе кроз умрежавање, едукацију, промоцију и заштита и очување културног наслеђа

Тип мере: информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Реализације ове мере омогућиће умрежавање центра за културу као главног носиоца културних садржаја на територији општине Жабари са другим установама културе са територије Републике Србије ради размене културних и едукативних садржаја и очувања традиционалних вредности.

У оквиру заштите и очувања културног наслеђа у плану је постављање спомен обележја у оквиру Дома културе у Ореовици, на стогодишњицу од рођења познатог виртуоза на хармоници Витомира Животића, као и организација манифестације поводом овог јубилеја уз подршку Министарства културе и Радио телевизије Србије, чији је он био солиста.

У плану је реализација већег броја едукативних садржаја везаних за превенцију вршњачког насиља, болести зависности за сву децу у основним школама, креативних радионица за децу у ПУ „Моравски цвет“ и децу са посебним потребама у удружењу „Кључ“.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 8:

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Потциљ 8.9:

До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, Центар за културу „Војислав Илић Млађи“ Жабари

Процењена вредност: 10.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, Донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030.

МЕРА 1.4.4: Мапирање културних и креативних потенцијала општине Жабари

Тип мере: управљачко-организациона

Опис мере:

Као највећа и најзначајнија манифестација општине Жабари издваја се „Четерешко прело“, манифестација која се одржава у велелепном комплексу Четерешке шуме, покрај две цркве, брвнаре посвећене Светој Тројици из 1804. године и цркве Пресвете богородице из 1854. године. Ова манифестација организује се првог викенда после празника Петровдана и окупља велики број како учесника, тако и посетилаца. У протеклих 20 година, колико ова манифестација траје на сцени Четерешког прела

наступали су најпознатији глумци, певачи, оркестри и културна уметничка друштва из читаве Србије.

У наредном периоду у плану је да се уз подршку Министарства културе и Министарства туризма ова манифестација стави на културну мапу Србије и кроз њу интензивније промовише културни и туристички потенцијал општине Жабари.

Циљ мере је да се подигне свест грађана о значају ове манифестације и укаже на њен потенцијал у контексту доприноса локално економском развоју.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 8:

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Потциљ 8.9:

До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, Центар за културу „Војислав Илић Млађи“ Жабари

Процењена вредност: 10.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, Донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030.

7.5 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.5: Позитивна демографска структура општине Жабари

Кључ друштвено-економског развоја општине Жабари представљају људски ресурси. Општина се са једне стране суочава са негативних демографским трендовима и недовољним бројем популације која чини активни део радне снаге, док је са друге стране образовна структура становништва неадекватна у односу на захтеве тржишта рада.

Последњих 10 година општина Жабари суочава се са растућим трендом депопулације, како због негативног природног прираштаја, великог одлива младих људи у иностранство и/или веће градове, тако и изузетно великог процента старог и радно неактивног становништва.

У наредном периоду приоритет општине Жабари је да спровођењем комбинованих мера популационе и мера демографске политике утиче на заустављање негативних демографских трендова и стварње услова за останак и повратак младих у општину Жабари. Достизање овог циљ биће могуће уколико се напори уложе и у другим областима од значаја као и кроз здружено дејство са осталим мерама и активностима утврђеним кроз План развоја. Нема адекватне популационе политике без јачања са једне стране економских потенцијала општине а са друге стране подизања квалитета јавних услуга у области образовања, здравља и социјалне заштите.

Реализација Приоритетног циља 1.5 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 3: Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација	Поглавље 28: Заштита потрошача и заштита здравља
	Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице	
	Циљ 10: Смањити неједнакост унутар и између држава	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Јединица мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Усвојена анализа са препорукама за дефинисање активности у области породице и деце од значаја за демографски развој општине и области миграторне политике	Да/Не	Не (2022)	Да (2025)	Извештај Општинске управе
Број реализованих иницијатива и пројеката у области популационе политике	Број	0 (2022)	5 (2030)	Извештај Општинске управе

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 1.5.1: Јачање система за сузбијање негативних демографских трендова

Тип мере: институционално-управљачко-организациона/подстицајна

Опис мере:

Општина Жабари карактерише се негативним демографским трендом који је резултат старења становништва, сталног смањења природног прираштаја и негативног салда миграције становништва. Овоме треба додати и недовољну бригу о репродуктивном здрављу као и недовољно подршке родитељству. Сви ови проблеми изискују спровођење мера популационе политике.

Реализација ове мере је превасходно усмерена на спровођење мера са централног нивоа како у погледу пружања финансијске подршке (родитељски додатак, новчана помоћ незапосленим мајкама које роде треће и четврто дете, бесповратна средства за решавање стамбеног питања или унапређење услова становања породицама у којима се роди треће или четврто дете и др.), тако и у погледу спровођења мера помоћи државе породици регулисањем радног статуса родитеља и одсуства са посла, што би у знатној мери допринело стварању подстицајних услова за родитељство.

У наредном периоду реализацијом ове мере општина Жабари ће усмерити напоре на подизање информисаности грађана као и здравствених радника о демографским проблемима чиме ће допринети повећању свести појединца о његовој улози у решавању

овог великог проблема за општину. Неке од основних едукативних активности које ће се спроводити укључују едукације у области очувања репродуктивног здравља, превенцију полно преносивих болести и болести зависности.

Ова мера подразумева и јачање капацитета запослених у општини Жабари за израду пројеката и иницијатива којима би општина конкурисала код надлежних министарстава и донаторских организација у области спровођења популационе и политике у области миграција.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 3: Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација</p>	<p>Потциљ 3.7: До 2030. обезбедити универзални приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање, као и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме</p>
	<p>Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице</p>	<p>Потциљ 5.6: Обезбедити универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и репродуктивних права, како је договорено у складу са „Програмом акције Међународне конференције о становништву и развоју“ и „Пекиншком платформом за акцију“, односно са документима који су настали као резултат њихових аналитичких конференција</p>

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа

Процењена вредност: 21.000.000,00 на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, Донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030.

МЕРА 1.5.2: Унапређење програма подршке спровођењу популационе политике

Тип мере: информативно-едукативна; институционално-управљачко-организациона; подстицајна

Опис мере:

У циљу спровођења популационе политике са позитивним исходом, неопходно је, краткорочно и дугорочно, планирати унутрашње и спољне миграционе токове. Приоритет је заустављање емиграције, где стварање услова за економски развој и напредак представља основни начин изводљивости.

Реализација мера подразумева спровођење комплементарних активности са другим интервенцијама садржаним у Плану развоја које се односе на улагање у инфраструктуру и привлачење инвестиција и стварање услова за економски и развој предузетништва, побољшање квалитета образовног система и система здравствене заштите, унапређење спортско-рекреативних објеката, као и креирање квалитетних и разноврсних садржаја за младе.

Са друге стране мера ће бити реализована у корелацији са мерама које се спроводе са централног нивоа, а које се односе на област унапређења квалитета образовног система.

Такође ова мера ће обухватити и неке од следећих активности:

- Израда и реализација подстицаја и програма за подршку младима, посебно младим мајкама, да нађу запослење
- Развој и реализација програма за подршку младим брачним паровима
- Развој програма за подршку брачним паровима који желе да имају више деце

У наредном периоду имајући у виду мере које се предузимају у области популационе и миграционе политике на централном нивоу биће израђена свеобухватна анализа која ће дефинисати конкретне препоруке и послужити као основа за дефинисање активности општине Жабари у области породице и деце од значаја за демографски развој општине и области миграционе политике, које треба да омогуће стварање услова за побољшање демографских параметара, останак младих људи у општини Жабари, интензивирање сарадње са дијаспором и подстицање транснационалног предузетништва као и стварање програма повратних и циркуларних миграција и њихова већа друштвена афирмација. Приликом креирања активности посебна пажња биће посвећена усклађивању рада и родитељства, ублажавању економске цене подизања детета, снижавању психолошке цене родитељства, итд.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице</p>	<p>Потциљ 5.4: Препознати и вредновати неплаћени рад, бригу и старање у домаћинству, кроз обезбеђивање јавних услуга, инфраструктуре и политике социјалне заштите, и кроз промовисање заједничке одговорности у домаћинству и породици, на национално прикладан начин</p>
	<p>Циљ 10: Смањити неједнакост унутар и између држава</p>	<p>Потциљ 10.7: Олакшати уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи, укључујући примену планираних и добро вођених миграционих политика</p>

<p>Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа</p>
<p>Процењена вредност: 1.000.000,00 РСД</p>
<p>Извори финансирања: Буџет општине Жабари, донаторска средства, конкурси ресорних министарстава</p>
<p>Период спровођења: 2023-2030.</p>

7.6 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.6: Адекватни капацитети локалне администрације за пружање квалитетних услуга свим грађанима и грађанкама

У оквиру овог приоритетног циља радиће се на унапређењу квалитета услуга које општинска управа пружа становништву и привреди, укључујући и унапређење информисања грађана и грађанки и повећању њиховог учешћа у процесима планирања и доношења одлука. Циљ је усмерен на развој ефикасне, инклузивне и кориснички

оријентисане управе у дигиталном окружењу која омогућава остваривање права свих грађана и грађанки.

За постизање овог циља биће потребно даље побољшање рада јавне управе и квалитета креирања јавних услуга у складу са принципима Европског административног простора и обезбеђивање високог квалитета услуга грађанима и привредним субјектима, као и професионалне јавне управе која ће значајно допринети економској стабилности и повећању животног стандарда.

Како би се достигао планирани циљ у наредном планском периоду општина Жабари ће наставити са дигитализацијом и оптимизацијом услуга које пружа становништву и привреди, наставиће да јача капацитета државних службеника у области оптимизације административних поступака и примени стандарда за пружање услуга. Такође, у наредном периоду општина ће радити на унапређењу услова за боље информисање грађана и грађанки као и њихово укључивање у процесе доношења одлука као и спровођењу механизма за консултовање и активно укључивање грађана у одлучивање о локалном буџету и поступку доношења локалних прописа и јавних политика.

Реализација Приоритетног циља 1.6 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 16: Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима	Хоризонтална тема: Реформа јавне управе
	Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Број удружења грађана укључених у јавне расправе	Број	0 (2022)	4 (2030)	Извештај Општинске управе
Удео грађана и грађанки укључених у буџетске процесе у односу на укупан број становника	Процент	0 (2022)	2% (2030)	Извештај Општинске управе
Број рачунара доступних грађанима и грађанкама у јавним институцијама општине Жабари	Број	0 (2022)	3 (2030)	Извештај Општинске управе
Број реализованих обука за службенике и службенице општинске управе	Број	14 (2022)	34 (2030)	Извештај Општинске управе

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 1.6.1: Развој дигиталне инфраструктуре, оптимизација, дигитализација услуга и процеса локалне самоуправе и повећање доступности локалне самоуправе грађанима и привреди и поједностављење писане и електронске јавне комуникације институција

Тип мере: информативно-едукативна

Опис мере:

У циљу смањења времена потребног за управни поступак, односно лакше активности током управног поступка, од његовог самог почетка, па све до његовог коначног завршетка, како би се олакшало грађанима, од изузетне важности је развој дигиталне инфраструктуре.

Реализација ове мере подразумева пружање подршке грађанима и грађанкама у циљу дигиталне едукације и подизање свести о погодностима дигиталних услуга. Посебан акценат ће се ставити на дигитално описмењавање жена.

Мера ће омогућити постављање рачунара доступних за грађане и грађанке у јавним институцијама општине Жабари, као и одржавање обука у коришћењу дигиталних система.

Мера ће такође обухватити и завршетак пројекта дигиталног повезивања у општини Жабари, односно завршетка дигиталног повезивања преосталих директних и индиректних корисника.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 16: Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима</p>	<p>Потциљ 16.6: Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима</p>
	<p>Циљ 5: Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице</p>	<p>Потциљ 5.б: Повећати употребу иновативних технологија, посебно информационих и комуникационих технологија, како би се промовисало оснаживање жена</p>

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа

Процењена вредност: Вредност дигиталног повезивања ће бити могуће утврдити након израде анализе „Комплетна дигитализација ЈЛС – дигитално повезивање директних и индиректних корисника“.

Трошкови за одржавање обука (4 обуке годишње): 3.360.000 РСД (за период 2023-2030)

Трошкови набавке рачунара: 260.000 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари, донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030.

МЕРА 1.6.2: Развој компетенција свих запослених у општинској управи, укључујући и месне заједнице

Тип мере: информативно-едукативна

Опис мере:

Реализација ове мере усмерена је на наставак професионализације локалне администрације и унапређивање квалитета рада јавне управе са посебним акцентом на компетенције и вештине запослених у месним заједницама.

Како би се унапредила знања и вештине запослених у општинској управи, укључујући и запослене у месним заједницама, потребно је израдити План и програм обуке за усавршавање запослених, спровести анализе расположивости техничко-технолошких капацитета за пружање јавних услуга, израдити план техничко-технолошког унапређења у пружању услуга јавне управе, али и спровести обуке службеника ЈЛС за коришћење Националног портала еУправе за пружање услуга.

Како општинска управа располаже са мањком кадровског капацитета, неопходно је прво спровести анализе расположивости и структуре људских капацитета у оквиру локалне самоуправе за пружање јавних услуга, направити план обуке за извршиоце али и за службенике на положају који су у директном контакту са корисницима услуга (са посебним фокусом на пружање услуга особама с инвалидитетом, корисницима с посебним потребама, рањивим корисницима, маргинализованим корисницима). Службеницима је неопходно пружити обуку за оптимизацију административних поступака, примени стандарда за пружање услуга, али и унапређење техничко-технолошке опремљености службеника који се баве управним поступцима кроз унапређење знања и подршке организационом развоју ради пуне примене Закона о општем управном поступку, Закона о електронској управи и е-ЗУП-а.

Након израде плана и програма обука теме ће бити конкретније дефинисане, међутим неке од тема би требале да обухвате и следеће области: прикупљање, обрада и коришћење дигиталних база података; канали комуникације, интерна и екстерна комуникација; привлачење инвестиција и комуникација са инвеститорима; дигитална комуникација са корисницима; дигиталне вештине; јачања аналитичких вештина за припрему анализе ефеката и припрему јавних политика и извештавање о спровођењу јавних политика; израда средњорочних планова, повезивање средњорочних планова са процесом израде буџета, као и повезивање јавних политика са процесом буџетског планирања.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 16:

Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима

Потциљ 16.6:

Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Одељење за општу управу, заједничке и инспекцијске послове

Процењена вредност: 1.000.000 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 1.6.3: Активније укључивање грађана у процесе консултација и планирања на локалном нивоу и повећање интерактивне и непосредне комуникације са грађанима и грађанкама

Тип мере: институционално—управљачко-организациона

Опис мере:

Један од основних постулата добре управе је и општи оквир правилног административног понашања за органе јавне власти и јавне службенике. Овај оквир садржи неке од основних принципа, сет професионалних стандарда и етичких правила понашања за обављање службених послова и остваривање комуникације са грађанима. Доношењем и спровођењем овог сета професионалног понашања и остваривања веће укључености грађана и процесе креирања и праћења локалних јавних политика жели се унапредити остваривање и заштита права и слобода грађана пред органима јавне власти и јавним службеницима, односно побољшати рад управе и приближити га стварним потребама грађана. Реализација ове мере подразумева и повећање доступности информација у вези рада органа локалне управе.

У циљу повећања транспарентности и ефикасности рада општинске управе, односно повећања укључености грађана/ки у процесе креирања јавних политика ради постизања бољег квалитета услуга по мери грађана, предвиђају се мере и процедуре како би се обезбедило грађанима да могу да партиципирају у овим процесима. Ова мера ће да обухвати активности које укључују редовно информисање и позивања грађана/ки за учешће у процесима креирања и праћења локалних јавних политика, али и израду алата и механизма за њихово активно и ефикасно укључивање у процесе планирања и одлучивања.

Мера ће се реализовати и кроз организовање заједничких обука за службенике јавне управе и представнике грађана и грађанки, организација цивилног друштва (ОЦД) као и других представника заинтересованих страна у вези са применом Смерница за укључивање ОЦД у процес креирања и праћења јавних политика, затим кроз унапређење консултативног процеса са јавним, привредним и цивилним сектором приликом израде докумената јавних политика, кроз транспарентне и јавне позиве на сајту општине Жабари и објава у медијима и друштвеним мрежама, као и кроз укључивање грађана/ки у рад локалне самоуправе кроз повећање доступности информација у вези рада органа локалне управе креирањем механизма и стандарда за њихово укључивање.

Ова мера ће бити усмерена и на унапређење буџетске транспарентности, повећања партиципације локалне заједнице у поступку израде буџета општине Жабари као и праћења његовог извршења као и повећање доступности информација о извршењу буџета и реализованим инвестицијама. Сходно томе биће потребно континуирано

градити капацитете носилаца ових процеса у општинској управи али и израђивати моделе, алате и помоћне материјале за промоцију важности процеса транспарентности локалних јавних финансија.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 16:

Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима

Потциљ 16.6:

Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Одељење за општу управу, заједничке и инспекцијске послове

Процењена вредност: 5.000.000 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

8 Развојни правац: Економски развој и смањење незапослености

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ Економски развој и смањење незапослености

Општина Жабари припада подручјима IV нивоа развијености, односно спада у изразито недовољно развијену јединицу локалне самоуправе чији је степен развијености испод 60% републичког просека. Услови за економски развој су са једне стране веома неповољни с обзиром да се општина суочава са значајним одливом радне снаге и недостатком инвестиција. У претходном периоду су приватизована велика друштвена/државна предузећа, али значајан број ових привредних субјеката тренутно није у функцији. Непостојање великих и производних предузећа и незапосленост су основни проблеми у економском развоју. Ови проблеми су додатно појачани бројним факторима, као што су одлазак младих са подручја општине, све израженије миграције, старење становништва.

Расположиви, а недовољно искоришћени природни ресурси погодују развоју пољопривреде. У наредном периоду се због тога мора интензивно радити на подстицању економског развоја који ће се заснивати на компаративним предностима општине. У том контексту, План развоја препознаје пољопривреду, развој предузетништва, привлачење инвестиција и туризам, као покретаче привредног развоја.

У локалној самоуправи ће се због тога радити на стварању повољне пословне климе за развој предузетништва, рад малих и средњих предузећа и привлачење инвестиција. У делу пољопривредне производње, стратешки циљ је повећање конкурентности пољопривредних произвођача као и њихових производа. Неопходно је унапредити услове и конкурентност пољопривреде која је ниска због застареле механизације и наедекватог улагања у ову област. Да би се могла остварити конкурентна пољопривредна производња, неопходно је радити на подизању нивоа примарне производње и квалитета производа, али и на стварању тзв. пољопривредне инфраструктуре која треба да олакша рад пољопривредним произвођачима.

Имајући у виду све већи број младих незапослених у општини Жабари, наредне активности је потребно усмерити ка стварању повољне пословне климе и унапредити услове за развој предузетништва и малих и средњих предузећа.

Природне лепоте региона и општине и културно-историјски споменици су неискоришћен потенцијал овог подручја. Они се у наредном периоду требају валоризовати кроз унапређење туристичке понуде и инфраструктуре. У том делу ће се подстицати активности које воде категоризацији смештајних капацитета у општини, унапређењу услова за развој манифестационог туризма, инфраструктурном уређењу локација и развоју нових туристичких садржаја. Дobar географски положај, здрава и чиста средина, комплекс Четерешке шуме са два манастира и седам извора здраве воде као и Полатњанско и Александровачко природно језеро погодују развоју ловног и риболовног туризма, а велики број недовољно искоришћених опремљених станбених објеката искористити за развој сеоског туризма.

У оквиру овог развојног правца идентификовано је три приоритетна циља и девет мера.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	МЕРА
2.1: Унапређен пословни амбијент омогућава развој МСП и предузетништва као и повећање запошљивости младих	Мера 2.1.1: Развој програма подршке запошљавања и самозапошљавању са фокусом на младе, жене и раниве категорије становништва
	Мера 2.1.2: Подршка умрежавању и повезивању привредника укључујући и подршку унапређењу продаје и пласмана производа на домаћим и међународним тржиштима
2.2: Конкурентна пољопривреда заснована на добро развијеним прерађивачким капацитетима и модерном механизацијом	Мера 2.2.1: Унапређење информативно-едукативне подршке у области пољопривредне производње и прераде пољопривредних производа
	Мера 2.2.2: Унапређење финансијских и техничких капацитета за развој конкурентности пољопривредних газдинстава и повећању капацитета за прераду пољопривредних производа
	Мера 2.2.3: Организационо jaчање у области пољопривредне производње
2.3: Туристички потенцијал општине Жабари адекватно искоришћен и доприноси квалитетнијем животу становништва	Мера 2.3.1: Подршка развоју иновативне и одрживе туристичке концепта општине Жабари уз негововање народне традиције и домаће радности
	Мера 2.3.2: Развој квалитетне и приступачне туристичке инфраструктуре у општини Жабари
	Мера 2.3.3: Унапређење капацитета за пружање квалитетних и иновативних туристичких услуга
	Мера 2.3.4: Унапређење промоције туристичке понуде и развој манифестационог туризма, укључујући и побољшање сарадња са туристичким дестинацијама у окружењу

8.1 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.1: Унапређен пословни амбијент омогућава развој МСП и предузетништва као и повећање запошљивости младих

У оквиру првог приоритета фокус општине Жабари биће на стварању амбијента који треба да омогући смањење незапослености као и стварању услова за нове инвестиције.

Миграција становништва према већим центрима или иностранству представља један од горућих проблема општине Жабари. Посебно осетљива категорија становништва јесу млади који су без обзира на ниво образовања у условима немогућности запослења и обезбеђења егзистенције присиљени да у потрази за послом одлазе у веће центре или иностранство.

Сходно томе у оквиру овог приоритетног циља радиће се на стварању услова за покретање сопственог бизниса кроз програме подршке запошљавања и самозапошљавању и пружиће се подршка умрежавању и повезивању привредника у циљу унапређења продаје и пласмана производа на домаћим и међународним тржиштима.

Стручно оспособљавање радне снаге и подршка запошљавању, планиране активности на промоцији и примени система дуалног образовања и развоја сарадње науке, привреде и образовања ће у синергији са подстицајима оснивању и развоју пословања МСП доприносити подизању конкурентности и иновативности локалне привреде. У оквиру овог приоритетног циља подржаће се нова запошљавања младих и теже запошљивих лица.

Општина ће такође бити посвећена и привлачењу нових инвестиције, како инвестиција привредних субјеката који већ послују на подручју општине Жабари, тако и привлачењу нових домаћих и страних инвеститора.

Реализација Приоритетног циља 2.1 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све	Поглавље 26: Образовање и култура
	Циљ 17: Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одржив развој	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Број предузетника на 1000 становника	Број	26 (2021)	50 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЛП)
Број запослених, као % становништва старости 15 и више година	Процент	18,6 (2021)	40 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЛП)
Број незапослених лица на 1000 становника	Број	1.000 (2021)	400 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЛП)
Незапослене жене, као % незапослених лица	Процент	48 (2021)	30 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЛП)
Незапослени млади, као % незапослених лица	Процент	28,2 (2021)	15 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЛП)
Незапослена лица која први пут траже запослење, као % незапослених лица	Процент	46 (2021)	30 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЛП)
Дугорочно незапослена лица, као % незапослених лица	Процент	60,9 (2021)	50 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЛП)
Број организованих пословних догађаја	Број	-	3 (2030)	Извештај општинске управе
Број привредника који су подржани да учествују на пословним догађајима и сајмовима у земљи и иностранству	Број	-	10 (2030)	Извештај општинске управе

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 2.1.1 Развој програма подршке запошљавања и samozapošljavanja са фокусом на младе, жене и рањиве категорије становништва

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Један од елемената за унапређење економског развоја и пословног амбијента су и капацитети (знања и вештине) радне снаге у општини Жабари. Услед неадекватности образовног система да одговори на захтеве тржишта рада али и брзих промена, које настају применом нових технологија, развоја знања, глобализације, нових услова пословања, све већи су захтеви привреде за квалитетним људским капиталом.

Реализација ове мере има за циљ да се осигурају равноправне могућности за све групе становништва и подстицаји за покретање сопственог бизниса. Зато је потребно да програми подршке узму у обзир специфичне потребе ових група и пруже им одговарајуће мере и могућности. Програми подршке се могу спроводити кроз обуке, едукације, саветовалишта или стипендије, омогућавајући им стицање различитих знања и вештина која су тражена на тржишту рада. Такође, и кроз подстицаје предузећа да запошљавају или да оспособљавају ове групе становништва. Општинска управа општине Жабари има уговор о реализовању практичне наставе са средњим школама са територије суседних општина и помоћ у реализацији исте врше стручне службе општинске управе.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све</p>	<p>Потциљ 4.4: До 2030. значајно повећати број младих и одраслих који имају релевантне вештине, укључујући техничке и стручне, за запошљавање, достојне послове и предузетништво</p>
---	---	---

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, привредни субјекти

Процењена вредност: 1.000.000,00 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 2.1.2 Подршка умрежавању и повезивању привредника укључујући и подршку унапређењу продаје и пласмана производа на домаћим и међународним тржиштима

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Реализација ове мере усмерена је ка унапређењу пословања привредника и унапређењу њихове производње. Пружање подршке снивању удружења

предузетника и других струковних удружења, као и организовање пословних догађаја (семинари, конференције, изложбе), пружиће се подршка привредницима тако што на тим догађајима могу поделити знање, искуства, као и пословне контакте који ће им помоћи у даљем развоју. Удружење би могло да представља место где ће се окупљати МСП и предузетници, затим представници јавног, пословног и цивилног сектора са територије општине и службеници оспособљени да пружају помоћ МСП и предузетницима у изради предлога пројеката и међусобном пословном повезивању и заједничком наступу на тржишту, као и комуникацији са државним, градским и другим субјектима од значаја за оснивање и развој пословања предузетника и МСП. Подршка ће се пружити и кроз организовано учешће на домаћим и међународним сајмовима, преко удружења. Кроз едукације и обуке о коришћењу друштвених мрежа и интернета

може се омогућити привредницима да са самостално едукују и рекламирају своје производе.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 17: Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одржив развој</p>	<p>Потциљ 17.17: Подржати и промовисати делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва, изграђена на искуствима и стратегијама проналажења ресурса за партнерства</p>
---	---	---

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, привредни субјекти

Процењена вредност: 300.000,00 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

8.2 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.2: Конкурентна пољопривреда заснована на добро развијеним прерађивачким капацитетима и модерном механизацијом

Пољопривреда је била главна грана привреде од постанка општине Жабари. Општину Жабари одликује квалитетно пољопривредно земљиште као и повољни климатски и хидролошки услови.

Подручје општине Жабари у Просторном плану Републике Србије је сврстано у оквир сточарско–воћарско/виноградарског макрореона. Са 17.938 ха укупног пољопривредног земљишта доминирају оранице и баште, ливаде, као и воћњаци и виногради. Структуру коришћеног пољопривредног земљишта карактерише велико учешће ораница и башта (94,93%) и воћарства и виноградарства (3,9%), што представља велики потенцијал за развој ратарске, повртарске, воћарске и виноградарске производње. Виноградарство је данас заступљено у мањој мери иако овај крај нуди добре услове за квалитетно гајење винове лозе.

Пољопривреда представља значајну привредну делатност у општини Жабари. Више од 50% становника општине се искључиво или делимично бави пољопривредом и око 58% домаћинстава чине регистрована пољопривредна газдинства.

У протеклом периоду пољопривреда показује бројне знаке заостајања, као што су: смањење обима производње посебно у сточарству, слабости у организовању откупа пољопривредних производа, недовољну повезаност са прерађивачком индустријом, док посебан проблем представља уситњеност поседа пољопривредних газдинстава. У протеклом периоду дошло је и до смањења броја радно способног становништва на сеоском подручју. Све то је довело до смањења обима производње. Стање пољопривредне механизације на територији општине Жабари се одликује великом застарелашћу.

У оквиру овог приоритетног циља општина Жабари спровешће мере које доприносе повећању прихода пољопривредних газдинстава и то кроз унапређење прерађивачких капацитета и модернизацијом мехнизације. Кроз нове инвестиције, субвенције, едукације пољопривредних произвођача и брендирање пољопривредних производа са територије општине реализоваће се мере за унапређење конкурентности пољопривредних газдинстава, које обухватају обнову и изградњу објеката, набавку квалитетних приплодних грла, набавка система за наводњавање, као и подизање вишегодишњих засада. Упоредо са тим, предузеће се мере за повећање капацитета за прераду пољопривредних производа.

Реализација Приоритетног циља 3.2 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР	ЕУ преговарачка поглавља
 <p>Циљ 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду</p>	<p>Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој</p> <p>Поглавље 12: Сигурност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика</p>

Показатељи учинка:

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Број пољопривредних газдинстава, као % укупног броја домаћинстава	Процент	58,09 (2012)	60 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)
Економска величина пољопривредних газдинстава по газдинству	ЕУР	5.145 (2012)	7000 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)
Економска величина пољопривредних газдинстава по годишњој радној јединици	ЕУР	4.356 (2012)	6000 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)
Коришћено пољопривредно земљиште, као % расположивог земљишта пољопривредних газдинстава	Процент	94,8 (2012)	96 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)
Број условних грла по газдинству	Број	3 (2012)	5 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)
Трактори старији од 10 година, као % укупног броја двосовинских трактора	Процент	97,8 (2012)	99 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)
Процент реализације буџетских средстава намењених пољопривреди и рураном развоју у општинском буџету 2023-2030	Процент	10 (2022)	50 (2030)	Извештај општинске управе

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 2.2.1: Унапређење информативно едукативне подршке у области пољопривредне производње и прераде пољопривредних производа

Тип мере: информативно-едукативна

Опис мере:

Пољопривредно земљиште је основни ресурс за пољопривредну производњу. Обим овог ресурса је ограничен, а његова квалитативна својства се могу кориговати само до извесне мере, при чему не без значајних трошкова и последица по животну средину. С друге стране, развој пољопривредно-прехрамбеног сектора директно зависи од расположивости фактора производње, посебно земљишта, и могућности равноправног приступа свих привредних субјеката овом ресурсу под једнаким условима.

Реализација ове мере је усмерена на континуирану едукацију и информисање становништва ради квалитетније производње и прераде пољопривредних производа у циљу обезбеђивања одрживих система за производњу хране, кроз одржавање трибина, и пружање свакодневне стручне подршке, као и обиласку, односно стручном надзору. У наредном периоду у оквиру ове мере реализоваће се и активности усмерене на равијање капацитета пољопривредно саветодавних служби укључујући и развој промотивних и едукативних активности.

Промоција локалне пољопривреде је од изузетног значаја с обзиром на пољопривредни карактер општине и број индивидуалних пољопривредника и пољопривредних газдинстава

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду</p>	<p>Потциљ 2.4: До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла</p>
---	---	---

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Одељење пољопривреде

Процењена вредност: 500.000,00 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 2.2.2: Унапређење финансијских и техничких капацитета за развој конкурентности пољопривредних газдинстава и повећању капацитета за прераду пољопривредних производа

Тип мере: подстицајне

Опис мере:

Карактеристика пољопривредне производња на територији општине током последње две деценије указује на претерано исцрпљивање земљишта јер је употреба стајњака недовољна због смањења сточног фонда, као и одсуство улагања у поправку физичко-

хемијских особина земљишта. Пољопривредна механизација на газдинствима је старија од 10 година. Иако је у задњих неколико година осетно присутна набавка нове пољопривредне механизације и прикључних машина као и помагала за бербу воћа, пољопривредна газдинства још увек не поседују у великој мери механизацију која би значајно утицала на овладавање технологије производње и примену савремених агротехничких мера у циљу повећања приноса. Последњих година присутан је тренд повећања површина под воћем и поврћем што је последица ограничене рентабилности у ратарству као и смањења броја домаћинстава која гаје стоку.

Кроз нове инвестиције, субвенције, едукације пољопривредних произвођача и брендирање пољопривредних производа са територије општине реализоваће се мере за унапређење конкурентности пољопривредних газдинстава, које обухватају обнову и изградњу објеката, набавку квалитетних приплодних грла, набавка система за наводњавање, као и подизање вишегодишњих засада. Упоредо са тим, предузеће се мере за повећање капацитета за прераду пољопривредних производа.

Подршка унапређењу ових капацитета и стварање додатих вредности кроз даљу дораду пољопривредних производа представља изазов за будућност. Потребно је и повећање постојећих капацитета за прераду воћа и поврћа као и изградња нових. Изградња прерадних и складишних капацитета мора ићи у правцу који прати модерне трендове и савремене нормативе прерађивачке индустрије. Мера подразумева финансијску и техничку подршку произвођачима воћа, поврћа, произвођачима пчелињих производа, млека, меса и других пољопривредних производа. Ова мера се односи на технолошки развој и модернизацију пољопривредне производње и прераде.

Реализација ове подстицајне мере омогућиће подршку развоју препознатљивог асортимана воћа и поврћа, повртарских култура и подршка њиховој преради. Планирани су подстицаји за органску производњу, као система одрживе пољопривреде који се базира на високом поштовању еколошких принципа путем рационалног коришћења природних ресурса, употребе обновљивих извора енергије, очувања природне разноликости и заштите животне средине. Активности у оквиру ове мере подразумевају директну подршку за увођење иновација, стандарда, технике и технологије, пружање подршке у припреми и имплементацији пројеката за увођење иновација и проширење прерађивачких капацитета, подршка и подстицаји за набавку машина и опреме за унапређење примарне пољопривредне производње као и изградњу и опремање објеката за унапређење примарне пољопривредне производње и прераде, подизање квалитета расног састава стоке (осемењавање и укрштање са квалитетним расама), подршка за унапређењу расног састава стоке, подршка за очување аутохтоних раса стоке, подршка удруживању.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду</p>	<p>Потциљ 2.4: До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим</p>
---	---	--

	катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла
--	--

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, Одељење пољопривреде

Процењена вредност: 6.000.000,00 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 2.2.3: Организационо јачање у области пољопривредне производње

Тип мере: информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Општина Жабари је оформила Комисију за израду програма мера подршке пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Жабари. Ова мера усмерена је на подршку креирању тржишних ланаца и развоју логистичке подршке сектору пољопривреде. Намера је да се формира ефикасан систем веза у производном ланцу путем удруживања. Мера обухвата и подршку процесима развоја различитих модела удруживања (удружења, пољопривредне задруге, кластери).

У домену јачања производних ланаца активности се пружају у правцу јачања капацитета задруга како би постале финансијски, тржишни и саветодавни сервис задругара и развоја интелигентних електронских платформи за пласман производа. Потенцијални корисници мере подршке односно циљна група јесу физичка лица, регистровани пољопривредни произвођачи, односно регистрована породична пољопривредна газдинства као и правна лица.

Између осталих активности за спровођење мере обухватају и израду Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за општину, као и:

- одређивање контакт особа у Општинској управи за размену информација о могућностима конкурисања за опрему и средства за прераду пољопривредних производа доступних код других нивоа власти и из других извора финансирања;
- пружање стручне, техничке и административне подршке општине индивидуалним пољопривредницима и пољопривредним газдинствима у обезбеђивању спровођења процеса сертификације пољопривредних производа
- формирање мреже руралних центара у сеоским месним заједницама на територији општине Жабари који ће пружати бесплатну информативну, стручну, и техничку подршку пољопривредним произвођачима. Подршка ће обухватити информисање пољопривредника о уредбама, субвенцијама, правилницима Министарства пољопривреде, као и техничку подршку у попуњавању образаца и захтева у циљу аплицирања за подстицајна средства и субвенције Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде
- успостављање нових и јачање постојећих асоцијација у сектору аграра кроз удружења и задруге у циљу модернизације и едукације пољопривредних

произвођача, набавке инпута за пољопривредну производњу, пласмана пољопривредних производа, заједничко коришћење опреме, заједничко истраживање тржишта и заједнички пласман робе.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду</p>	<p>Потциљ 2.4: До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла</p>
---	---	---

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, Одељење пољопривреде, удружења, задруге

Процењена вредност: 4.000.000,00 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

8.3 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.3: Туристички потенцијал општине Жабари адекватно искоришћен и доприноси квалитетнијем животу становништва

У наредном периоду општина Жабари ће уложити напоре и ресурсе да поред пољопривреде омогући и унапреди услове за развој и промоцију туристичке понуде у циљу привредног раста. У оквиру овог приоритетног циља радиће се на стварању услова у општини Жабари који доприносе развоју искоришћавању постојећег и унапређењу туристичког потенцијала као и повећању прихода од туризма.

У наредном планском периоду општина ће дефинисати приоритете и правце развоја одрживог туризма у општини Жабари, затим ће подржати уређење бициклистичких и планинарских стаза, унапредити туристичку сигнализацију, и подржати развој остале туристичко-рекреативне инфраструктуре.

Мере за развој туристичке понуде ће бити комплементарне са мерама подршке регистрованим пољопривредним газдинствима за раст производње и конкурентности. Ове мере се превасходно фокусирају на резултате на пољу укључивања регистрованих пољоприврених газдинастава у систем подршке руралном развоју, развој, продају и позиционирање на тржишту локалних производа, као и изградњу и отварање прерадних и продајних објеката.

Додатно, у оквиру овог приоритетног циља обезбедиће се подстицаји за унапређење смештајних капацитета, као и подстицаји за развој производа и услуга који доприносе унапређењу туристичке понуде (сувенири, локални производи и сл.).

Реализација Приоритетног циља 2.3 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР	ЕУ преговарачка поглавља
 Циљ 8: Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све	Поглавље 20 Предузетништво и индустријска политика

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Просечан број ноћења туриста (домаћи/страни)	Број	0/0 (2022)	10/2 (2030)	Општине и региони у Србији, РЗС (DevInfo)
Број категорисаних смештајних капацитета	Број	0 (2022)	2 (2030)	Туристичка организација Жабари
Приходи од боравишне таксе [AM2]	РСД	0 (2022)	0 (2030)	Одељење за буџет и финансије и одсек локалне пореске администрације
Број функционалних туристичких тура које укључују понуду Браничевског округа	Број	0 (2022)	2 (2030)	Турсистичка организација Жабари
Број уређених и на адекватан начин обележених туристичких локалитета	Број	0 (2022)	10 (2030)	Турсистичка организација Жабари

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 2.3.1: Подршка развоју иновативног и одрживог туристичког концепта општине Жабари уз неговање народне традиције и домаће радиности

Тип мере: информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Креирање и развој одрживих туристичких концепата представљају важан сегмент укупног развоја општине и неодвојиви је део привреде. Узимајући у обзир да Општина не поседује значајан, природни, археолошки и спортско-рекреативни потенцијал за даљи развој ове делатности могућност за развој туризма треба тражити у културно уметничким садржајима које општина нуди. Општина располаже недовољно коришћеним потенцијалима у области руралног туризма око којег се може изградити и развити иновативна и одржива туристичка понуда. На територији општине постоји велики број сеоских домаћинстава, а која би могла да прилагоде своје капацитете за смештај туриста из иностранства, али и из Србије.

Рурални туризам, односно туризам који се развија на селу и у природи, је неискоришћени потенцијал општине Жабари. Рурални туризам зависи од лепоте природе, наслеђа, културе, руралних активности односно живота локалног

становништва. Јединствени обичаји, богатство природе и огромно културно историјско наслеђе у општини су огроман потенцијал на који треба посебно обратити пажњу у наредном периоду, кроз развој и промоцију различитих тура, развој етно села и етно домаћинства, промоцију културе и обичаја и дигитализацијом понуде. Процес изградње брэнда је од изузетне важности за настојање да општина Жабари буде препознатљив акао значајна туристичка дестинација у Србији.

У оквиру ове мере реализоваће се следеће активности:

- Израда документа јавне политике у области развоја туризма који ће дефинисати приоритете и правце развоја одрживог туризма у општини Жабари.
- Развој концепта понуда винарија у сврху развоја туризма у општини
- Развој селективних облика туризма (викенд, спортски и рекреативни туризам и туризам на сеоским домаћинствима) за циљне групе туриста/посетилаца
- Валоризација културног наслеђа и манифестација
- Евидентирање домаћинства са капацитетима да обезбеде пружање услуге смештаја,
- Успостављање евиденције власника смештајних објеката са спецификацијом капацитета и категорије;
- Успостављање сарадње са власницима смештајних капацитета и Ловачким удружењем са територије општине

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Туристичка организација општине Жабари, привредни субјекти

Процењена вредност: 1.200.000,00 РСД за израду планског документа. Након израде планског документа биће утврђена вредност потребна за реализацију кључних препорука.

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средствма конкурси ресорних министарстава, доступна средства Министарства омладине и туризма, доступна средства Министарства за јавна улагања и Министарства културе

Период спровођења: 2023-2030

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 8:
Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Потциљ 8.9:
До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

МЕРА 2.3.2: Развој квалитетне и приступачне туристичке инфраструктуре у општини Жабари

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Реализација ове мере усмерена је на стварању бољих услова за развој туризма у општини Жабари; реконструкција и уређење путева који ће учинити домаћинства као туристичке производе приступачнијим посетиоцима, као и адекватно обележавање рута, стаза и путева су предуслов за развој ове гране привреде.

Конкретно, уредити бициклистичке и планинарске стазе којима се повезују насеља у општини и које воде до уређених видиковаца. Наравно, адекватно обележене поменуте стазе, винске и ракијске руте, као и путокази у Четерешкој шуми, али и инфо табле су обавезне за свеобухватну реализацију.

У циљу реализације ове мере превасходно ће бити потребно изградити свеобухватну анализу која би требала да дефинише локације, односно руте, стазе и путеве које је потребно уредити, додатно обележити и учинити доступнијим за туристичке посете.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 8:

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Потциљ 8.9:

До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, Туристичка организација општине Жабари, привредни субјекти, доступна средства Министарства омладине и туризма, доступна средства Министарства за јавна улагања и Министарства културе

Процењена вредност: 1.200.000,00 РСД за израду анализе. Након израде анализе биће могуће проценити средства потребна за уређење и обележавање идентификованих локација.

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, доступна средства Министарства омладине и туризма, доступна средства Министарства за јавна улагања и Министарства културе

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 2.3.3: Унапређење капацитета за пружање квалитетних и иновативних туристичких услуга

Тип мере: информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Кроз реализацију ове мере, Туристичка организација општине Жабари ће настојати да пружи подршку свим пружаоцима туристичких услуга на територији општине Жабари, како би се квалитет пружања туристичких услуга подигао на виши ниво.

То подразумева, уз подстицајна средства, и информативно-едукативне садржаје, али и међусобно повезивање зарад размене знања и искустава, савета и идеја, како би настао тренд свакодневног подизања квалитета туристичких услуга на територији општине Жабари.

У оквиру ове мере биће реализоване следеће активности:

- подршка успостављању сарадње власника смештајних објеката и удруживању у циљу заједничког наступа и маркетинга
- унапређење сарадње са туристичким дестинацијама у окружењу
- пружање стручне, техничке и саветодавне помоћи власницима смештајних објеката да припреме документацију и добију категоризацију објеката смештаја;

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 8:

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Потциљ 8.9:

До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Туристичка организација општине Жабари, привредни субјекти

Процењена вредност: у оквиру редовних активности

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава, доступна средства Министарства омладине и туризма, доступна средства Министарства за јавна улагања и Министарства културе

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 2.3.4: Унапређење промоције туристичке понуде и развој манифестационог туризма, укључујући и побољшање сарадња са туристичким дестинацијама у окружењу

Тип мере: информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

У циљу унапређења препознатљивости општине Жабари као туристичке дестинације у оквиру ове мере планирано је унапређење у презентацији, интерпретацији и развоју циљаних туристичких програма, као и у њиховој промоцији.

Обједињавање туристичких рута и понуде смештаја, исхране и производа засноване на повећању ноћења, уз постојеће културно уметничке манифестације је један од циљева развоја туризма. Комплетирањем туристичког садржаја створиће се комплетан туристички производ и очекивани дужи боравак туриста. Сарадња Туристичке организације са туристичким чиниоцима неопходна је ради стварања јединствене туристичке понуде примамљиве за већи број домаћих и страних туриста.

Реализација ове мере подразумева различите видове комуникације са циљаном популацијом потенцијалних корисника туристичких производа општине на бази јединствене поруке (слогана), којом се на најбољи начин приказује садржајност и квалитет туристичке понуде. Израда видео спотова који промовишу културно-историјске и природне лепоте, обичаје, митове и легенде, гастрономију, манифестације и догађаје допринеће већем броју домаћих и страних туриста.

Активности у оквиру ове мере:

- Развој маркетиншког концепта туристичке понуде општине,
- Развој, брендирање и пласман локалних производа и тура у циљу туристичке промоције општине,
- Развој и коришћење дигиталних алата за промоцију и комуникацију.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 8:

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Потциљ 8.9:

До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Туристичка организација општине Жабари, привредни субјекти

Процењена вредност: 1.380.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава (Министарства омладине и туризма, Министарства за јавна улагања и Министарства културе)

Период спровођења: 2023-2030

9 Развојни правац: Урбани и развој комуналне инфраструктуре

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ Урбани и развој комуналне инфраструктуре

Развој инфраструктуре представља основу развоја свих осталих области и чини интегрални део и спону свих приоритета, међутим у Плану развоја инфраструктура је постављена као засебни приоритет са фокусом на унапређење квалитета постојеће саобраћајне и комуналне инфраструктуре, осавремењавање постојећих енергетских капацитета.

Општина Жабари је добро повезана са свим деловима и путним правцима у Србији међутим и поред значајних улагања у путну инфраструктуру путни правци, локални и државни захтевају константе активности на реконструкцији, санацији и уређењу. У наредном периоду је потребно извршити оспособљавање путних правца новим пресвлачењем асфалта и асфалтирати делове путева где не постоји асфалт.

У делу организованог водоснабдевања су присутни значајни проблеми, док канализациона мрежа за најважнија насеља није завршена. Све ово намеће неопходност да се у наредном периоду као један од најважнијих приоритета истакне и унапређење система водоснабдевања и обезбеђивања здраве пијаће воде у насељима као и да се заврше послови на изградњи канализације.

Снабдевање енергијом је за сада само у виду електричне енергије. Постојећи електроенергетски објекти задовољавају потребе потрошача међутим напајање је непоуздано и незадовољавајућег квалитета, са великим губицима електричне енергије на мрежи. Ови проблеми ће у наредном периоду бити решети кроз реконструкцију постојеће мреже, заменом стубова бетонским и повећањем пресека проводника, као и изградњом нових објеката. Обновљиви извори електричне енергије у претходном периоду нису коришћени, мада за то постоје услови, пре свега за коришћење енергије из био масе и целулозних отпадака у пољопривреди, соларне и енергије ветра.

У плану је и увођење гасовода али динамика реализације зависи од динамике изградње магистралног вода који пролази кроз територију општине.

У оквиру овог развојног правца идентификовано је четири приоритетна циља и седам мера.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	МЕРА
3.1: Унапређено управљање водом и задовољавајући квалитет воде	Мера 3.1.1: Модернизација, реконструкција и редовно одржавање водоводног система, унапређење система водоснабдевања у општини Жабари
3.2: Унапређено стање животне средине и квалитета живота грађана изградњом канализационе мреже	Мера 3.2.1: Завршетак израде пројектно техничке документације за изградњу канализације у свим насељима општине Жабари и завршетак канализационе мреже са пречистачима отпадних вода у свим насељеним местима
3.3: Квалитетно и стабилно снабдевање електричном енергијом укључујући и довољно коришћење обновљивих извора енергије	Мера 3.3.1: Унапређење система за снабдевање електричном енергијом
	Мера 3.3.2: Спровођење мера енергетске ефикасности на објектима јавне намене и приватним домаћинствима
	Мера 3.3.3: Креирање подстицаја за коришћење обновљивих извора енергије
	Мера 3.3.4: Унапређење свести и информисаности грађанства о значају енергетске ефикасности
3.4: Квалитетна путна инфраструктура опакшава транспорт путника и робе	Мера 3.4.1: Изградња, реконструкција и редовно одржавање локалних путева и улица и некатегорисаних путева на целој територији општине Жабари и израда планских докумената и недостајуће пројектно техничке документације

9.1 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1: Унапређено управљање водама и задовољавајући квалитет воде

У времену климатских промена које утичу на количину воде која се може користити за пиће као и ниске свести становништва и привреде о важности заштите подземних и надземних вода од загађења приоритетни циљ је унапређење водоснабдевања како би се свим заинтересованим грађанима и привреди обезбедило континуирано снабдевање довољном количином воде за пиће.

На подручју општине Жабари до сада су се развијали искључиво аутономни водоводи за већа насеља, док су се сеоска насеља снабдевала или индивидуално, из бунара или из мањих групних водовода, грађених за потребе мањег броја домаћинстава. Квалитет воде из водовода највећим делом је задовољавајући међутим поједина насеља још увек немају сигурно снабдевање здравом пијаћом водом због загађених изворишта.

Водоводи у свим насељима ослањају се на изворишта подземних вода у алувиону Велике Мораве, стање квалитета је или на граници прихватљивог или има повремено и пробоја МДК по параметру нитрата, што даје индикацију да су изворишта угрожена властитим оптадним водама насеља, због тога што нема канализације, већ се отпадне воде уводе у подземне токове или директно или индиректно. Дужина водоводне мреже је 89 км, и на водоводну мрежу прикључено је укупно 2.896 домаћинстава.

Због тога је у наредном периоду приоритет општине Жабари је унапређење квалитета пијаће воде као и осигурање безбедног водоснабдевања. Санитација насеља и успостављање зона заштите (посебно зоне непосредне и уже заштите) најважнији су предуслови за поуздано функционисање свих алувијалних изворишта.

Реализација Приоритетног циља 3.1 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све	Поглавље 27: Животна средина

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Дужина водоводне мреже	км	84,6 (2022)	96,2 (2030)	Општине у Србији (DevInfo)
Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу	Број	2.851 (2022)	3.334 (2030)	Општине у Србији (DevInfo)
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу, као % укупног броја домаћинстава	Процент	74,9 (2022)	87,5 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 3.1.1: Модернизација, реконструкција и редовно одржавање водоводног система, унапређење система водоснабдевања у општини Жабари

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Реализација ове мере омогућиће модернизацију и редовно одржавање водоводног система и тиме допринети унапређењу водоснабдевања у општини Жабари. Мера ће бити реализована улагањем ресурса у изградњу и проширење водовода у свим насељима укључујући и изградњу нових експлоатационих бунара и санацију постојећих чиме ће допринети унапређењу доступности водоводне мреже за становнике општине Жабари.

Неопходно је да се постојећа водоводна мрежа и опрема која је саставни део водоводног система редовно одржава, модернизује и реконструише као би становништво на територији општине у местима у којима постоји изграђен систем водоснабдевања имали континуирано и несметано водоснабдевање.

Велики проблем у општини Жабари представља и старост водоводне мреже и опреме. Део водоводне мреже је изграђен од цементно-азбестних и цинканих цеви, што представља велики ризик и по здравље становништва, а и због њихове дотрајалости. Предузеће које се бави водоснабдевањем на територији општине Жабари има велике потешкоће у раду. Кварови на тим деловима водоводне мреже су веома чести, тешко се проналазе адекватни делови, поготово делови за решавање кварова на цементно-азбестним цевима. Поред проблема у водоснабдевању становника чести кварови представљају и велики финансијски проблем предузећу, јер су издаци за поправку таквих кварова изузетно велики.

Претходних година урађена је Студија процене стања водоводних система на територији општине Жабари и на основу ње је одрађен пројекат за замену 27 километара водоводне мреже изграђене од цементно азбестних и цинканих цеви што и представља приоритет за замену. Реализацијом пројекта у многome ће се смањити губици у мрежи, смањити трошкови поправки тих старих цеви и што је најбитније побољшаће се квалитет водоснабдевања становништва, због смањења кварова и повећањем квалитета воде што ће се позитивно одразити и на здравље становништва.

Систем водоснабдевања на територији општине тренутно постоји у 7 насеља (Породин, Витежево, Жабари, Симићево, Ореовица, Александровац и Влашки До), што значи да постоје 7 изворишта са исто толико утопних пумпи и 7 базена (резервоара) где је неопходно да се опрема одржава и континуирано модернизује. Модернизацијом изворишта, набавком новије опреме смањиће се кварови на пумпама које служе за црпљење воде из изворишта и дистрибуирају је даље у водоводну мрежу. Набавка нових пумпи и пратеће опреме допринеће обезбеђивању континуираног водоснабдевања становништва као и смањењу трошкова предузећа везано за потрошњу електричне енергије, јер савременији уређаји штеде електричну енергију.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све</p>	<p>Потциљ 6.1: До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све</p> <p>Потциљ 6.4 До 2030. битно повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима и обезбедити одрживу експлоатацију воде и снабдевање слатком водом како би се одговорило на несташицу воде и у знатној мери смањило број људи који се суочавају са несташицом воде</p> <p>Потциљ 6.б Подржати и појачати учешће локалних заједница у унапређивању управљања водоснабдевањем и санитацијом</p>
---	--	---

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, ЈКП „Комуналац“ Жабари, привредни субјекти

Процењена вредност: 6.250.000,00 РСД (2023)

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

9.2 ПРИРОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.2: Унапређено стање животне средине и квалитета живота грађана изградњом канализационе мреже

Стање и квалитет канализационе мреже у општини Жабари је веома лоше. Само 4,6% домаћинстава од укупног броја домаћинстава су прикључени на канализациону мрежу, док савремена канализациона мрежа постоји само у насељу Жабари. Обухват домаћинстава канализационим системима износи мање од 10% на нивоу општине, што је један од најмањих обухвата канализацијом у Србији. Сем најужег дела Жабара које има канализацију за отпадне воде, остала насеља немају канализационе системе, већ се ради о појединачним краћим крацима канализације, који се упуштају без пречишћавања у оближње канале система за одводњавање. У осталим насељима отпадне воде се сакупљају у септичким јамама, које су готово без изузетка - непрописне, јер није обезбеђена њихова вододрживост, због тога је стање санитације насеља незадовољавајуће, што све озбиљније угрожава локална изворишта подземних вода.

Овакво стање система канализације намеће потребу завршетка изградње канализације у свим насељима општине Жабари и завршетак канализационе мреже са пречистачима отпадних вода у свим насељеним местима.

Реализација Приоритетног циља 3.2 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

	<p>ЦОР</p>	<p>ЕУ преговарачка поглавља</p>
	<p>Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све</p>	<p>Поглавље 27: Животна средина</p>

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Дужина канализационе мреже	м	5.446 (2020)	81.563 ⁵⁸ (2030)	Општине у Србији (DevInfo) Пројекат чиста Србија
Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу	Број	178 (2022)	4.836 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава	Процент	2,87 (2022)	78,03 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 3.2.1: Завршетак израде пројектно техничке документације за изградњу канализације у свим насељима општине Жабари и завршетак канализационе мреже са пречистачима отпадних вода у свим насељеним местима

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Изградња канализације на територији општине Жабари је кључни задатак који ће допринети очувању животне средине, очувању надземних и подземних водотокова као и унапређењу живота становништва на територији општине. Реалквација ове мере комплементарна је са мером 4.1.2.

У наредном периоду локална самоуправа треба да заврши све послове везано за израду плана канализације и спроведе мере на реализацији истог. Истовремено радиће се на подизању свести грађана и грађанки као и на едукацији деце у образовним установама о последицама негативних утицаја отпадних вода на загађење животне средине.

Тренутно је систем канализације изграђен само у делу насеља Жабари (мање од половина насеља је покривена канализационом мрежом). Фекална вода из мреже се улива у сабирни колектор-фекалну станицу и даље се одводи у систем за пречишћавање „Мокро поље“. Тамо барска трска процесима разградње пречишћује санитарну отпадну воду и она даље отиче у ободни канал. Постојећи систем је пројектован за санитарно фекалне воде из домаћинства али није ретко да су становници на канализациону мрежу прикључили и своју кишну канализацију што прави велике проблеме током кишних периода јер је доток воде у фекалну станицу тада веома велики.

Старост постојеће мреже и неулагање у комплетан систем представља огроман проблем који резултира честим кваровима на фекалним пумпама.

Реализација планираног пројекта подразумева да сва насеља на територији општине буду повезана на јединствени систем канализације који би отпадне воде водио у сабирни колектор где би се та вода фабрички пречишћавала и као пречишћена уливала у ободни канал, решиће у многоме горуће проблеме у вези пречишћавања воде на територији општине.

⁵⁸ У зависности од спровођења пројекта „Чиста Србија“

Реализација мере ће допринети да се сва отпадна вода улива у један контролисани систем, тиме ће се заштитити водотокови јер септичке јама у многоне загађују подземне водотокове, а цистерне које одводе воду из септичких јама и које власници уливају у надземне водотокове загађују исте чиме се шири и несносан смрад у делу где се те воде из цистерна упуштају.

Након изградње канализационог система реализоваће се активности на едукацији становништва, направиће се програми по којима ће се омогућити олакшице за прикључење на тај систем, јер ће то сигурно бити и финансијски проблем за већи део становништва (велики део старачких домаћинстава на територији општине).

Након реализације пројекта, инспекцијске службе ће уложити напоре усмерене ка редовној контроли испуштања отпадне воде привредних субјеката, посебно кланица које послују на територији општине, јер су оне веома велики загађивачи.

Такође, активности у оквиру ове мере обхватају и:

- Континуирано опремање и едукација инспектора у области контроле квалитета вода
- Унапређена ефикасност рада инспекцијских служби
- Спровођење информативних кампања и едукативних програма о значају заштите вода од загађивања

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све</p>	<p>Потциљ 6.3 До 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу мери свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу</p> <p>Потциљ 6.6 Подржати и појачати учешће локалних заједница у унапређивању управљања водоснабдевањем и санитацијом</p>
---	--	---

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, ЈКП „Комуналац“ Жабари, привредни субјекти

Процењена вредност: Пројекти су тренутно на провери код надлежног министарства у оквиру пројекта „Чиста Србија“, тако да ће се тачна вредност знати када се финализира израда.

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

9.3 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.3: Квалитетно и стабилно снабдевање електричном енергијом укључујући и довољно коришћење обновљивих извора енергије

Општина Жабари суочава са проблемом недовољно квалитетног и нестабилног снабдевања електричном енергијом као и енергетски неефикасном јавном инфраструктуром. Сходно томе приоритет у наредном периоду биће што реконструкција постојеће мреже, замена стубова бетонским и повећање пресека проводника, као и изградњом нових објеката. Такође у наредном периоду наставиће се на реализацији активности повезаних са гасификацијом општине Жабари.

Обновљиви извори електричне енергије у претходном периоду нису коришћени, мада за то постоје услови, пре свега за коришћење енергије из био масе и целулозних отпадака у пољопривреди, соларне и енергије ветра

Енергетска ефикасност усмерена је на минималну потрошњу енергије, уз услов да ниво привредних активности, рада и живљења остане исти или се побољша. Енергетска ефикасност представља један од приоритетних циљева општине Жабари, јер је општина посвећена усаглашавању са регулативама и директивама Републике Србије и ЕУ које се односе на енергетски сектор и стоге је приоритет општине да допринесе у смањењу штетне емисије гасова у атмосферу.

У оквиру овог приоритетног циља општина Жабари ће превасходно радити на подизању свести, информисању и едукацији грађана о значају унапређења енергетске ефикасности, и коришћења обновљивих извора енергије а потом и на креирању мера и програма који ће бити усмерени на унапређење енергетске ефикасности на објектима јавне намене и приватним домаћинствима као и креирању подстицаја за коришћење обновљивих извора енергије. Једна од мера енергетске ефикасности субвенционисање грађана за замену фосилних горива, увођење димњака са стандардом у домаћинствима, замену столарије и постављање термоизолационих фасада у циљу побољшања енергетске ефикасности индивидуалних објеката за становање и смањења коришћених енергената.

Реализација Приоритетног циља 3.3 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР	ЕУ преговарачка поглавља
 Циљ 7: Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све	Поглавље 15: Енергетика

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Број замењених стубова	Број	0 (2022)	50 (2030)	Извештај општинске управе
Број прикључака на гасификациону мрежу	Број	0 (2022)	500 (2030)	Извештај општинске управе
Број јавних зграда на којима је извршена обнова у смислу	Број	0 (2022)	1 (2030)	Извештај општинске управе

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
унапређења енергетске ефикасности				
Број приватних домаћинстава која су добила подршку за унапређење енергетске ефикасности	Број	34 (2022)	59 (2030)	Извештај општинске управе
Број пројеката финансираних на основу конкурса за унапређење енергетске ефикасности стамбених зграда, породичних кућа и станова	Број	0 (2022)	3 (2030)	Извештај општинске управе

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 3.3.1: Унапређење система за снабдевање електричном енергијом

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

За унапређење система снабдевања електричном енергијом Општина Жабари ће пружити свестрану подршку у домену њене надлежности. Планирање и извршење унапређења система одрадиће Електропривреда Србије.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 7: Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све</p>	<p>Потциљ 7.1 До 2030. обезбедити универзални приступ јефтиним, поузданим и модерним енергетским услугама</p>
---	--	--

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Електропривреда Србије

Процењена вредност: Процена вредности зависи од пројекта Електропривреде Србије

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

Мера 3.3.2: Спровођење мера енергетске ефикасности на објектима јавне намене и приватним домаћинствима

Тип мере: институционално-управљачко-организациона / подстицајна

Опис мере:

Енергетске ефикасности објеката јавне намене постиже се спровођењем мера које доводе до уштеде енергије и њеног рационалног коришћења. Ова мера узима у обзир све улоге које локална самоуправа има или може имати, а које су важне за унапређење ситуације у погледу трошковне ефикасности потрошње енергије и енергената, као и за смањење утицаја на животну средину и за обезбеђивање сигурности и квалитета снабдевања енергијом и енергентима.

Мера подразумева израду програма и пројеката субвенционисања грађана за замену фосилних горива, увођење димњака са стандардом у домаћинствима, замену столарије и постављање термоизолационих фасада у циљу побољшања енергетке ефикасности индивидуалних објеката за становање и смањења коришћених енергената.

Ова мера је приоритизована као кључна, зато што је, у складу са регулативама и директивама Републике Србије и ЕУ, које се односе на енергетски сектор.

Оквирне активности подразумевају реконструкција и адаптација јавних објеката и институција (образовне институције, спортски терени, културно - историјски споменици и јавни културни објекти, установе социјалне заштите, установе здравствене заштите, административни објекти итд.) и субвенционисање грађана за енергетску санацију породичних кућа и стамбених зграда (мере подршке за пројекте уређења фасаде и замене столарије; замена индивидуалних ложишта на дрва и угаљ, ложиштима на пелет и др.) као и подстицање коришћења енергије из обновљивих извора енергије (субвенционисање домаћинства и бизнис сектора у изградњи соларних панела).

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 7:

Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све

Потциљ 7.3

До 2030. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Министарство рударства и енергетике, привредни субјекти

Процењена вредност: 6.000.000,00 РСД у 2023. (3.000.000,00 из буџета ЈЛС, 3.000.000,00 РСД обезбеђено конкурсом министарства)

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

Мера 3.3.3: Креирање подстицаја за коришћење обновљивих извора енергије

Тип мере: подстицајна

Опис мере:

Реализација ове мере подразумева подстицање коришћења енергије из обновљивих извора енергије (субвенционисање домаћинства и бизнис сектора у изградњи соларних панела). Општина Жабари је у претходној години у сарадњи са министарством већ субвенционисала домаћинства у набавци и уградњи соларних панела. У плану је да се настави и да проценат коришћења обновљивих извора енергије износи 50% коришћење енергије.

Мера се односи и на подршку привредним субјектима за коришћење ОИЕ и инсталирање постројења за производњу енергије коју могу користити за сопствену потрошњу, али и за пласирање вишкова у мрежу.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 7:

Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све

Потциљ 7.2

До 2030. значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа, Министарство рударства и енергетике, привредни субјекти

Процењена вредност: 600.000,00 РСД у 2023. години

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 3.3.4: Унапређење свести и информисаности грађанства о значају енергетске ефикасности

Тип мере: информативно-едукативна

Опис мере:

Мера подразумева развој и реализацију програма и кампања које ће циљним групама на јасан и прихватљив начин објаснити важност, предности и бенефите енергетске ефикасности. Ова мера ће се реализовати кроз одржавање радионица на годишњом нивоу уз израду промотивног, едукативног материјала; организовање промотивне кампање у току године на тему енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије уз постављање билборда и постера. Такође, финансијска подршка, као и награда за конкурсне радове који промовишу енергетску ефикасност за ђаке и студенте, постављање јавног дисплеја, у циљу презентовања енергетске потрошње.

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)
мере: Локална самоуправа, Министарство рударства и енергетике, привредни субјекти

Процењена вредност: 7.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

9.4 ПРИРОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.4: Квалитетна путна инфраструктура олакшава транспорт путника и робе

Укупна дужина путева је 250,7 km од чега је државних путева 48 km (2. реда) и локалних категорисаних у дужини од 202,7 km. Сви путеви из државне мреже путева су са савременим, асфалтним, коловозом док је из фонда општинских путева асфалтирано 91,1 km или 44,9% од укупне дужине општинских путева. Јавни превоз на територији општине одвија се и организован је као приградски

За становништво општине Жабари је од изузетне важности да се у наредном планском периоду настави са реконструкцијом саобраћајне инфраструктуре у циљу унапређења њеног квалитета и повећања безбедности свих учесника у саобраћају.

Општински путеви представљају најважније саобраћајнице у насељеним местима. Путеве овог ранга поред развоја путне мреже у смислу повећања укупне дужине општинских путева неопходно је унапредити и у погледу реконструкције основних елемената трасе. У оквиру овог приоритетног планира се реконструкција путних праваца II А реда Велика Плана – Петровац на Млави као и Свилајнац – Пожаревац, у делу који се односе на општину Жабари, којом ће се омогућити ефикаснији саобраћај за грађане општине Жабари. Циљ општине Жабари је да се „асфалт доведе“ до центра сваког села, као и да се обезбеде квалитетни путеви до свих значајних локалитета у општини.

Реализација Приоритетног циља 3.4 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 9: Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације	Поглавље 14: Транспортна политика

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Дужина путева са савременим коловозом	км	135 (2020)	200 (2030)	Општине и региони у Србији, РЗС (DevInfo)
Дужина општинских путева са савременим коловозом	км	91,1 (2021)	150 (2030)	Општине, РЗС
Дужина изграђених саобраћајница које су у надлежности општине	км	20,3 (2022)	30 (2030)	Извештај општинске управе
Дужина санираних и одржаваних некатегорисаних путева	км	10 (2022)	30 (2030)	Извештај општинске управе

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 3.4.1: Изградња, реконструкција и редовно одржавање локалних путева и улица и некатегорисаних путева на целој територији општине Жабари и израда планских докумената и недостајуће пројектно техничке документације

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Имајући у виду да насељеност простора карактерише 15 насељених места са 17 месних заједница, квалитет локалних саобраћајница детерминише средњи степен изграђености. Оптимизација развоја саобраћаја на територији општине Жабари, према потребама локалне заједнице као и програмима развоја Републике Србије подразумева висока

улагања која значајним делом улазе у опредељења општине да се саобраћајна мрежа у овој регији учини бољом и ефикаснијом.

У оквиру ове мере планира се реконструкција путних праваца II А реда Велика Плана – Петровац на Млави као и Свилајнац – Пожаревац, у делу који се односе на општину Жабари, којом ће се омогућити ефикаснији саобраћај за грађане општине Жабари. Сваке године се из буџета општине реконструишу и изграде локални путеви и улице у свим насељима на територији општине. Општина Жабари сваке године у буџету предвиђа средства за летње и зимско одржавање путева и улица на територији општине као и за ревитализацију некатегорисаних путева и улица на територији општине Жабари. Реализација ове мере подразумева и израду планских докумената и недостајуће неопходне пројектно техничке документације.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 9:

Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

Потциљ 9.1

Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на јефтиним и једнаком приступу за све

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Процењена вредност: 50.000.000,00 РСД (2023)

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства

Период спровођења: 2023-2030

10 Развојни правац: Заштита животне средине

РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ Заштита животне средине

Заштита животне средине је један од приоритета чији је циљ смањење нивоа загађења ваздуха, воде и земљишта, одрживо управљање отпадом и отпадним водама као и смањење утицај климатских промена.

Очување, заштита и рационално коришћење природних ресурса стална су активност локалне заједнице и њених грађана. То подразумева одговорнији приступ свих али и активности на подизању и јачању еколошке свести и

знања из ове области, регулисано питање прикупљања, одлагања и транспорта комуналног отпада и решавање проблема дивљих депонија.

Овај развојни правац усмерен је на решавање јасно изражених проблема у области комуналне инфраструктуре решавајући кроз унапређење и уређење система водоснабдевања и обезбеђивања здраве пијаће воде у насељима, изградњом канализације, побољшањем и унапређењем путне инфраструктуре, гасификацијом подручја и побољшањем снабдевања електричном енергијом.

У оквиру овог развојног правца идентификовано је три приоритетна циља и седам мера.

Општину Жабари карактерише богатство природних ресурса. Пољопривредно земљиште, речни токови су само неки ресурси на којима Жабари могу да остваре инетресе у области економског развоја. Међутим, неки од ових ресурса се суочавају са потенцијалним опасностима од загађења, док се поједини ресурси неконтролисано користе. У наредном периоду како би допринела унапређењу стања животне средине општина Жабари ће ресурсе усмерити на одрживи развој и одговорно управљање отпадом и отпадним водама, одрживо коришћење природних ресурса као и спровођење активности којима ће се допринети смањењу утицаја климатских промена и степена угрожености биодиверзитета. Општина Жабари ће предузети И низ активности у циљу очувања, заштите и рационалног коришћења природних ресурса. У том циљу се ће радити и на регулисању питања прикупљања, одлагања и транспорта комуналног отпада.

У испуњењу овог стратешког циља је веома битно активно учешће становништва, тако да је један од циљева у наредном периоду и подизање нивоа еколошке свести и знања из области заштите животне средине како би се и становништво активно укључило у процес очувања природних ресурса.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ	МЕРА
4.1: Унапређење капацитета и повећана свест грађана у последу одрживог развоја и одговорног утицаја отпадом и отпадним водама	Мера 4.1.1: Уклањање, санирање и рекултивација дивљих депонија и смећништа
	Мера 4.1.2: Развој и спровођење мера за развој система за пречишћавање отпадних вода
4.2: Одрживо коришћење природних ресурса и смањење утицаја климатских промена и степена угрожености биодиверзитета	Мера 4.2.1: Уређење и заштита природних локалитета заштитом и одржавањем пољопривредног земљишта општине, уређењем водотокова и шиворшћа
	Мера 4.2.2: Развој и спровођење мера заштите земљишта од деградације, пошумљавање општине Жабари и унапређење структуре шума
	Мера 4.2.3: Модернизација система за заштиту од непогода
4.3: Висока свест и знање грађана и привреде о заштити животне средине	Мера 4.3.1: Подизање свести и укључивање грађана, привреде и шире јавности у циљу боље заштите животне средине и очувања природних ресурса подручја
	Мера 4.3.2: Подизање нивоа знања становништва и привреде из области заштите животне средине и одрживог коришћења природних ресурса

10.1 ПРИРОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.1: Унапређени капацитети и повећана свест грађана у погледу одрживог развоја и одговорног управљања отпадом и отпадним водама

Стање санитације у општини Жабари је веома лоше. Канализациона мрежа постоји само у насељу Жабари у дужини од 5,161 метара и на њу је прикључено 156 прикључака, док остала насеља немају канализацију. Обухват домаћинства канализационим системима износи мање од 10% на нивоу општине, што је један од најмањих обухвата канализацијом у Србији. Сем најужег дела Жабара које има канализацију за отпадне воде, остала насеља немају канализационе системе, већ се ради о појединачним краћим крацима канализације, који се упуштају без пречишћавања у оближње канале система за одводњавање. У осталим насељима отпадне воде се сакупљају у септичким јамама, које се, по правилу, намерно граде као водопрпусне, како би се инфилтрацијом отпадних вода у подземље смањили трошкови чишћења и одржавања. Нека домаћинства немају ни тако импровизоване септичке јаме, тако да се отпадне воде изливају у непосредно окружење – често у канале дренажног система, што ствара велику опасност да дође до трајног загађења локалних изворишта. Посебно је неповољна ситуација у насељима која су се снабдевала из бунара, а затим су повезана са водоводом.

Одлагање и третман чврстог отпада један је од највећих проблема општине Жабари, посебно обзиром да на територији општине не постоји прописна депонија за одлагање отпада. Велики број мањих дивљих депонија постоји дуж и у каналима за мелиорацију, уз обалу Велике Мораве, у потоцима и шумама већине насеља у Општини. На подручју Општине не постоје депоније за одлагање посебних категорија отпада, као што је грађевински отпад, животињски отпад и други отпад из пољопривреде (не постоји сточно гробље), нити је решено збрињавање опасног отпада (медицинског). Сакупљање комуналног отпада на територији општине Жабари организовано је и поверено приватном предузећу АСА ЕКО д.о.о. тако да је по насељима подељено 2.889 канти и контејнера различите запремине.

Сходно затеченим проблемима у области третмана отпадних вода и управљања отпадом у наредном пердиоду општина Жабари ће уложити значајне напоре и средства како би се постојеће угроже стање и квалитет животне средине донекле унапредио.

Успостављање заокруженог система канализације и управљања отпадом је важан за општину Жабаре из више разлога. Најважнији разлог је спречавање стварања извора зараза и ширења истих. Ништа мање важан разлог је и очување здраве животне средине, што је предуслов за развој туризма, као и за очување квалитета живота свих становника општине Жабари.

У оквиру овог приоритетног циља превасходно ће се радити на изградњи канализационе мреже и санирању дивљих деонија.

Реализација Приоритетног циља 4.1 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све	Поглавље 27: Животна средина
	Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим	
	Циљ 12: Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Дужина канализационе мреже	м	5.446 (2022)	81,563 (2030)	Општине у Србији (DevInfo)
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава	Процент	2,87 (2022)	78,03 (2030)	Аналитички сервис ЈЛС (РСЈП)
Испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода	хиљ.м ³	22 (2021)	50 (2030)	Општине у Србији (DevInfo)
Број уклоњених дивљих депонија и рекултивираних терена	Број	2 (2023)	5 (2030)	Извештај општинске управе
Број локалних сметлишта	Број	23 на 4 хектара (2020)	11 на 3 хектара (2030)	Извештај општинске управе

Кључне мере за достизање приоритетног циља

МЕРА 4.1.1: Уклањање, санирање и рекултивација дивљих депонија и сметлишта

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Адекватан третман и одлагање отпада један је од највећих проблема општине Жабари, посебно обзиром да на територији Општине не постоји прописна депонија за одлагање отпада. Општина Жабари сваке године уклања и санира дивље депоније, сметлишта, која се налазе на њеној територији. Тачан број дивљих депонија није могуће прецизно утврдити, јер се он свакодневно мења и шири, настају местимично мале, број већих депонија је 6.

Циљ је да се у наредним годинама санирају све депоније на територији општине. Дивље депоније које се налазе биће очишћене, поравнате и однет сав отпад са њихових локација. Важан део реализације ове мере подразумева и побољшана свест грађана у

вези са одлагањем отпада и одрживим развојем.

	<p>Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p>	<p>Потциљ 11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима</p>
	<p>Циљ 12: Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње</p>	<p>Потциљ 12.5 До 2030. значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење</p>

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)

мере: Локална самоуправа

Процењена вредност: 12.500.000,00 РСД по години

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 4.1.2: Развој и спровођење мера за развој система за пречишћавање отпадних вода

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Стање третмана отпадних вода у општини Жабари није задовољавајуће, с обзиром да осим најужег дела Жабара које има канализацију за отпадне воде, остала насеља немају канализационе системе. У тим насељима се отпадне воде сакупљају непрописно, септичке јаме нису изграђене у складу са правилима, те се такве отпадне воде без пречишћавања упуштају у оближње канале система за одводњавање. Сходно томе стање санитације је незадовољавајуће и прети да негативно утиче на квалитет живота грађана и озбиљно угрози стање животне средине.

Отпадне воде на територији општине Жабари испуштају се у септичке јаме, преливне јаме, које су херметички затворене и које се не испуштају ван њих.

Реализације ове мере комплементарна је са мером 3.2.1 и план општине Жабари је да сва насеља на територији општине добију своју канализациону мрежу, те да све отпадне воде које се испуштају из домаћинстава буду прикључене на канализациону мрежу.

Паралелно са изградњом канализационе мреже општина ће у наредном периоду радити на спровођењу промотивних и едукативних кампања како према привредним субјектима тако и према становништву и деци у области подизања свести о значају спречавања загађења воде, правилног третмана отпадних вода и генерално већој свести свих грађана и грађанки о значају исправне и здраве воде за пиће.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 6:
Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све

Потциљ 6.3
До 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу мери свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу

Потциљ 6.б
Подржати и појачати учешће локалних заједница у унапређивању управљања водоснабдевањем и санитацијом

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа

Процењена вредност:

- Средства за реализацију мере су комплементарна и изражена кроз меру 3.2.1
- За спровођење едукативних и промотивних кампања 2.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

10.2 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.2: Одрживо коришћење природних ресурса и смањење утицаја климатских промена и степена угрожености биодиверзитета

Утицај климатских промена је све већи и различито утиче на секторе и системе, па не треба занемарити потребу за прилагођавањем на измењене климатске услове и смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште. Климатске промене изазивају низ негативних последица по економију и друштво и њихов развој.

Међу најнегативнијим, директним последицама промена климе, јесте пораст средње годишње температуре ваздуха која утиче на пољпривреду, енергетику, појаву пожара, али и на здравље људи. Са друге стране, климатске промене изазивају и обимне падавине које изазивају поплаве, клизишта и одроне. Промена климе и последице које она изазива угрожава људске животе и имовину, али и сигурност снабдевања, као и могућност да се дође до хране, воде и енергије. Имајући у виду да су укупне материјалне штете изазване екстремним климатским и временским условима у Србији, само од 2000. до 2015, веће од пет милијарди евра, а да је више од 70 одсто губитака повезано са сушом и високим температурама, неопходно је у будућем планирању секторског развоја и инфраструктуре рачунати на промену климе.

Западни део општине Жабари (уз Велику Мораву) има интензивно загађено земљиште, а источни део умерено загађено земљиште услед примене агротехничких мера. Генерално квалитет земљишта у општини Жабари карактерише висок бонитет и педолошки састав високе потенцијалне плодности. С обзиром да је на великој површини извршена комасација и започета мелиорација, овај део општине плански се штити од ширења насеља и планирају се мере заштите земљишта од деградације (ерозија, поплава, пожар и побољшање природне отпорности простора). Значајне површине земљишта у брдској зони општине (исток), без обзира на вегетацију којом су обрасла, су на подлогама

подложним ерозији. Услед миграторних кретања становништва од села ка граду, старења и депопулације села долази и до природног обрастања запуштеног пољопривредног земљишта.

Газдовање шумама није уређено и непланска сеча шума и смањење површина под шумама може резултирати већим загађењем ваздуха и интензивнијим ветром услед смањене заштитне функције шума. Загађивање ваздуха се јавља највише у урбаним срединама као последица великог броја појединачних ложишта, непостојања даљинског грејања, коришћења чврстих горива (дрва, угаљ) и производних постројења. Додатни извор загађивања ваздуха су саобраћај, неконтролисано спаљивање отпада (из производних погона, при домаћинствима, на дивљим депонијама, укључујући биолошки отпад из пољопривредне производње и са зелених површина).

Главни узроци загађивања вода је неконтролисано коришћење хемијских средстава у пољопривреди, непостојање канализационе мреже и непостојање система за пречишћавање отпадних вода.

Сходно овим проблемима и изазовима у области заштите животне средине општина Жабари ће у наредном периоду усмерити напоре ка заштити природних локалитета и земљишта од деградације, пошумљавањем општине, уређењем водотокова као и модернизацијом система за заштиту од непогода.

Реализација Приоритетног циља 4.2 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све	Поглавље 27: Животна средина
	Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим	
	Циљ 13: Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица	
	Циљ 15: Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Јединица мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Удео домаћинстава угрожених поплавама у укупном броју домаћинстава	Процент	10	5	Извештај општинске управе
Дужина регулисаних водотокова	км	2,5 (2022)	5 (2030)	Извештај општинске управе
Број спроведених анализа земљишта од	Број	0 (2022)	5 (2030)	Извештај општинске управе
Постављен и функционална систем за праћење водостаја на критичним местима	Да/Не	Не (2022)	Да (2030)	Извештај општинске управе

Кључне мере за постизање приоритениг циља

МЕРА 4.2.1: Уређење и заштита природних локалитета заштитом и одржавањем пољопривредног земљишта општине, уређењем водотокова и изворишта

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Општина Жабари реализацију ове мере планира кроз чишћење и уређивање речних токова и изворишта, како би грађани могли да их користе. У току 2022. године извршени су радови на потоку Чокордин у насељу Кочетин, регулисан (прдоубљен) је водоток у деоници од 600 метара и Турски бујични поток у насељу Жабари у дужини од 500 м, док је у току 2023. године регулација бујичних потока спроведена у три насеља: Породин – 700 м, Влашки До - 400м и Брзоходе – 300м.

Планирање продубљивање речних водотокова на територији општине Жабари, као и чишћење и одржавање изворишта су изузетно битан фактор за одрживим коришћењем природних ресурса. Мера подразумева проширење корита, изградњу пропуста и чишћење водотокова на водама другог реда (бујични потоци) у циљу спречавања плављења. Активности у оквиру ове мере подразумевају уређење обала, изградњу, одржавање (чишћење од растиња, измуљивање и др.) водених корита и пратећих објеката и хитне интервенције на уређењу бујичних водотокова и набавку мобилне заштите за одбрану од поплава, такође планира се уградња мерно-регулационих уређаја и опреме. У наредном периоду планира се санација и продубљивање бујичних потока у Сибници, Витежеву и Кочетину. А уколико се појави потреба, и у осталим насељима.

Релизација ове мере обухватиће и следеће активности:

- Радове на редовном одржавању водних објеката за заштиту од поплава, ерозије и бујица
- Радове на одржавању речних токова и приобаља у брдским пределим
- Заштита и уређење извора пијаће воде

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, ЈВП Србијаводе

Процењена вредност: 1.500.000,00 РСД по години

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 4.2.2: Развој и спровођење мера заштите земљишта од деградације, укључујући и пошумљавање општине Жабари

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Општина Жабари, у сарадњи са пољопривредном стручном службом из Пожаревца, ће извршити анализу земљишта ради утврђивања њеног квалитета, а затим и израдити план како би се земљиште заштитило од деградације.

Општина Жабари је сиромашна шумама. Обрасла шумска површина је у 2021. години износила 17.540 ha⁵⁹. Сходно томе општина Жабари има у плану да сваке године врши пошумљавање шума на својој територији. У складу са тим прве активности које ће се реализовати односе се на пошумљавање и изградња ветрозаштитних појасева западно у комасационом делу КО Жабари.

Такође, мера подразумева развој и реализацију програма и кампања које ће циљним групама на јасан и прихватљив начин објаснити важност, предности и бенефите пошумљавања општине Жабари и унапређења структуре шума. Ова мера ће се реализовати кроз одржавање радионица на годишњом нивоу уз израду промотивног, едукативног материјала; организовање заједничких акција и промотивне кампање у току године на тему пошумљавања општине Жабари и унапређења структуре шума уз постављање билборда и постера. Такође, финансијска подршка, као и награда за конкурсне радове који промовишу пошумљавање општине Жабари и унапређења структуре шума за ђаке и студенте, постављање јавног дисплеја, у циљу презентовања пошумљавања општине Жабари и унапређења структуре шума.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 15:

Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета

Потциљ 15.3

До 2020. борити се против дезертификације, обнављати деградирано земљиште и тло, укључујући земљиште под утицајем дезертификације, суша и поплава, и тежити да се у свету неутрализује деградација земљишта

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Одељење пољопривреде

⁵⁹ Републички завод за статистику, Општине и региони у Републици Србији у 2022. години, DevInfo

Процењена вредност:

- 2.000.000,00 РСД за израду анализе земљишта ради утврђивања њеног квалитета и израду пројекта пошумљавања. Средства за пошумљавање ће се одредити тек након израде пројектне документације.
- 2.000.000,00 РСД за организовање радионица, трибина, јавних конкурса
- 1.000.000,00 РСД за израду промотивног и едукативног материјала

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 4.3.2: Модернизација система за заштиту од непогода

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис мере:

Екстремни временски услови праћени непогодама, који су карактеристични у летњем периоду наносе несагледиве штете, првенствено пољопривредним произвођачима. Такође, обимне атмосферске падавине доводе до појаве нових бујичних водотокова, неконтролисаног изливања постојећих водотокова, плављења, како у урбаниом, тако и у сеоском подручју.

Реализација ове мере омогући ће модернизацију и аутоматизацију система противградне заштите и постављањем система праћења водостаја на критичним местима и благовременим одзивом, штете ће моћи да се минимализују. У наредном периоду ће се повећати улагања у модернизацију система за заштиту од непогода.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

	<p>Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p>	<p>Потциљ 11.5 До 2030. значајно смањити број смртних случајева, број угрожених људи и директне економске губитке у односу на глобални бруто домаћи производ изазван катастрофама, укључујући и оне повезане са водом, усмеравајући пажњу на заштиту сиромашних и оних у стањима рањивости</p>
	<p>Циљ 13: Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица</p>	<p>Потциљ 13.3: Побољшати образовање, подизање свести, и људске и институционалне капацитетеа за ублажавање климатских промена и прилагођавање, смањење њиховог утицаја и рано упозоравање</p>

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења) мере: Локална самоуправа, Водопривреда Србије

Процењена вредност: 600.000,00 РСД на годишњем нивоу

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

10.3 ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.3: Висока свест и знање грађана и привреде о заштити животне средине

Тема екологије и заштите средине је последњих година посебно актуелна, како на глобалном нивоу, тако и у нашој земљи. Сведоци смо различитих климатских промена које погађају планету, а све оне су настале услед несавесног деловања човека.

Загађен ваздух, реке, мањак зелених површина и нагли пораст температуре јесу последица вишегодишњег неодговорног понашања према сопственом окружењу. Природни ресурси полако нестају, а човечанство се суочава са највећим изазовом до сада. У циљу смањивања штетних утицаја на планету и очувања животне средине, морамо деловати заједничким снагама, а као један од обавезних корака које морамо предузети јесте континуирано едуковање и подизање свести међу свим генерацијама о важности и значају очувања животне средине.

Едукација и развој јавне свести о значају колективног деловања у правцу заштите животне средине и утицају измењених климатских услова на здравље и привреду изускује развој и спровођење едукативних кампања као и читавог спектра интерних и екстерних стратегија комуникације и кампања заговарања.

Сходно томе општина Жабари ће у наредном периоду настојати да унапреди знања и подигне свест грађана и привреде о утицају и значају животне средине и климатских промена на здравље и привреду кроз едукативне радионице, семинаре, трибине, као и кроз промотивне активности и кампање усмерене на различите циљне групе, а у које су укључени локални креатори политика, здравствени радници и запослени у здравственим установама, представници привреде, академске заједнице и цивилног сектора.

Реализација Приоритетног циља 4.2 повезана је са следећим циљевима одрживог развоја као и преговарачким поглављима у оквиру процеса ЕУ интеграција:

ЦОР		ЕУ преговарачка поглавља
	Циљ 12: Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње	Поглавље 27: Животна средина
	Циљ 13: Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица	

Показатељи учинка

Показатељ учинка	Једница мере	Базна вредност	Циљна вредност у последњој години спровођења Плана развоја	Извор провере
Број спроведених едукативних кампања	Број	0 (2022)	34 (2030)	Извештај општинеске управе
Број месних заједница у којима су спроведене едукативне кампање и догађаји	Беој	0 (2022)	17 (2030)	Извештај општинеске управе
Број текстова и објава са еколошким садржајем на сајту општине и дрштвеним мрежама општине	Број	0 (2022)	40 (2030)	Извештај општинеске управе

Кључне мере за остваривање приоритетног циља

МЕРА 4.3.1: Подизање свести и укључивање грађана и шире јавности у циљу боље заштите животне средине и очувања природних ресурса подручја

Тип мере: институционално-управљачко-организациона

Опис:

У оквиру ове мере општина Жабари идентификоваће подручја у којима је потребно спровести мере подизања еколошке свести привредних субјеката и становништва и дефинисати начине и канале спровођења кампање за одговорно и еколошко поступање становништва.

Реализација ове мере је усмерена на едукацију привреде и становништва ради боље савести грађана о очувању животне средине, кроз одржавање трибина о очувању животне средине, активности на подизању свести и израде плана очувања животне средине и природних ресурса.

План је да се промотивне кампање и едукација становништва организује пре свега у месним заједницама и то месним заједницама руралног карактера, у циљу подизања еколошке свести и промени начина понашања када је у питању управљање отпадом из домаћинства и пољопривредних газдинстава.

Паралелно биће креиране промотивне кампање усмерене ка привредним субјектима у циљу подизања еколошке свести и промени начина понашања када је у питању управљање отпадом из привреде.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 12:

Обезбедити одрживе образце потрошње и производње

Потциљ 12.2

До 2030. постићи одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса

Потциљ 12.5

До 2030. значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)
мере: Локална самоуправа

Процењена вредност: 1.500.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

МЕРА 4.2.3: Подизање нивоа знања становништва из области заштите животне средине и климатских промена

Тип мере: информативно едукативна

Опис мере:

Подизање нивоа свести грађана о значају заштите животне средине је интерактивни процес који обухвата едукацију и информисање. За ту намену врло важну улогу има дијалог у локалној заједници и правило је да што је раније успостављен дијалог остварује се вишеструка корист. Од пружања информација до обука и дисеминације знања шири се и круг обухвата и ниво свести и интереса код различитих актера. Најделотворније подизање нивоа свести јавности о заштити животне средине је кроз комуникацију усмерену на различите групе, а у коју су укључени креатори политика, здравствени радници и запослени у здравственим установама, представници пословне заједнице, академске заједнице и цивилног сектора.

Због тога ова мера подразумева развој и реализацију програма који ће грађанима на јасан и пријемчив начин објаснити важности и предности очувања животне средине, правилног одлагања отпада, одговорности сваког појединца за очување и начинима одговорног поступања према животној средини. Поред одржавања трибина на тему очувања животне средине планира се израда и подела информативно-едукативног материјала.

Реализација ове мере допринеће следећим циљевима и потциљевима одрживог развоја:

Циљ 13: Предузтеи хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица

Потциљ 13.3:

Побољшати образовање, подизање свести, и људске и институционалне капацитетеа за ублажавање климатских промена и прилагођавање, смањење њиховог утицаја и рано упозоравање

Организациона јединица одговорна за спровођење (координисање спровођења)
мере: Локална самоуправа, Министарство заштите животне средине

Процењена вредност: 2.000.000,00 РСД

Извори финансирања: Буџет општине Жабари; донаторска средства, конкурси ресорних министарстава

Период спровођења: 2023-2030

11 Институционални оквир за спровођење, праћење и извештавање о спровођењу Плана развоја општине Жабари за период 2023-2030. године

Општина Жабари ће за потребе спровођења, праћење и извештавања о спровођењу Плана развоја успоставити функционални институционални оквир који ће омогућити реализацију Плана развоја и редовно извештавање надлежних органа општинске Управе али и заинтересоване јавности о оствареним учинцима и ефектима Плана развоја.

Кроз утврђен механизам улога и одговорности, општина Жабари ће штртити спровођење Плана развоја и вредновање његових ефеката док ће о резултатима овог процеса припремати извештаје које ће објављивати у оквирима и роковима који су утврђени Законом о планском систему.

Институционални оквир за припрему, спровођење, праћење и извештавање о Плану развоја чине следећи органи:

- Општинска управа и надлежни органи општинске управе
- Општинско веће
- Координациони тим за припрему, спровођење, праћење и извештавање о Плану развоја

Одговорност за остваривање очекиваних ефеката Плана развоја, односно спровођење мера и достизање посебних циљева Плана развоја има Општина, односно надлежни органи општине управе у складу са својим надлежностима, укључујући и налдежне јавне службе и предузећа. Општина ће у сам процес спровођења усвојеног Плана развоја, укључити и друге актере како са локалног, тако и окружног, регионалног и националног нивоа из јавног, приватног и цивилног сектора.

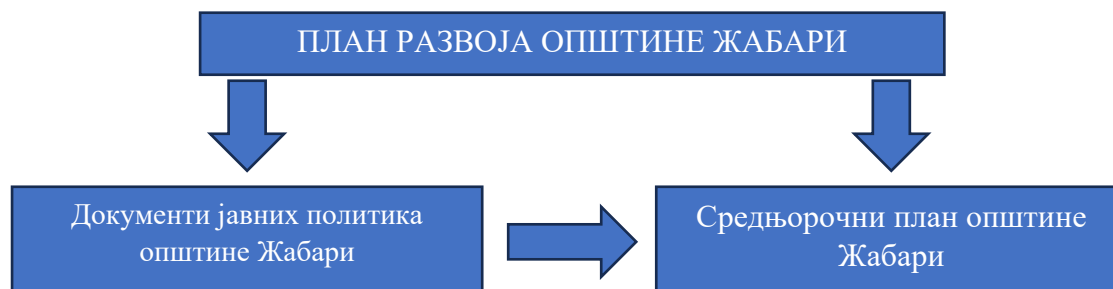
За потребе израде Плана развоја општине Жабари, одлуком председника скупштине општине формиран је Координациони тим за припрему, спровођење, праћење и извештавање о Плану развоја, кога чине представници општине Жабари, јавних установа, приватног сектора и цивилног друштва. Задатак Координационог тима је између осталог да врши праћење спровођења и извештавање о спровођењу Плана развоја. Координациони тим ће у складу са динамиком извештавања која је утврђена Законом о планском систему припремати годишње извештаје о спровођењу Плана развоја и достављати га Општинском већу на разматрање и усвајање. Након тога Општинско веће ће Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја доставити Скупштини општине.

12 Спровођење, праћење спровођења и извештавање о спровођењу Плана развоја општине Жабари за период 2023-2030. година

12.1 Спровођења Плана развоја Општине Жабари

План развоја општине Жабари представља кровни плански документ који садржи основне приоритета развоја општине до 2030. године и којег усваја Скупштина општине Жабари. Сходно томе спровођење Плана развоја, односно његова операционализација

остварује се изработом и доношењем докумената јавних политика у складу са Законом о планском систему⁶⁰ и Уредбом о методологији управљања јавним политикама⁶¹ као и изработом средњорочних планова општине Жабари у складу са Уредбом о средњорочном планирању. Са Планом развоја се усклађује и Просторни план општине Жабари.

Процес спровођења и координације стратешких смерница и политика дефинисаних Планом развоја општине Жабари биће остварен на два нивоа. Први ниво ће бити обезбеђен усаглашавањем докумената јавних политика општине са Планом развоја као највишим документом развојног планирања на територији општине Жабари. Уколико општински органи не предвиђају доношење докумената јавних политика за поједине области планирања, План развоја ће се на овом нивоу разрађивати непосредно кроз средњорочне планове општине. Садржај и поступак израде средњорочних планова регулисани су Законом о планском систему и Уредбом о средњорочном планирању. Истовремено, детаљан поступак израде објашњен је у оквиру Приручника за израду средњорочних планова за ЈЛС⁶².

Документима јавних политика као и средњорочним плановима општине Жабари преузимају се специфични приоритетни циљеви и мере, као и одговарајући показатељи утврђени Планом развоја општине Жабари.

12.2 Праћење спровођења и извештавање о спровођењу Плана развоја општине Жабари за период 2023-2030. годне

Праћење спровођења Плана развоја јесте систем прикупљања и обраде података са сврхом утврђивања напретка у достизању планираних резултата и исхода.

Праћење се обавља континуирано, а узимајући у обзир да се операционализација Плана развоја остварује кроз документе јавних политика и/или средњорочне планове, неопходно је јасно дефинисање институционалног оквира за праћење спровођења и за извештавање о напретку у остваривању резултата и приоритетних циљева.

Сврха прикупљања и обраде података је праћење напретка у остваривању очекиваних резултата као и достизању жељених ефеката и учинка Плана развоја, односно у утврђивању разлога зашто нису остварени жељени резултати. У поступку праћење користе се дефинисани обрасци и базе података које је потребно ажурирати у складу са доступним подацима званичне статистике (секундарни подаци). Поред секундарних података из званичне статистике, прикупљаће се и примарни подаци, а одговорност за наведену активност имају руководиоци одељења Општинске управе, у складу са

⁶⁰ Службени гласник РС, бр. 30/2018

⁶¹ Службени гласник РС, број 8/2019.

⁶² <https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Prirucnik-za-izradu-srednjorocnih-planova-JLS.pdf>

надлежностима за конкретне податке. Адекватно праћење подразумева успостављање и редовно ажурирање базе података (секундарни и примарни подаци) што раде одговарајући органи општинске управе као и надлежне јавне службе.

Посебно је значајно водити рачуна о јасном дефинисању улога и одговорности у делу прикупљања података, где ће овај посао бити дефинисан као системска активност, а не као једнократни задатак.

12.3 Извештавање о спровођењу Плана развоја општине Жабари за период 2023-2030. година

Извештавање је поступак израде извештаја путем којих се надлежни органи општинске управе као и све заинтересоване стране обавештавају о оствареном напретку у спровођењу Плана развоја, односно остваривању приоритетних циљева и напретка у спровођењу мера. Током процеса извештавања, доносиоци одлука добијају информације о оствареном напретку у спровођењу Плана развоја и разлозима који доводе до значајнијих одступања од планова и у складу с тим доносе одлуке о корективним акцијама. У складу с тим, формат Извештаја се састоји из табеларног и кратког наративног дела. Табеле приказују приоритетне циљеве и припадајуће мере, показатеље и изворе података, као и планиране и реално постигнуте циљане вредности.

Извештавање је активност која се спроводи након завршетка активности прикупљања података, а подразумева припрему трогодишњег извештаја о учинцима Плана развоја општине Жабари, у оквиру поступка прописаном за израду извештаја о спровођењу Плана развоја као и годишњих извештаја о спровођењу средњорочних планова у оквиру поступка прописаног за израду извештаја о спровођењу средњорочних планова. Истеком сваке треће календарске године од доношења, општинско веће је у обавези да утврди предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја општине Жабари, који подноси на усвајање Скупштини општине, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

Општина Жабари, као обвезник средњорочног планирања, у обавези је да прати и анализира напредак у остварењу циљева из средњорочног плана и резултате спроведених мера и активности (на основу остварених вредности показатеља учинка и утрошених средстава). Годишњи извештај о спровођењу плана развоја општине Жабари припрема се у поступку прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана. Другим речима, на основу претходно споменуте анализе обвезници средњорочног планирања до 15. марта текуће године израђују Годишњи извештај о спровођењу средњорочног плана и Годишњи извештај о учинку програмског буџета за претходну фискалну годину.

Годишњи извештај о спровођењу средњорочног плана општине Жабари и Извештај о учинцима спровођења Плана развоја, се објављује на интернет страници општине, најкасније 15 дана од дана усвајања.

Након усвајања извештаја о учинцима, Општинско веће и Скупштина општине Жабари могу утврдити потребу спровођења ревизије Плана развоја, на основу чега се приступа изради предлога измена и допуна плана развоја. План развоја мења се и допуњује у у складу са Законом о планском систему и процедури прописаној за његово усвајање.

13 Анекс 1: Извештај о степену реализације претходне Стратегије одрживог развоја општине Жабари 2015-2020

ПРИОРИТЕТ 1: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ				
ОПШТИ ЦИЉ	ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ/ПРОЈЕКТИ	ИНДИКАТОРИ	РЕЗУЛТАТИ
1.1. Унапређење услова за развој предузетништва и рад малих и средњих предузећа	1.1.1 Ефикаснији рад предузетника и МСП	<ul style="list-style-type: none"> • Подстицаји отварању нових МСП • Организовање различитих видова подршке кроз едукације и израду бизнис планова 	Број новооснованих предузетничких радњи на територији општине уз подршку локалне самоуправе	У 2023. није било новооснованих предузетничких радњи на територији општине уз подршку локалне самоуправе
	1.1.2. Подстицај запошљавању и samozapošljavanju	<ul style="list-style-type: none"> • Акциони план запошљавања и подршка у буџету општине 	<p>Број становника општине који су запослени на новим местима кроз учешће и подстицаје од стране локалне заједнице</p> <p>Број становника који су искористили подстицаје од стране локалне заједнице за samozaposlene</p>	<u>Не постоји</u>
	1.1.3. Привлачење инвестиција	<ul style="list-style-type: none"> • Стварање услова за изградњу Индустијске зоне, • Рад на активирању неактивних привредних капацитета, • Израда базе података за гринфилд и браунфилд инвестиције, • Израда сајта посвећених инвеститорима, • Састанци са запосленима у иностранству • Наступи на сајму предузетништва. 	<p>Запосленост на подручју општине у односу на 2015</p> <p>Број новооснованих предузећа и предузетничких радњи на територији општине</p> <p>Број новозапослених лица у новооснованим предузећима</p>	<p>1.879 (АПР, 2021)</p> <p>Привредних друштава: 14 (АПР, 2019-2022)</p> <p>Предузетника: 100 (АПР, 2019-2022)</p>

		<ul style="list-style-type: none"> Служба за подршку инвеститорима 		
1.2. Јачање пољопривредне производње и стварање услова за развој прерађивачких капацитета	1.2.1. Унапређење услова за развој конкурентности у области пољопривредне производње	<ul style="list-style-type: none"> Обезбеђење субвенција за развој пољопривредне производње - аграрни буџет, Набавка опреме и механизације Израда студије и (пројекта) о могућностима и оправданости наводњавања 	Процент учешћа аграрног буџета у општинском буџету 2015-2020	Не постоји Аграрни буџет
	1.2.2. Квалитативно и квантитативно унапређење пољопривредне производње	<ul style="list-style-type: none"> Повећање % искоришћености пољопривредног земљишта и прерадних капацитета Повећање производње традиционалних производа подручја –воће и поврће Подршка кућним прерадним капацитетима Едукације пољопривредника Повећање % регистрованих газдинстава и % коришења државних субвенција 	<p>Усвојени програми заштите уређења и коришћења пољопривредног земљишта</p> <p>Број одржаних семинара</p> <p>Број едукованих пољопривредника</p> <p>Површине са засађеним новим културама</p> <p>Број регистрованих газдинства у односу на 2015</p> <p>Коришћење пољопривредног земљишта у односу на укупне пољопривредне површине</p>	Усвојено

			Одобрен програм локалних подстицаја од стране надлежног министарства	
	1.2.3. Организационо јачање у области пољопривредне производње	<ul style="list-style-type: none"> • Подршка струковним пољопривредним удружењима и канцеларији за пољопривреду • Унапређење система противградне заштите • Одржавање пољопривредних манифестација – смотре и изложбе • Подршка оснивању задружних организација • Одрживо и оптимално коришћење пољопривредног земљишта • Израда стратегије руралног и развоја пољопривреде 	<p>Број организованих едукација</p> <p>Број учесника едукација</p> <p>Број организованих манифестација и број учесника из општине Жабари</p> <p>Усвајање стратегије руралног развоја</p>	Усвојена уз сагласност министарства
1.3. Унапређење туристичке понуде и повећање искоришћености туристичких потенцијала на подручју општине Жабари	1.3.1. Инфраструктурно уређење туристичких дестинација	<ul style="list-style-type: none"> • Уређење постојећих језера (изградња прилазних саобраћајница, порибљавање) • Дефинисање услова за уређење комплекса Четершке шуме • Уређење ловишта 	<p>Број организованих акција и број учесника у оквиру уређења ловишта</p> <p>Дужина уређених путних праваца</p> <p>Порибљавање број рибље млађи</p>	Изграђен је локални пут до Винарије Виртус у Витежеву у дужини од 730 метара. Винарија је у туристичкој рути Србије.
	1.3.2. Повећање квалитета туристичких услуга на подручју општине	<ul style="list-style-type: none"> • Едукација становништва, газдинстава, угоститељских и туристичких радника 	Број уређених и на адекватан начин обележених туристичких локалитета	Не постоје

		<ul style="list-style-type: none"> • Размена искустава- примери добре праксе и стицање нових знања • Стварање услова за категоризацију смештајних капацитета у домаћој радиности 	<p>Број организованих едукација и број учесника</p> <p>Број категоризованих објеката у сеоским газдинствима</p>	Није било организованих едукација
	<i>1.3.3. Адекватна промоција туристичке понуде и развој манифестационог туризма</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Организовање манифестација • Подизање капацитета и увођење нових садржаја код постојећих манифестација • Подизање видљивости манифестација на виши ниво 	<p>Број догађаја који промовишу туристичку понуду на којима учествује општина Жабари</p> <p>Број организованих промотивних акција</p> <p>Број дистрибуираног промотивног материјала</p>	0
ПРИОРИТЕТ 2: УНАПРЕЂЕЊЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ				
ОПШТИ ЦИЉ	ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ/ПРОЈЕКТИ	ИНДИКАТОРИ	РЕЗУЛТАТИ
2.1. Побољшана и унапређена путна инфраструктура	<i>2.1.1. Изградња, реконструкција и одржавање локалних путева и улица и некатегорисаних путева</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Реконструкција, одржавање и асфалтирање улица у насељима и локалних путева на територији општине Жабари • Изградња, реконструкција и одржавање некатегорисаних путева 	<p>Дужина изграђених саобраћајница које су у надлежности општине (у км)</p> <p>Број километара санираних и одржаваних некатегорисаних путева путева</p> <p>Број километара санираних или реконструисаних улица</p>	<p>20,30 км у 2022.</p> <p>10 км у 2022.</p>

<p>2.2. Уређење и унапређење система водоснабдевања у општини Жабари</p>	<p>2.2.1. Обезбеђивање здраве пијаће воде у свим насељима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити снабдевање водом у насељима где је нема • Изградња нових експлоатационих бунара и санација постојећих • Изградња и проширење водовода у свим насељима • Иновирање и усаглашавање генералног плана водоснабдевања у општини Жабари 	<p>Процент домаћинстава обухваћених услугом у односу на укупан број домаћинстава</p> <p>Процент покривености територије услугама водоснабдевања (број насеља обухваћених услугама у односу на укупан број насеља)</p> <p>Број обављених контрола исправности воде за пиће које су показале неадекватан квалитет воде у односу на број контрола</p> <p>Губици у дистрибуцији воде</p>	<p>Пројекти послати надлежном министарству на проверу</p>
<p>2.3. Изградња канализације</p>	<p>2.3.1. Изградња система фекалне канализације</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Завршетак изградње канализације у насељима где су започети радови • Израда пројектне документације за изградњу канализације у осталим насељима општине Жабари 	<p>Степен покривености корисника услугом канализације (број домаћинстава обухваћених услугом у односу на укупан број домаћинстава)</p> <p>Процент покривености територије услугама прикупљања и одвођења отпадних вода (мерено кроз број насеља у односу на укупан број насеља)</p>	<p>Пројекти су завршени, а радови нису почели</p>

2.4. Побољшање снабдевања електричном енергијом и гасификација подручја	2.4.1. Изградња и реконструкција нисконапонске мреже	<ul style="list-style-type: none"> • Замена дотрајалих стубова 	Укупна дужина НН мреже Број замењених стубова	Није било никаквих активности
	2.4.2. Гасификација подручја	<ul style="list-style-type: none"> • Дефинисање услова и сагласности 	Број прикључака у односу на 2015	<p>На територији општине Жабари су изведени радови на изградњи гасификационе мреже и изградњи гасних станица</p> <p>Пројекат још није у фази прикључења корисника</p>

ПРИОРИТЕТ 3 : ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ОПШТИ ЦИЉ	ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ/ПРОЈЕКТИ	ИНДИКАТОРИ	РЕЗУЛТАТИ
3.1. Прикупљање, одлагања и транспорт комуналног отпада	3.1.1. Уклањање, санирање и рекултивација дивљих депонија и сметлишта	<ul style="list-style-type: none"> • Формирање базе података о депонијама и сметлиштима • Уклањање дивљих депонија и сметлишта • Рекултивација терена 	<p>Број локланих сметлишта</p> <p>Број уклоњених дивљих депонија и рекултивираних терена</p>	<p>23 на 4 хектара 2020.</p> <p>2-2023.</p>
	3.1.2. Побољшање динамике одвожења смећа	<ul style="list-style-type: none"> • Успостављање и јачање система редовног прикупљања отпада из свих села општине 	<p>Степен покривености корисника и подручја општине услугом уклањања отпада</p> <p>Број услужених домаћинстава у односу на укупан број домаћинстава</p> <p>Број насеља у односу на укупан број насеља</p>	<p>100%</p> <p>Јавно приватно партнерство са АСА ЕКО д.о.о</p> <p>100%</p> <p>15/15</p>

			% домацинстава са услугом прикупљања отпада	100%
3.2. Заштита и рационално коришћење природних ресурса	3.2.1. Уређење и заштита природних локалитета	<ul style="list-style-type: none"> Одржавање и мониторинг подручја Истражни радови и анализе природних вредности и локалитета 	Број обављених радова и анализа локалитета	Није било активности
	3.2.2. Заштита и одржавање пољопривредног земљишта општине, речних токова и изворишта	<ul style="list-style-type: none"> Редовна контрола употребе хемијских препарата у пољопривреди Радови на редовном одржавању водних објеката за заштиту од поплава, ерозије и бујица Радови на одржавању речних токова и приобаља у брдским пределима Заштита и уређење извора пијаће воде 	<p>Процент површине напуштеног и загађеног земљишта</p> <p>% домаћинстава угрожених поплавама</p> <p>Број спроведених акција на одржавању речних токова</p>	Уређено је око 3 км бујичних водотокова у Жабарима, Породину, Александровцу, Кочетину
	3.2.3. Подизање нивоа знања становништва из области заштите животне средине	<ul style="list-style-type: none"> Организовање едукативних активности Подршка ваннаставним активностима деце везано за јачање еколошке свести Развијање сарадње са другим организацијама и институцијама 	<p>Број организованих едукативних садржаја</p> <p>Број учесника едукације</p> <p>Број реализованих часова и организованих акција у школама на подручју општине Жабари у области екологије</p>	Није било активности

ПРИОРИТЕТ 4				
УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА РАД И ПОДИЗАЊЕ КВАЛИТЕТА УСЛУГА У ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАЊА, ЗДРАВСТВА, СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ, КУЛТУРЕ, СПОРТА И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ				
ОПШТИ ЦИЉ	ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ/ПРОЈЕКТИ	ИНДИКАТОРИ	РЕЗУЛТАТИ
4.1. Унапређење услова за образовање, васпитање и свеобухватни развој деце и омладине	4.1.1. Реновирање, и опремање школских објеката и школских дворишта	<ul style="list-style-type: none"> Реновирање школских објеката и набавка савремене наставне опреме Уређење ограда и школских дворишта, осветљење и видео надзор 	Број модернизованих образовних установа Број реновираних објеката % школских објеката са видео надзором	4 - ОШ Дуде Јовић Жабари (Жабари, Кочетин, Сибница и Врзоходе) 1 - ОШ Херој Роса Трифуновић Александровац (Александровац) Урађена је ограда у ОШ Дуде Јовић, Кочетин ОШ Херој Роса Трифуновић Александровац - замена столарије у Влашком Долу, - фасада Тићевац, - столарија Ореовица, кухиња, - ограда Александровац
				3 - ОШ Дуде Јовић Жабари ОШ Дуде Јовић Жабари

	4.1.2. Унапређење квалитета образовања и васпитања у образовним установама	<ul style="list-style-type: none"> • Стручно усавршавање наставника кроз посете семинарима, тренинзима и сл. • Опремање школских учионица и кабинета • Унапређење информисаности деце и младих 	Просечан број ученика по одељењу	9	9
			Број талентоване деце подржане од стране општине	10	
			Број ученика који похађају ваннаставне активности у односу на укупан број ученика	330/330	220/220
			Број одобрених ученичких и студентских стипендија од стране општине	/	/
			% деце ученика којима је обезбеђен бесплатни превоз у односу на укупан број	100%	Општина Жабари обезбеђује бесплатан превоз за све ученике/це – путнике/це , који у својим местима немају наставу од 5-8. разреда
			Број деце којима је обезбеђена бесплатна исхрана у односу на укупан број деце	161/330	119/220
			Број кабинета опремљених по стандардима у односу на укупне потребе	3/6	2/4
	65	39			

			Број стручних лица која су добила минимум 24 бода за стручно усавршавање	
4.2. Унапређење услова за ефикаснији рад Дома здравља	4.2.1. Повећање доступности здравствених услуга	<ul style="list-style-type: none"> Обезбеђивање доступност здравствених услуга кроз рад амбуланти у свим насељима Унапређење капацитета и опремљености Дома здравља кроз набавку нове опреме и санитарских возила 	<p>Број модернизованих здравствених установа</p> <p>Број реновираних објеката % здравствених објеката са видео надзором</p>	<p>1</p> <p>0</p>
	4.2.2. Унапређење здравља посебно осетљивих групација становништва	<ul style="list-style-type: none"> Повећање броја превентивних услуга Боља здравствена услуга старим лицима и особама са потребом палијативног збрињавања 	<p>Број пружених превентивних услуга у односу на 2015</p> <p>Број кућних посета у односу на 2015</p> <p>Број објеката здравствене заштите са адекватним приступом за ОСИ у односу на укупан број објеката</p> <p>% превентивних прегледа у укупном броју прегледа и посета код лекара</p> <p>% број посета по изабраном лекару</p>	<p>9000 / 6500</p> <p>213 / 180</p> <p>4 / 4</p> <p>31.02%</p> <p>3600</p>
	4.2.3. Развој и едукација медицинског кадра у Дому здравља	<ul style="list-style-type: none"> Сарадња са здравственим установама у округу Редовна едукација медицинског кадра Запошљавање недостајућег кадра 	<p>Број становника на једног лекара</p> <p>Број стручног медицинског особља учесника семинара и едукација</p>	<p>890</p> <p>50</p>

<p>4.3. Унапређење културних и спортских садржаја, догађаја и манифестација и пратеће инфраструктуре у овој области</p>	<p>4.3.1. Подстицање развоја културе кроз јачање капацитета културне инфраструктуре</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Санација, адаптација и реконструкција Домова културе по насељима општине Жабари • Подршка аматерским културним активностима и раду КУД-ова кроз набавку опреме 	<p>Број реновираних објеката из области културе</p> <p>% издвајања општинског буџета за културу</p> <p>% младих укључених у рад КУД</p> <p>Укупан број посетилаца на свим културним догађајима</p> <p>Укупан број чланова удружења</p>	<p>Домови културе нису у надлежности Центра за културу.</p> <p>У просеку око 2,5% је издвајање општинског буџета за културу.</p> <p>Око 10% младих општине Жабари укључено је у рад КУД-ова.</p> <p>Укупан број посетилаца од 2015.године закључно са 2019.годином, био је око 52.000 (2020.због КОВИД-а нису одржаване манифестације).</p> <p>У периоду од 2015. до 2020.године укупан број чланова КУД-ова (9 удружења), колико постоји на територији наше општине, износио је око 700 чланова.</p>
	<p>4.3.2 Одржавање и реконструкција спортске инфраструктуре и унапређење квалитета спортских такмичења и манифестација</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Реконструкција и одржавање спортских терена у свим насељима општине (поправка ограда, свлачионица, проширење трибина и сл.) • Набавка опреме за спортске клубове • Организовање школских спортских такмичења • Организовање аматерских спортских такмичења и подршка раду спортских клубова 	<p>% издвајања општинског буџета за спорт</p> <p>% младих укључених у рад спортских клубова</p> <p>Број организованих спортских аматерских такмичења</p>	<p>Спортски савез није био укључен у реконструкције и одржавања спортских терена у насељима општине Жабари у наведеном периоду.</p> <p>Развоју спорта у општини Жабари спортски савез општине Жабари доприноси кроз финансирање редовних такмичења спортских клубова на територији општине Жабари и набавком спортске опреме (комплет дресови).</p> <p>У наведеном периоду 2015-2020. година осим финансирања и пружања подршке</p>

			Број реконструисаних објеката	у раду спортских клубова, набављена је опрема свим клубовима на територији општине Жабари као и школама општине Жабари (лопте, дресови) % младих укључених у рад спортских клубова је објективно гледано низак. Износи око 20% % издвајања општинског буџета за спорт задовољавајући, око 15.000.000,00 за 2023.
4.4. Јачање локалних капацитета и унапређење услова за ефикаснију инклузију и пружање услуга у области социјалне заштите	4.4.1. <i>Проширење и побољшање квалитета услуга у области инклузије</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Помоћ у кући за старија лица и старачка домаћинства за ОСИ, Децу са сметњама у развоју, 	Број лица обухваћених услугом Број радно ангажованих неговатељица и геренто Домаћица % општинског буџета за област социјалне заштите	У првој половини 2022. године услугу је користило 87 лица. Број гарантодомаћица у првој половини 2022. године је 10. 18,49
	4.4.2. <i>Стварање услова за социјално укључивање најугроженијих категорија становништва</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Формирање услуге социјалног становања • Изградња објекта са 12 станова 	Број корисника услуге	Изграђена зграда за становање

4.5. Унапређење рада локалне самоуправе у циљу подизања квалитета услуга	4.5.1. Ефикаснији рад општинске администрације	<ul style="list-style-type: none"> • Израда, ажурирање и усаглашавање урбанистичких планова и планских докумената, израда ГИС-а • Оспособљавање за сарадњу са националним институцијама и донаторима у циљу привлачења средстава и пројектних средстава • Формирање ЛЕР канцеларије (са јасно дефинисаним пословима и обавезама) 	<p>Број усаглашених и усвојених планских докумената</p> <p>Број припремљених и поднетих пројектних предлога</p>	Измена планова генералне регулације, снимане зграде у власништву општине
	4.5.1. Јачање техничких и људских капацитета	<ul style="list-style-type: none"> • Техничко осавремењавање општинске администрације • Кадровско јачање 	<p>% општинских службеника са високом стручном спремом</p> <p>Број општинских службеника учесника различитих едукативних садржаја</p>	Општинска управа 44,4%

